İlkbahar 2021

YapıKredi

Crystal

Doğanın ve insanın doğuşunu sembolize eden, ilkbahar mevsimini karşılamanın bir ritüeli; Kiraz çiçeği namı diğer Sakura

CRYSTAL SAHİBİ OLMAK İÇİN:
CRYSTAL YAZIN, BİR BOŞLUK BIRAKIN, **TCKN** BİLGİNİZİ **4421**'E GÖNDERİN.

Yapı Kredi Crystal ile en seçkin restoranlarda ayrıcalıklısınız.

Crystal ile İstanbul'un en gözde restoranlarında
%20 indirim ayrıcalığından yararlanırsınız.

Detaylı bilgi ve diğer anlaşmalı restoran listesi için:
www.crystalcard.com.tr

YapıKredi Crystal

MART-NİSAN-MAYIS

YapıKredi

Yönetim
İmtiyaz Sahibi
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. adına
Arda Öztaşkın

Yönetim Yeri
Yapı Kredi Plaza, D Blok,
Levent, 34330 İstanbul
Tel: 0212 339 70 00

Yayın Kurulu
Özge Bakırçalı, Ege Can, Esra Arat,
Sahra Özyavuz, Mert Nuzumlalı,
Deniz Öztürk, Beran Toksöz,
Müjde Metin

Yapım - Yayın
Lup Medya Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Ayazpaşa Camii Sok.
No:7/5 Beyoğlu/İstanbul/Türkiye
Tel: 0212 243 6142
info@lupmedya.com

Yayın Koordinatörü (Sorumlu)
Beran Toksöz

Kreatif Direktör
Müjde Metin

Editör
Aylin Kumdagezer

Görsel Yönetmen
Gözde Kaniğ

Katkıda Bulunanlar
Demet Gezbor, Koray Yıldız,
Linda Kocabıyık, Güvenç Atsüren,
Uygur Uygur, Zeynep Yener,
Esra Kağıtçı Dede, Aslin Kumdagezer,
Kristin Fındıkoğlu, Selin Ekim,
Elif Erdoğan, Emre Kapçak

Reklam Direktörü
Evrim Yücesoy
evrim@lupmedya.com

Baskı
Ofset Yapımevi
Çağlayan Mah. Şair Sok. No:4
Kağıthane 34403 İstanbul
Tel: 0212 295 86 01

Baskı Yeri ve Tarihi
İstanbul, Mart 2021

Yayın Türü
Yerel süreli yayın

Tiraj
8 bin adet

Crystal Dergisi, Lup Medya Ltd. Şti. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Crystal Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ise sahiplerine aittir.
Mersis No: 0937002089200741

18
Pastoral seremoni
Japonya'da doğanın ve insanın yeniden doğuşunun kutlandığı sakura mevsimi

Fuji Dağı ve Kawaguchiko Gölü, Yamanashi

Nesnel ya da öznel olarak düşünce yapımızı şekillendiren her bir ideayı pratiğe geçirmenin motivasyon ile alakalı olduğu yadsınmaz bir gerçek. İçsel yolculuklarda her ne kadar çıkarımlarda bulunuyor olsak da söz konusu bu fikir bulutlarını hayata geçirmek olduğunda kimi zaman zorlanabiliyoruz. Kim bilir, belki bu yüzden ilkbaharın enerjisi her daim yeni bir başlangıçla eşleştirilmiştir. Soğuk havaların ardından yeşeren rengarenk çiçekler ile birlikte güneşin yüzünü görmeye başlıyor oluşumuz enerji ve motivasyonumuzu tetikleyen cinsten. Bu nedenle Crystal İlkbahar 2021 sayısının kapak konusunda perspektifimizi, anı yaşama ve ölümlülük metaforu sakura namı diğer kiraz çiçeği mevsimine çevirdik. Doğa ile insanın etkileşiminden hareketle toprak ve suyun kesişiminde farklı konumlardaki şelalelere de değinmeyi ihmal etmedik. Kısacası günümüz şartlarında, pozitif hissedebilmek için hem doğal yollardan hem de düşünce gücümüzden yararlanarak neler yapabileceğimize odaklandık. Sağlıklı ve de her daim pozitif kalabileceğimiz bir bahar olması dileğiyle...

80

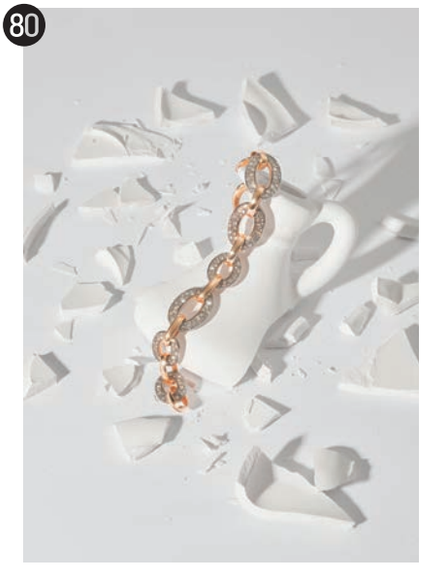

Tamamlayıcı unsurlar
İlkbaharın enerjisine uyum sağlayan sade ve şık mücevherler

YAPI & YAPI
GELECEĞİ
YAPILANDIRIYORUZ
BUILDING THE FUTURE
www.yapi-yapi.com.tr

İÇİNDEKİLER

32
Geniş pencere prensibi
Aydınlatma ve mekan arasındaki ilişki doğrultusunda mimarinin ışık trendi

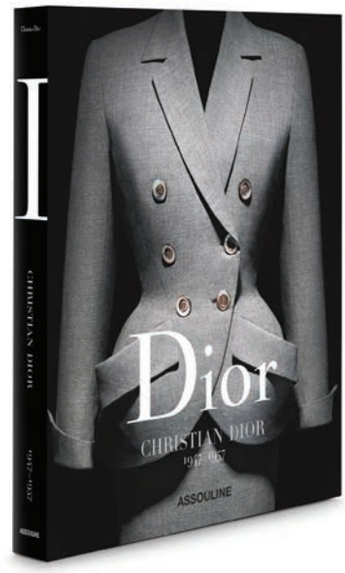

76
Kilit noktalar
Mücevher tasarımlarına adapte olmuş tasma, asma kilit ya da anahtarlar

42
Standart dışı biçim
Kitap ölçülerinin dışında bir konsept: *Coffee table book*

72
Yeni millenyum klasiği, *oversize*
80'li yıllardan günümüze *oversized* sıfatına tabi tutulan tasarımların 2021 sezonundaki güncel konumuyla birlikte sezon incelemesi

62
Yüzyılların iyimserliği
Çevre kirliliğinin baş kahramanlarından biri olan plastik kullanımı çerçevesinde plastik ve türevlerine dair bir inceleme

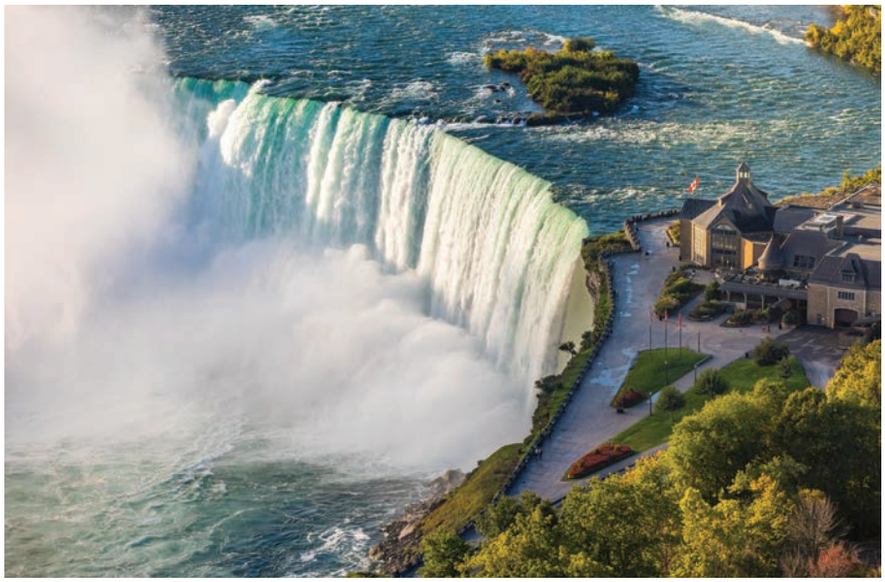

48

Dikey limit
Farklı lokasyonlarda toprak ve suyun kesişimine ev sahipliği yapan şelaleler

26

Kameranın önünde ve arkasında
Oyunculuklarının yanı sıra yönetmen koltuğuna da oturan isimler

86

Hagop ayvaz ve kulis: dergin mi var derdin var
15 Aralık 1946'da 16 sayfa, Ermenice ve haftalık olarak 500 tirajla yayına giren *Kulis* dergisi

38

Sofraların kadim dostu
Çeşitli tahıl unlarından yapılmış ve en temel besinlerden biri kabul gören ekmek çeşitlerinin coğrafya bazlı değişimi

66

İtalya'nın performans ve estetik sanatı
İtalyan menşeli otomobil üreticilerinin sektördeki değeri ve beklenen 2021 edisyonları

GÜNDEMDEN KISA KISA

Yazı Linda Kocabıyık

Orizon Mirror 1.470 dolar fiyat etiketine sahip.

DENİZ HİSSİYATINDA İŞLEVSELLİK

Aynanın var olanı gösterme misyonuna eklenebilecek tasarım farklılıkları ne olabilir? Çeşitli şekillerde kimi zaman bir bütünü kimi zaman ise spesifik bir noktayı yansıtan aynalara bakış açınıza farklı perspektifler de eklemeniz mümkün. Ocrum Studios bu konuda dekoratif ve işlevsellik kelimelerini tek bir paydada birleştirerek "duvarlarınıza asabileceğiniz manzaralı bir pencere" mottosunu hayata geçiriyor. Como Gölü ve Michigan Gölü'nün ufuk manzarasından esinlenen tasarımcı Sean Zhang, yuvarlak şeklini seramik ve renkli cam ile ikiye ayırıyor. Orizon, ay ışığının tonlarından tropikal gün batımını çağrıştıran parlak mercan pembesine varıncaya kadar günün farklı zamanlarını temsil etmesi adına üç renk seçeneği sunuyor. Zanaat ile çağdaş sanatın bir karması olan tasarım, yansıtıcı etkisiyle bulunduğu ortama deniz silüetini entegre ediyor.

Doğuş Otomotiv | Trafik Hayattır | DANIŞMA HATTI: (0212) 335 0 444

Touareg'in resmi spesifik CO_2 emisyonu ((AT) 715/2007) 179 g/km, resmi yakıt tüketimleri ((AT) 715/2007) lt/100 km: Şehir içi 8,3-8,9; şehir dışı 5,6-5,9 arasında ve ortalama 6,8'dir.

Doğuş Otomotiv'in Volkswagen için tercihi Castrol

Fransız sanatçı Fabien Barrau iklim değişikliğine, yüzlerce yıl sonrasının görüntülerine hayal gücünü katarak değiniyor.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ GERÇEKLİĞİ

Bu zamana kadar izlediğiniz filmleri bir düşünelim. Uzay yolculuklarından ütopik senaryolara varıncaya kadar birçok farklı tema ve türle listemizi genişletirken küresel ısınma ile birlikte geleceği konu eden filmleri de es geçmemeli. Sular altında kalan Roma ya da tsunami ile yerle yeksan olan New York, film karesi gibi gözümüzün önünden geçerken Fransız sanatçı Fabien Barrau, iklim değişikliğinin neticelerine atıfta bulunarak klasik mimari görüntülerini yeniden yapılandırıyor. Öyle ki Paris, Roma, New York ve Londra gibi şehirlerin ikonik mimari silüetleri ya suların altına batmış ya da çöl kumlarına boğulmuş bir halde karşımıza çıkıyor. Yüzyıllar sonrasının Paris'ine yahut Roma'sına kendi sanat perspektifi ile değinen sanatçı aynı zamanda kareleri ile iklim değişikliğine değiniyor. Bu mesajını yayınlamak için ise drone fotoğrafçılığından yararlanıyor. Sahi, 2221 yılında sizce dünya nasıl bir yer olur?

Şimdiye Kadar Üretilmiş İlk Hibrit Maserati

Fer Mas Oto Tic. A.Ş.
Kuruçeşme Cad. No: 27 Kuruçeşme/İstanbul
Tel: (0212) 263 30 01

Birmot Antalya
Altınova Sinan Mah. Serik Cad.
No: 301 07170 Kepez/Antalya
Tel: (0242) 225 18 18

Birmot Ankara
Söğütözü Mah. Söğütözü Cad. No: 2
Koç Kuleleri C Blok No: 8–9 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 220 55 02

Mengerler Bursa
Ovaakça Santral Mah. İstanbul Cad.
No: 644 Osmangazi/Bursa
Tel: (0224) 261 11 14

Maserati

Ghibli

Motor: 2.0 L4, Azami Güç 330 HP/450 Nm, Azami Hız 255 km/s, 0–100 km Hızlanma 5.7 sn, Yakıt Tüketimi (karma) min.-maks. 8.5 - 9.6 Lt/100 km, CO_2 Emisyonları (karma) min.-maks. 192–216 g/km. İlanda belirtilen veriler, versiyona göre değişiklik gösterebilir.

Koç

www.maserati.com.tr

Invictus Yacht'ın Capoforte koleksiyonu adını Calabria'daki burundan alıyor.

AKDENİZ KIYILARININ TASARIM YANSIMASI

İtalya, söz konusu farklı tasarım alanları olduğunda akla gelen ilk ülkelerden biri. Moda ile özdeşleşen markaları, hız ibrelerinin kadranlarında sona yaklaştığı otomobilleri ve estetik görünümü ile denizin yüzeyinde pozisyon alan yatları. Sıraladığımız başlıkların ilham kaynağını bir noktada buluşturmak istersek pekala, İtalya'nın yerel kasabalarını ya da kıyı şeritlerini örnek gösterebiliriz. Bu noktada, referans olarak gösterebileceğimiz isimlerden biri de Invictus Yacht. Markanın Capoforte koleksiyonunda bulunan 11 tasarımın uzunlukları 19 ile 28 fit arasında değişkenlik gösteriyor. Koleksiyon adını, Invictus'un bulunduğu Calabria'daki burundan alıyor. Yerli halk deniz ile karanın birleştiği bu bölgeye 'Capoforte' lakabını takıyor. Bu nedenle koleksiyondaki tüm modeller, bölgenin doğal güzelliğine atıfta bulunan stilistik unsurlara sahip. Dört farklı renk seçeneği ile sunulan koleksiyon, İtalyan tasarım perspektifini ve ergonomisini yansıtıyor.

HELEZON FORMUNDA YÜKSEKLİK

Genellikle büyük ölçekli projelerle özdeşleşen Londra menşeli Heatherwick Studio, perspektifini sabit tasarım dogmasından ziyade pragmatik bir yaklaşımdan yana kullanıyor. İnsan deneyimlerini tasarımlarına ekleyen ve bu zamana kadar farklı konumlarda bu duruşunu sergileyen Heatherwick son olarak listesine Vancouver'ı ekliyor. Kum saatinin darboğazını anımsatan proje, yüksek katlı yapılarda teras ve yeşilliğin bileşenlerine değiniyor. Tıpkı İngiltere ve Singapur'daki projelerinde olduğu gibi biyofili felsefesinden ilham alan tasarım çizgisine dahil olan Vancouver, 105 ve 107 metre yüksekliğindeki yapılarıyla da Kanada'da bir ilke imza atacak. Proje aynı zamanda 401 konuta ve 500'den fazla bisiklet alanı kapasitesine sahip olacak. Bosa Properties ve Kingswood Properties iş birliğiyle tamamlanacak olan konsept, Vancouver'a yeni bir küresel tasarım düzeyi getirmeyi hedefliyor.

Heatherwick Studio'nun son projelerinden biri de Vancouver'da yer alıyor.

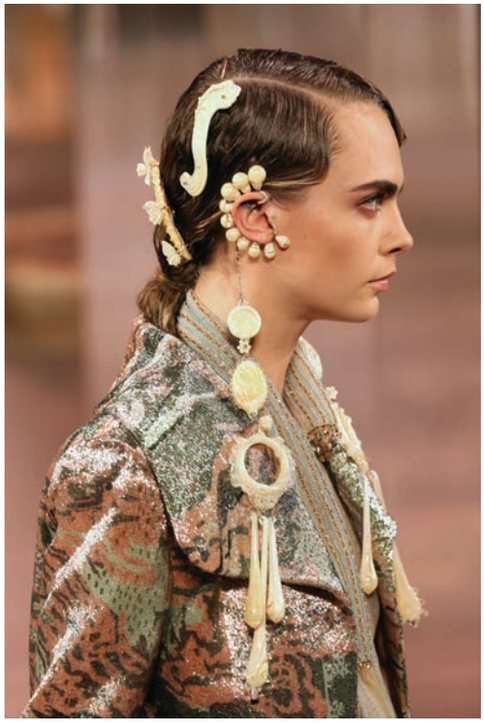

Kim Jones, Fendi İlkbahar/ Yaz 2021 Haute Couture koleksiyonunda Virginia Woolf'un eserlerinden ilham alıyor.

VIRGINIA WOOLF'DAN SEVGİLERLE...

Fendi'nin İlkbahar/Yaz 2021 Haute Couture koleksiyonu, Paris Haute Couture Haftası kapsamında Palais Brongniart'ta karşımızda. Karl Lagerfeld'in ardından Kim Jones'un kaptanlığında tasarlanan ilk koleksiyon, genel hatları ile romantizm kelimesinin bir yansıması olarak görülebilir. Jones, koleksiyonunda Virginia Woolf'un eserlerinden esinlenerek tasarım çizgisini belirliyor. Aynı zamanda yirminci yüzyılın ilk yarısında İngiliz yaratıcılar topluluğu olan Bloomsbury Group'un stilinden de etkileniyor. Sanata, cinsiyete ve ekonomiye olan standart bakış açısının aksine farklı bir toplum hayal etmek için bir araya gelen topluluğun Sussex'teki Charleston çiftlik evine dair alıntılar ise seçkide farklı tasarımların odağı oluyor. Bir diğer taraftan ise koleksiyonun görsel diline ana bileşen olarak taşınan mermer estetiği ile de İtalyan stilinin notlarına değiniliyor.

MODERN MONOGRAM REVİZESİ

Modanın kendini yenileme döngüsüne dahil olan tasarımlarına uzun bir süredir aşinayız. 80'li ve 90'lı yıllar bir yana takvimlerde daha da geri gittiğimizde çeşitli konsept tasarımların, günümüz stili ile yenilenen versiyonlarını deneyimliyoruz. Bu referansla verebileceğimiz birçok marka ve model listesine son olarak, Louis Vuitton'un The Twist tasarımı dahil oluyor. 2015 Cruise podyumunda ilk kez tanıştığımız ve adını kıvrımlı kilidinden alan The Twist, yenilenmiş hali ile 2021'in baharında da karşımıza çıkıyor. Markanın baş harflerinin modern bir duruşa sahip olduğu tasarımın renk skalasını ise canlı ve yoğun olarak betimleyebiliriz. The Twist, ince zincir ya da monogramlı geniş omuz askısıyla Louis Vuitton'un sembolist Epi derisinden üretiliyor.

Louis Vuitton'un The Twist modeli 3.850 dolar fiyat etiketine sahip.

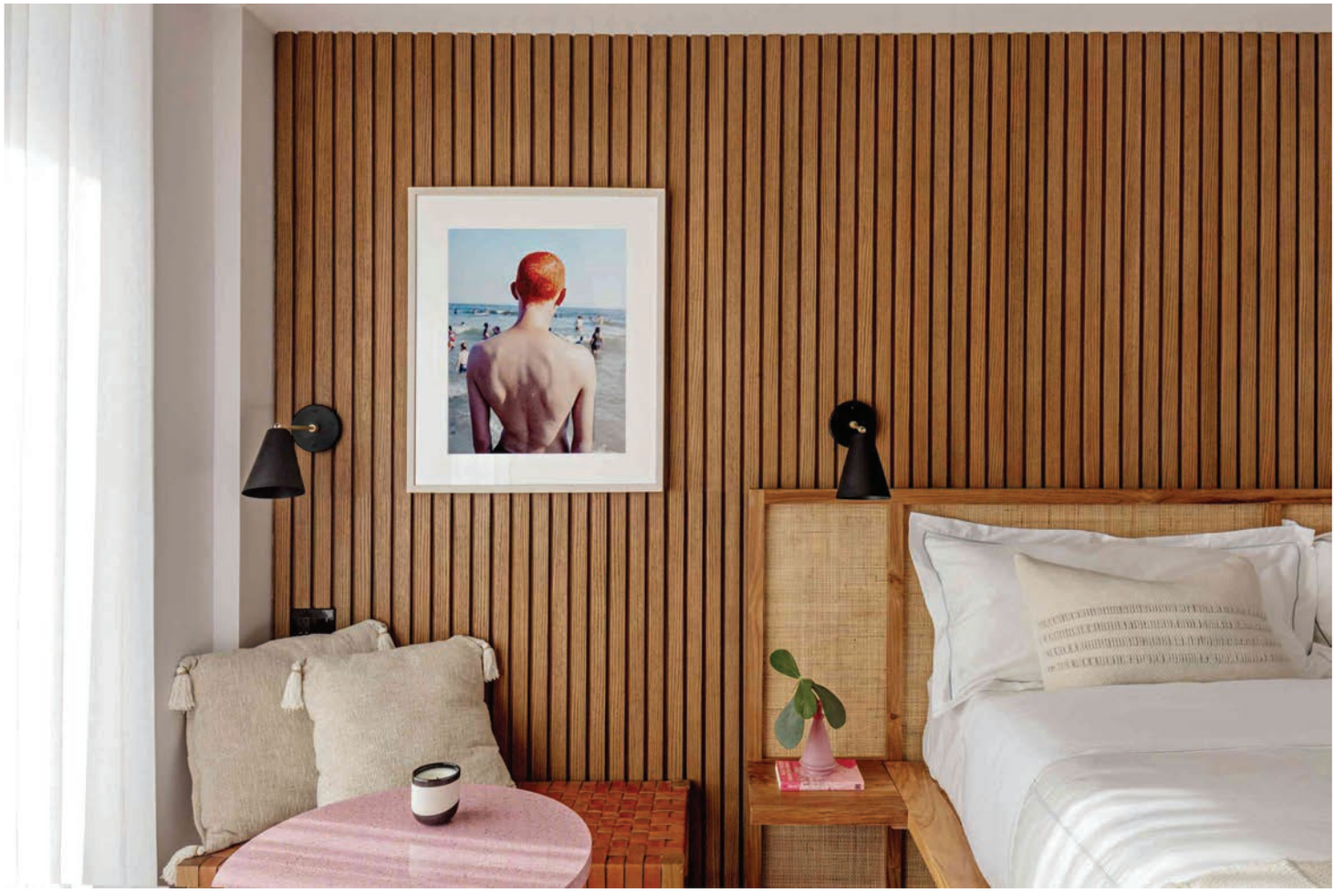

New York, Queens'te bulunan The Rockaway Hotel tasarım dilini bölgenin dinamiklerine göre şekillendiriyor.

NEW YORK KÜLTÜRÜNDE DEĞİŞEN PERSPEKTİF

New York eyaleti beraberinde yüksek katlı yapıları, Times Square'i, Broadway şaşaasını ya da sadece taksi çağırmak isteyen şık giyimli bir insanı anımsatıyor olabilir. Klasik bir New York anlayışı bir önceki cümlemizde sıraladığımız ve geliştirebileceğimiz görüntülerle genişletilebilir. Fakat bir de New York'un klasik yapılarından uzak sahil kenarlarına da değinmeli. Özellikle beyaz kumları, sörf kültürü ve tahta yürüyüş yolları ile tanınan Queens gibi. Rockaway Beach ile aynı isme sahip The Rockaway Hotel, New York'un farklı bir yüzünü deneyimlemek isteyenler için alternatif üretiyor. Morris Adjmi Architects tarafından tasarlanan yapıda kullanılan renk ve malzemeler çevredeki topoğrafyaya ve mevcut mimariye uyum sağlıyor. Yapı her açıdan tasarım notlarını dikkate alırken otel içerisinde bulunan sanat eserleriyle de bu görüşünü perçinliyor. Derrick Adams ve Roe Etheridge gibi isimlerin çalışmalarına yer vererek Rockaway'in canlı kültürüne atıfta bulunuyor.

ELEKTRİKLİ OTOMOBİLDE GUSTO KISTASI

Bir süredir otomobil üreticilerinin odak noktası olan elektrikli tasarımlar hız kesmeden yenilenmeye ve gelişmeye devam ediyor. Tasarım ve teknik açıdan farklılık yaratma gayesindeki üreticiler özellikle konsept otomobilleriyle gelecek modelleri hakkında fikir sahibi olmamıza zemin hazırlıyor. Şehir hayatına adapte edilen tasarımlardan, performans bazlı otomobillere ve hatta SUV'lere varıncaya kadar endüstrinin elektrikli otomobil konseptine ne denli zaman ayırdığını her geçen gün fark ediyoruz. Rolls-Royce ise Rolls-Royce Vision Next 100'ın 103EX kod adlı tasarımını geliştirmeye devam ediyor. Tamamen elektrikli model aynı zamanda otonom sürüşü ve yapay zeka içeriğiyle de geleceğe dair ipuçları veriyor. Adının *Silent Shadow* olabileceği konuşulurken modelin önümüzdeki on yıl içerisinde asfaltla tam anlamıyla buluşacağı öngörülüyor. Bir diğer taraftan ise Rolls-Royce'un bu sene içerisinde tasarım ve teknik bakımından ayrıntıları paylaşacağı düşünülüyor. Gelişen teknoloji ile birlikte uçan otomobillere sahip olur muyuz bilinmez fakat Rolls-Royce endüstrideki ileri yenilikçi vizyonunu şimdiden belirlemiş durumda.

Rolls-Royce, tamamen elektrikli ve otonom sürüşüne sahip modeli ile yenilikçi vizyonuna değer katıyor.

Christie's'in *Photographs* müzayedesi 6-7 Nisan tarihlerinde Rockefeller Center'da.

FOTOĞRAF KARELERİNİN SON DURAĞI

Belge fotoğrafçılığının önemli isimlerinden biri olan Fransız Henri Cartier-Bresson, sanata bakış açısını "Benim için kamera bir eskiz defteri, bir sezgi ve doğallık aracı." cümlesiyle açıklıyor. Anlık görüntülerin arşiv mertebesine ulaşması bu sanat disiplininin en net hatlarını belirlerken, Christie's 6 ve 7 Nisan tarihlerinde farklı başlıklar altında iki seçki sunuyor. 6 Nisan'da Diane Arbus, Peter Beard, Bernd & Hilla Becher, Constantin Brâncuși, Robert Mapplethorpe ve Irving Penn gibi 20. yüzyılın önemli fotoğrafçılarına odaklanıyor. 7 Nisan'da ise aralarında Marco Breuer, Nick Brandt, Alex Prager, Alec Soth ve Hiroshi Sugimoto isimlerinin yeri aldığı çağdaş sanatçıların karelerine değiniyor. Rockefeller Center'da düzenlenecek olan iki müzayede de sanal ortamda gerçekleşecek.

20 Mart'ta satışa çıkacak olan sınırlı sayıdaki *Neil Leifer. Boxing. 60 Years of Fights and Fighters*, 800 euro fiyat etiketine sahip.

SAĞ KROŞE, SOL KROŞE, NAKAVT

Neil Leifer ilk önemli boks fotoğrafını 1959 yılında henüz 16 yaşında çekti. Beş dolarlık bileti ile Floyd Patterson ile Ingemar Johansson'u Yankee Stadyumu'nun ortasındaki çemberde bir kare yakaladı. Böylece Leifer'in boks fotoğrafçılığı serüveni de tam olarak başlamış oldu. Karelerinin çeşitli spor dergilerinde yayınlanmasının ardından 25 yaşında hem kendisinin hem de Muhammed Ali'nin kariyeri için muhteşem bir ton oluşturdu. 1965 ve 1966 yılına ait Sonny Liston'un üzerinde duran Ali ve devrilmiş Cleveland Williams'ın kuşbakışı kareleri, tüm zamanların en büyük iki spor fotoğrafı olarak kabul edildi. Boks fotoğrafçılığında şampiyonluğunu kareleri ile ilan eden Leifer son 60 yılın neredeyse tüm önemli dövüşlerini çekti. Bu bağlantılarda, Taschen yayınları 1000 basımla sınırlandırdığı *Neil Leifer. Boxing. 60 Years of Fights and Fighters* seçkisi ile sanatçının karelerini bir araya getiriyor. 36 x 38.7 cm boyutlarında ve 424 sayfadan oluşan limitli basımların her biri Neil Leifer tarafından imzalanıyor.

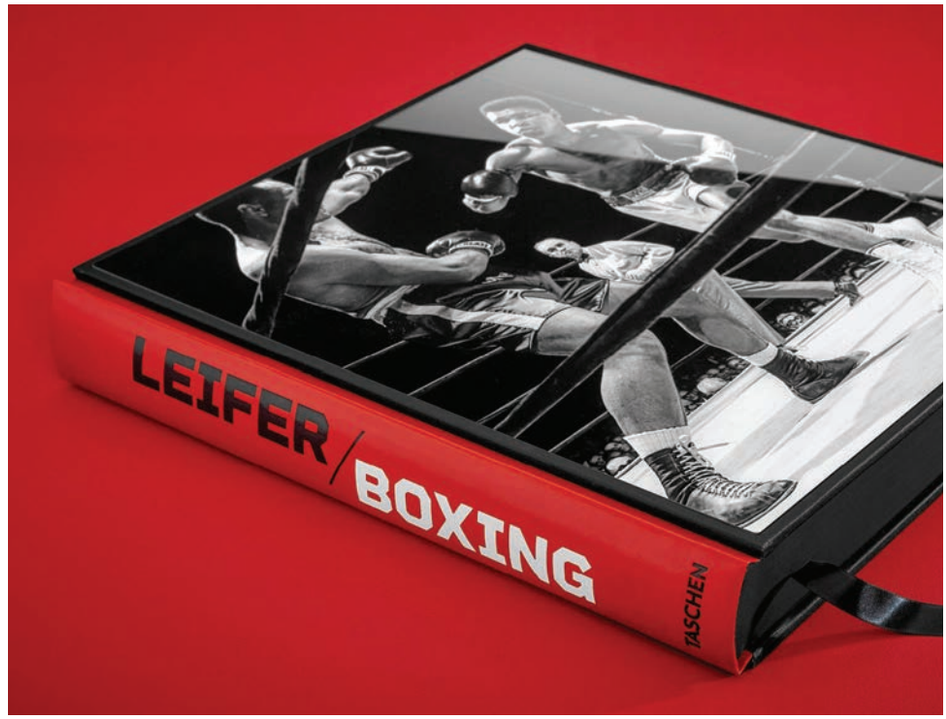

Fuji Dağı ve Kawaguchiko Gölü, Yamanashi.

PASTORAL SEREMONİ

Yazı Aylin Kumdagezer

Sağda: 1580 yılında inşa edilmiş Himeji Kalesi, Himeji.

Seyahat ve okumanın arasındaki rekabet kuşaklardır sürerken, o klasik soruyu yeniden sormalı: Çok gezen mi bilir çok okuyan mı? Biri satırlar ve tasvirlerin doğrultusunda hayal gücünüzü devreye sokar iken diğeri ise deneyim kelimesinin somut hali olarak değerlendirilebilir. Kişisel olarak sizin bu konudaki düşünceniz hangi seçenekle eşleşiyor bilinmez fakat Saint Augustine "Dünya bir kitaptır. Seyahat etmeyenler sadece bir sayfasını okurlar." diyerek kendi görüşünü dile getiriyor. Bir diğer taraftan kendine özgü masal anlatımıyla bilinen Hans Christian Andersen "Seyahat etmek, yaşamaktır." sözü ile durumun gerçekliğine değiniyor. Kitabın sayfasını çevirdiğimizde ise içerisinde bulunduğumuz coğrafyanın sınırlarından çıkarak tarih öncesinden beri sayısız etnik grup tarafından süregelen bir kültüre adım atıyoruz, Asya kıtası. Felsefe ve yaşam tarzından başlayarak birçok başlıkta inceleyebileceğimiz bu kıta geleneksel ve modern üslubuyla ilgi çekici olmayı başarıyor. Çok yönlü olarak tanımlanabilecek bu kadim bütünlük arasından ise Japonya'nın dinamik bir şekilde değişen fakat köklerine olan bağlılığından ödün vermeyen tarafı dikkat çekiyor. Öyle ki teknoloji ile bağdaştırılan bir ülkenin aynı zamanda bu denli geleneklerine sadık kalıyor olması, gelişen coğrafyaların unutulan ritüellerine atıfta bulunuyor.

Yaklaşık 7.000 adadan oluşan Japonya her ne kadar yoğun nüfuslu şehirleri ile bilinse de ülkenin %70'ine yakın bir bölümü, çiftçiliğe ve yaşamaya uygun olmayan dağlardan ve ormanlardan oluşuyor. Adalardan bahsetmişken kamp alanları, yürüyüş parkurlarının yanı sıra kara parçasının içerisinde yaşayan tavşanları ile de popüler olan Okunoshima'da es geçilmemeli. Rivayete göre İkinci Dünya Savaşı sırasında kimyasal silahları test etmek için kullanılan ada, şimdilerde ise tavşan popülasyonu ile ziyaret edilebilecek bir alan olarak değerlendiriliyor. Japonya'nın coğrafya bazlı etkileşimleri bir yana farklı sayılabilecek kültür dinamiklerine de şahitlik ediyoruz. Belli sınırlarda görgü kuralı olarak adlandırılan eylemler söz konusu Japonya olduğunda değişkenlik gösterebiliyor. Sofra adabında herhangi bir sıvı içeceği ses çıkarak içmek nezaketsizlik olarak adlandırılsa da, ülkede noodle'ınızı höpürdeterek içmek yemeğin ne denli lezzetli olduğunun bir göstergesi oluyor. Bir diğer

Üstte: West Lake, Hangzhou.

inanış ise rakamlarla alakalı. Öyle ki dünya genelinde 13, şanssız bir rakam olarak değerlendirilirken, bu sıfat Japonya'da 4 rakamına yükleniyor. Japonca'da *shi* olarak söylenen dört rakamı ölüm kelimesine benzediği için yaygın olarak kullanılmasından kaçınılıyor. Japonya seyahatinizde, yapılarda dördüncü katın olmadığı ya da setlerin çoğunlukla üç veya beşli paketlerde sunulduğunu göreceksiniz. Bir diğer taraftan Japon halkı günlük hayatında bu rakamla karşılaşmamak için elinden geleni yapıyor. Dünyanın en büyük deniz mahsulleri pazarı Tokyo'daki Tsukiji, neredeyse satın almak istediğiniz her bir ürünün otomatlarda bulunduğu kentler– yapılan araştırmalara göre ülkede 5 milyon otomat var– ortalama 18 saniye gecikme ile dünyanın en dakik trenlerine sahip ve kilo almanın belli bir yaş üzerinde devlet kontrolünde tutulduğu Japonya felsefeleriyle de yaşam tarzlarını şekillendiriyor.

İş yerinde uyuyan ya da kestiren birini gördüğünüzde vereceğiniz tepki ne olurdu? Olumsuz düşünceler içerisinde olma ihtimaliniz bir hayli yüksek. Fakat Japonya'da bu tarz bir durum ile karşılaşmış olsaydınız, iş arkadaşınızı tebrik edecektiniz. Öyle ki, çalışma saatleri sırasında kestirme yapan biri, işe adanmışlığın ve çok uzun çalışmanın bir simgesi olarak görülüyor. İş yaşamından biraz da hayat stillerine yön veren felsefelerin derinliklerine indiğimizde ise motivasyon öğretileri ile karşılaşıyoruz.

İkigai, Japonca yaşamak (iki) ve neden (gai) kelimelerinden temellendirilen bir felsefe. Batılı toplumlarda başarı genellikle kazanmak ve kaybetmek ya da sahip olmak ve sahip olmamak üzerine şekilleniyor. Öte yandan İkigai kavramı her daim zirvede olamayacağınızı kabul etmek ile ilgili. Hayatınızdaki küçük ya da büyük ölçekte değerli olan kaynakları özümsemek ve bu doğrultuda yaşamınızı idame ettirmeye dayalı bir görüş. Gündelik hayatınızda küçük oluşumlardan mutluluk duymak ve duyguya uyum sağlarken bir yandan da bu düşünceyi sürdürülebilir bir sürece tabii tutmak, İkigai'yi şekillendiren noktalardan. Doğu Batı karşılaştırmasının bir diğer kavramı da hiçlik. Batı felsefesinde hiçlik, genellikle var olmanın veya düşünmenin ne anlama geldiğini inceler. Ancak hiçliğin Japon felsefesindeki duruşunu Kyoto School of Philosophy'nin kurucusu Kitaro Shishia şu cümleler ile açıklıyor; "Hiçlik, kendini bağlantılar aracılığıyla gösterir, ancak bağlantının kendisi yoktur. Onu gösteremezsin. Öyleyse hangisi daha temeldir? Bağlantılı şeyler mi yoksa bağlılık mı? Bağlılık daha temeldir. " Modern toplumun tempolu yaşantısına atıfta bulunan bir diğer öğreti ise "İki tavşanın peşinden koşan, birini bile yakalayamaz." cümlesinden ilham alıyor. Çoğu zaman

Aomori,
Hirosaki.

Miharu
Takizakura,
Fukushima.

**Shinjuku Gyoen,
Tokyo.**

kapak konusu

Üstte: Nara eyaletindeki Yoshino kasabası.

ister kendiniz için ister başkaları adına yapılabilecek bir sürü işimiz olsa bile yeterince zamanımızın olmadığından şikayet ederiz. Bu Japon felsefesi ise, çok fazla şeyin peşinden gidiyorsanız sonunda hiçbir şeyi elde edemeyeceğiniz anlamına geliyor. Gerçekten ne istediğinizi anlamak için zaman ayırmalı ve sonra kendinizi bunu başarmaya adamalısınız. Genişletebileceğimiz birçok kuram ile Japonya'nın felsefe derinliğine inebiliriz ancak şimdiye kadar sıralamış olduğumuz görüşlerde, insanların kendi zihinlerindeki değişime değindik. Bir diğer taraftan ise doğanın içerisindeki yeni başlangıçlara atıfta bulunan sakura namı diğer Kiraz Çiçeği'nin özüne inmeli.

Japonya'da sakura olarak bilinen kiraz çiçekleri ilkbahar mevsimini karşılamanın farklı bir ritüeli olarak biliniyor. Bahar ile birlikte tomurcuklanıp açan pembe çiçeklerin dallardaki ömrü ise iki hafta ile sınırlı. Zira rüzgarların gelgitlerinin ardından ağaç kökleri ile olan bağlantılarını koparan bu narin çiçekler yere düştüklerinde de görselliklerinden ödün vermiyor. Kışın sona erdiğini ve baharın başlangıcını belirten bu döngü aynı zamanda doğanın kendi içerisindeki doğum, gelişim ve ölüm sıralamasına atıfta bulunan sakura felsefesine de ışık tutuyor. Kiraz çiçeği Budizm'de yaşamın geçiciliğini sembolize ediyor. Kiraz çiçeklerinin, çiçek açtıktan birkaç hafta sonra dallardan kopması, tıpkı bu narin beyaz-pembe çiçeklere benzer bir şekilde insanların hayatlarının da kısa ve güzel olduğunu hatırlatıyor. Ölümlülük ve anı yaşama temaları ile bağlantılı olan sakura, insanlar için varoluş metaforu olarak kabul ediliyor. Bu dönem, yoğun ve görsel zenginliğin deneyimlendiği çiçek açma döneminden kısa bir süre sonra canlılığını kaybetmesi ile yaşamın da geçici olduğuna dair görsel bir hatırlatma olarak yorumlanıyor. Öte yandan düşen çiçekler, ölümden korkmayan ve imparator için hayatlarını feda ederken öldürülen Japon samuraylarının da ruhlarını temsil ediyor. İkinci Dünya Savaşı sırasında kamikaze savaş uçaklarını çiçek resimleri ile boyayan Japon pilotlar aslında sakura ile ilişkilendirilen ve imparatorluk için hayatlarını ortaya koyan samuraylara bir nevi gönderme yapıyor ve kendilerini bu rütbede görüyorlardı.

Sakura zamanının bir kutlamaya dönüşmesi ise neredeyse 710 yılına uzanan

Üstte: Ueno Park, Tokyo.

bir geçmiş ile birlikte ritüele dönüşüyor. Öyle ki, kiraz çiçeği ağacı Japon halkının pirinç tarlaları ve tanrılar arasında bir bağlantı kurması için zemin hazırlıyor. Bu noktada kiraz çiçeği ağaçları tarımsal üretimi de ifade ediyor. Böylece kiraz çiçeği zamanında tarımsal verimlilik şükretme misyonundan insanlığın yaşamını temsil eden bir mecaza dönüşüyor. Yenilenme ve iyimserlik zamanı olarak baharın başlangıcını işaret eden sakura ile birlikte umutların da yeşerdiği düşünülüyor. Hanami (çiçek seyretme festivali) ise kiraz çiçeği mevsimini karşılamak adına düzenlenen klasik bahar etkinliği olmaktan daha öte bir mertebeye erişiyor. Kültürel ve dini kökleri ile ulusal eğlence ve kutlama olan Hanami, nisan ayında gerçekleşiyor. Kiraz çiçeği ağaçlarının altında toplanan Japon halkı bu kutlamalarda, hayatın güzellikleriyle umut vadeden yeni bir yılı karşılarken hayatta olmayan sevdiklerini anıyorlar.

Japonya'nın çoğu bölgesinde kutlanan baharı karşılama ritüeli özellikle bazı lokasyonlarda kendini bir adım öne çıkarıyor. Bu konumların başında 2.600 kiraz çiçeği ağacına ev sahipliği yapan Hirosaki Park'ı geliyor. Sakura zamanının en iyi deneyimlendiği park her bahar bir milyondan fazla insanı ağırlıyor. 400 yıllık Hirosaki Kalesi'nin de içerisinde bulunduğu Hirosaki Park aynı zamanda tekne turlarıyla da biliniyor. Tokyo'nun yüksek binaları arasında hem yeşillikleri hem de binin üzerindeki kiraz ağaçlarıyla Shinjuku Gyoen, Sakura Matsuri festivalinin de merkezi. Bir diğer taraftan Yokohama'daki Mitsuike Park, Japonya'daki "En İyi 100 Kiraz Çiçeği Noktası" ndan biri. Göl ve ağaç silüetlerinin arasında iki yürüyüş parkuruna sahip parkta Koreli aristokratların uğradığı yapılara benzer mimariler de bulunuyor. Zira söz konusu Japonya olduğunda Fuji Dağı'nın görüntülerine yer vermemek olmaz. Sadece belli zamanlarda değil yılın neredeyse her ayında fotoğraf sanatı ile uğraşanların ilgi odağı olmayı başaran Chureito Pagoda, nisan ayı boyunca kiraz çiçekleri ile Fuji'nin etkileşimine tanıklık ediyor. Başka bir dağ görünümü de Nara şehrinde konumlanıyor. Kentte bulunan Yoshino Dağı'nın eteklerine ilk kiraz ağaçlarının 1300 yıl önce dikildiği düşünülüyor. Japonya'nın tarihi yerlerinden biri olan bölge aynı zamanda birçok tür ve renkten oluşan 30.000'den fazla kiraz ağacına ev sahipliği yapıyor. Bu zamana kadar sıraladığımız birçok park ve konumda binden fazla kiraz ağacının varlığından söz ettik. Fukushima'daki Miharu Takizakura'yı diğerlerinden ayıran özellik; Japonya'daki en büyük üç kiraz ağacından biri ve en popüler ağaç olması. Takizakura veya şelale kiraz ağacının bin yıldan daha eski olduğu düşünülüyor.

**Hirosaki Kalesi,
Hirosaki.**

Kevin Costner ve Clint Eastwood. *A Perfect World* setinden. 1993.

KAMERANIN ÖNÜNDE VE ARKASINDA

Yazı Güvenç Atsüren

Ben Affleck'i sinemanın şimdilik son Batman'i ya da *Kayıp Kız*'daki performansıyla hatırlıyor olabiliriz ama kendisi aynı zamanda En İyi Film dalında Oscar kazanmış *Argo*'nun yönetmeni. Bradley Cooper, *Felekten Bir Gece* serisiyle büyük bir yükselişe geçti ama kamera arkasına geçtiği *Bir Yıldız Doğuyor*, 2019'da ödül sezonunun en çok konuşulan yapımlarından biriydi. Oscar'lı oyuncu Regina King, bu yıl benzer bir başarıyı *One Night in Miami*'yle sergiliyor. Bağımsız filmlerden aşina olduğumuz Paul Dano ve Jonah Hill, çektikleri ilk uzun metrajlarla bu alandaki yetkinliklerini yönetmen olarak da cömertçe sergiledi. Daha çok komedyen olarak bilinen Jordan Peele'in adı, yönettiği *Get Out* ve *Us* filmleriyle birlikte bir anda korku sinemasının en büyük ustası Alfred Hitchcock'la aynı cümlede geçmeye başladı. Kariyerine oyuncu olarak başlayan, Fransa'dan çıkan önemli sinemacılardan Philippe Garrel'in oğlu Louis Garrel'in yönetmen olarak imza attığı filmler; saygın festivallerin seçkilerinde yer buluyor, ödüller kazanıyor. Sayısı daha da artırılabilecek bu örnekler daha ziyade yakın tarihli olsa da oyunculuktan yönetmenliğe geçiş yapmış ya da kamera önündeki görünürlükleriyle tanınmış olmalarına rağmen kariyerlerinin ilk döneminden itibaren yönetmen olarak da önemli eserler ortaya koymuş isimlerin varlığı, neredeyse sinemanın icat edildiği döneme denk düşüyor. Hal böyleyken sinema tarihinde geriye doğru yapılacak kısa bir yolculuk ile, oyuncu olarak aşina olduğumuz sanatçıların kamera arkasında da hayli büyük etkiler yaratmış olduklarına şahitlik ediyoruz.

Orson Welles'in yönetmenliğini ve başrolünü üstlendiği 1941 yapımı *Citizen Kane* filminden bir kare.

İlk bakışta oyunculuk yaptıktan sonra kamera arkasına geçen isimlerin oyuncu seçimi, prova, yönetmenle iletişim kurma gibi konulardaki deneyimleri nedeniyle daha avantajlı görünebilecekleri bir gerçek. Fakat sinemanın sessiz dönemine baktığımızda; saydığımız bu kavramların bile henüz çok ilkel halleriyle var olduğu zaman diliminde, yönetmenlik ve oyunculuğu birlikte yapan ve bu şekilde efsaneleşen isimlere rastlamak mümkün. Bu konuda akla gelecek ilk isim elbette ki Charlie Chaplin. İlk yönetmenlik deneyimini de oyunculuk deneyimini de 1914'te yaşayan sinema efsanesi,

Fransız aktör ve yönetmen Jacques Tati, 1958 yapımı *Mon Oncle* filminden.

Hollywood'un ilk ikonlarından biri olmasının yanında komedi türünün de yaratıcıları arasında yer alır. Komediyi toplumsal olumsuzlukları eleştirmek adına etkili bir silaha dönüştürmesiyle benzerleri arasından sıyrılır. Bıyığı, bastonu ve şapkasıyla unutulmazlar arasına giren, Türkiye'de Şarlo, uluslararası alanda ise "Tramp" olarak bilinen tiplemenin de yaratıcısıdır. Özellikle 1921'de çektiği ve başrolünde bu karakteri canlandırdığı *Yumurcak* filminden itibaren sinemaya hem yönetmen hem de aktör olarak *Altına Hücum, Şehir Işıkları, Modern Zamanlar* ve *Büyük Diktatör* gibi klasikler kazandırdı. Chaplin'in son filmi ise 1967 tarihli, başrollerinde iki büyük efsane Sophia Loren ve Marlon Brando'nun yer aldığı *Hong Kong'lu Kontes*'tir. Ustanın küçük bir rolde olsa da bu yapımında oyuncu kadrosunda yer alması, onun kariyerindeki çemberi kapsar. Chaplin gibi, yönetmenlik ve oyunculuk kariyeri birlikte başlayan bir diğer komedi efsanesi ise Buster Keaton. Chaplin'in mizah anlayışının aksine mimiksiz karakterlere hayat veren, böylece "dead pan" komedinin temelini atan Keaton, her ne kadar rol aldığı yapımlara kıyasla az film yönetmiş olsa da *Sherlock Jr.* ve *General* gibi başyapıtlar, onun kameranın önü ve arkasındaki varlığına çok şey borçlu. Komedi, yönetmenlik ve oyunculuğa yakın dönemlerde başlamış isimleri ele alırken Fransız sinemacı Jacques Tati'den bahsetmemek haksızlık olacaktır. Tati de tıpkı Chaplin gibi bir karakter yaratmış, onu bir komedi ikonu haline getirmeyi başarmıştır. Mösyö Hulot isimli bu karakterin, modern dünya

içinde yaşadıklarına odaklanan dört yapıma yönetmen olarak imza atan Tati, 40'ların sonunda başlayıp 70'lere kadar süren kariyeri boyunca modernizmin getirdiklerini ya da götürdüklerini ve klasik komediyi çağdaş Avrupa sinemasıyla son derece özgün bir şekilde bir araya getirmiştir.

Son olarak David Fincher'ın yönettiği *Mank*'le adı yeniden sıklıkla anılır hale gelen Orson Welles de bu çerçevede ele alınabilecek bir başka isim. New York'ta tiyatronun genç dahisi olarak adını duyurduktan sonra Hollywood'a transfer olan Welles, 1941'de çektiği ilk uzun metrajı *Yurttaş Kane* ile klasik anlatı sinemasının yapısını yeniden tanımlarken, anlatının merkezindeki medya patronu Charles Foster Kane'e de görkemli bir performansla hayat verir. Bu andan itibaren o; hem sınırları zorlayan, bu sebeple sürekli Hollywood sistemiyle sorunlar yaşamış büyük bir yönetmen hem de çok önemli bir sinema oyuncusudur. Kariyeri boyunca edebiyat uyarlamalarından kara filmlere, kurmaca belgesellerden televizyon programlarına kadar birçok yapımda kamera arkasına geçmiş olan Orson Welles, aynı süreçte başta *Üçüncü Adam* olmak üzere birçok önemli filme oyunculuğuyla damgasını vurur.

Kariyerine oyuncu olarak başlayan, bu alanda büyük bir saygınlık elde ettikten sonra yönetmenlik de yapmaya başlayan yönetmenlere baktığımızda ise karşımıza çıkacak ilk isimlerden biri Charles Laughton'dır şüphesiz. Stanley Kubrick, Alfred Hitchcock ve Billy Wilder gibi çok önemli yönetmelerin eserlerinde rol almış, Oscar Ödüllü oyuncu, 1955'te kariyeri açısından aykırı bir karar verir ve bir film yönetmek üzere kamera arkasına geçer. Bu film, Türkiye'de *Caniler Avcısı* ismiyle gösterilen *The Night of the Hunter*'dır. Şimdilerde kara film türünün en önemli filmlerden biri olarak onurlandırılan, efsanevi eleştirmen ve yönetmen François Truffaut tarafından "Gerçek anlamda deney yapan deneysel bir film" olarak tanımlanan, özetle şimdilerde bir başyapıt muamelesi gören *The Night of the Hunter* seyirciyle buluştuğu ilk dönemde tabiri caizse anlaşılamaz.

Yönetmen koltuğunun yanı sıra oyuncu kadrosunda da yer alan Marlon Brando'nun 1963 yapımı *One-Eyed Jacks* filminden bir kesit.

Filmin yaşadığı ticari ve eleştirel başarısızlık Laughton'ın yönetmenlik kariyerinin tek yapımla sınırlamasına neden olur. Laughton gibi sadece tek film yönetmiş bir diğer sinema efsanesi ise Marlon Brando'dur. Aslen Stanley Kubrick tarafından yönetilmesi planlanan *One-Eyed Jacks* filminin yönetmen koltuğuna, bu alanda son derece deneyimsiz olan Brando oturur. Her ne kadar ortaya çıkan eser, Freudyen alt metniyle dikkat çeken ve Western geleneklerini tartışmaya açan bir anlatıya sahip, kayda değer bir yapım olsa da Brando'nun başka filmler çekmesinin önünü açacak kadar yetkin bulunmaz.

Oyuncu olarak adını duyurduktan sonra yönetmenlik de yapmaya başlayan kimi isimlerin imza attığı filmlere baktığımızda, iki alandaki işlerdeki içerik benzerliği özellikle dikkat çeker. Bu konuda ilk örnek olarak aksiyon filmleriyle tanınan Sylvester Stallone gösterilebilir. Zira Stallone'nin yönettiği yapımlar yoğunlukla Rocky ve Rambo gibi oyuncu olarak canlandırdığı karakterlerin hikayesini anlatan serilerin devam filmleridir. Bunlara farklı dönemlerden birçok aksiyon yıldızını bir araya getirdiği 2010 yapımı *Cehennem Melekleri*'ni de eklersek ortaya biraz kolaycı da olsa oldukça tutarlı bir kariyer çıkar. Benzer bir durum çok farklı bir sinema anlayışının temsilcisi olsa da Greta Gerwig için de geçerli. Oyuncu olarak bağımsız sinema eserlerinde yer almayı tercih eden, bu anlayışın son dönemdeki en önemli örneklerinden *Frances Ha*'da hayat verdiği, filme adını veren karakterle adeta özdeşleşen Gerwig, yönetmen olarak ilk büyük çıkışını yaptığı *Uğur Böceği*'nde hem odaklandığı konu hem de tavır olarak bu duruşunu korur. Sonrasında çektiği *Küçük Kadınlar* uyarlamasında da bağımsız sinema dokunuşlarını yoğun şekilde hissettirir. Bu bağlamda Gerwig'in Amerikan bağımsız sinemasının en önemli figürlerinden biri haline gelişinin oyunculuk ve yönetmelik yaptığı filmler arasındaki paralellikten güç aldığı rahatlıkla söylenebilir. Amerikan bağımsız sineması demişken, bu anlayışın kurucusu olarak kabul edilen, ortaya koyduğu eserler ve film yapma pratiğiyle Tarantino'dan

Film setini kameraların arkasından inceleyen Charlie Chaplin, 1916.

Amerikalı yönetmen, senarist ve yapımcı Buster Keaton, 1920.

Jarmusch'a, Baumbach'tan Jonze'a kadar birçok önemli yönetmenin yolunu açmış olan John Cassavetes'in de kariyerine oyunculukla başladığını, bu süreçte *Rosemary'nin Bebeği* ya da *The Dirty Dozen* gibi çok önemli filmlerde harika performanslar sergilediğini belirtmek gerek. Cassavetes'in, genel olarak oyunculara alan açmaya hatta doğaçlamaya dayanan, dolayısıyla bağımsız sinemaya da yön veren yönetmenlik stiliyle, kendisinin de oyunculuktan geliyor oluşu arasında güçlü bir ilişki pekala kurulabilir. Bu açıdan bakıldığında, oyunculuk ve yönetmenlik her ne kadar farklı alanlar olsa da ikisinin birlikte düşünülmesinin, sinemanın potansiyelini açığa çıkarma noktasında ne kadar önemli olduğuna dair net bir tablo ortaya çıkarır.

Elbette ki oyuncu olarak kendini ispat etmiş, bunun yanında yönetmenliğini yaptığını filmlerle de adından söz ettirmiş sanatçılar yazıda adını andıklarımızla sınırlı değil. Clint Eastwood, Woody Allen, Kevin Costner, Mel Gibson, Warren Beatty, Dennis Hooper, Gary Oldman, Jodie Foster; dünya sinemasından Roberto Benigni, Nanni Moretti, Takeshi Kitano, Leni Reifensthal; ülkemizden de Kartal Tibet, Türkan Şoray ve diğerleri... Liste farklı ülke sinemalarından, farklı anlayışlara sahip sinemacılarla daha da uzatılabilir ve listenin uzaması sinemayla uğraşan kişilerin bu sanatın büyüsü içinde sadece tek bir alanla yetinemediklerinin ve belki de en önemlisi sinemanın farklı girişim ve denemelerle sürekli daha da zenginleşen bir sanat olduğunu bir kez daha kanıtlayacaktır.

Los Angeles merkezli mimarlık firması Walker Workshop'un 2015 yılında tamamladığı *Oak Pass Main* projesi.

GENİŞ PENCERE PRENSİBİ

Yazı Esra Kağıtçı Dede

Pencerelerin bizlere vaadi şudur: Nefes ve ışık. Yaşamın bu temel dinamiklerine duyduğumuz ihtiyaç vaktimizin çoğunu kapalı mekanlarda ve evlerimizde geçirdiğimiz bu günlerde daha da önem kazandı. Evlerimizde güvende kalarak, dış çevre ile iletişim kurmaya daha çok imkan tanıyan yaşam biçimlerine ihtiyaç duymaya başladık. Temel olarak, doğal ışık ve doğal havalandırma sağlama amacıyla insanın temel ihtiyaçlarına cevap vermek için açılan pencereler, aynı zamanda hem iç mekana hem de dış mekana daha davetkar bir atmosfer ve modern bir zevk sunar. Gerek işlevsellik gerekse estetik güzellik arayışı sebebiyle pencerenin formu, boyutu, malzemesi ve deseni ile günümüze kadar çokça oynanmıştır. Ancak çok çeşitli farklılık arayışları, yerini çoğunlukla mimariyi ve iç mimariyi zenginleştiren geniş pencerelerde maksimum doğal ışığı içeri almaya cevap veren fonksiyonelliği, estetik yalınlığı, basitliği ve şüphesiz ki şıklığı bir arada bulmaya yöneltmiştir.

Modern mimaride pencerelerin geniş kullanımı yapay ışığa olan ihtiyacımızı minimize ederek güneşin sağlık ve esenlik taşıyan gücünü mekanlarımıza getirir. Geniş pencereler, aydınlatma avantajı dışında, iç mekanın doğal havalandırmasına da katkıda bulunur. Zeminden tavana kadar uzayan geniş pencerelerin sağladığı bu doğal ışık ve havalandırma avantajı ile belirli bir estetik çekicilik de yakalanır. Büyük olasılıkla, pek çoğumuz bu tip evlerin, daha az ve daha küçük pencereli bir eve göre daha cazip olduğu konusunda hemfikirizdir. Mesela evimizde dar ve yüksekliği az bir odaya sahip olduğumuzu hayal ettiğimizde, bu odanın büyük bir pencereye sahip olması odanın olduğundan daha ferah görünmesini sağlar ve odanın dış mekan ile bir bütün haline gelmesi sıkışıklık hissini bastırarak, genişlik hissi uyandırır. Dışarısı ile kurulan görsel bağ dışarıdaki hayat ile iletişim kurulmasını sağlar ve yalnızca dış mekanın görselliğine ulaştırmaz, aynı zamanda birçok duyumuza da temas eder. Temiz bir havanın kokusunu algılarken, rüzgarın esintisini hissedip kuşların cıvıltısına da kulak verebiliriz. Yapılan birçok araştırmaya göre, kapalı mekanlarda

Beverly Hills'teki yapı, mimarideki cam malzemesinin ışık ve alan kombinasyonu baz alınarak tasarlandı.

Fougeron Architecture'in San Francisco'nun eğimli topografyası ve güneş yönelimini cam formu ile bir araya getirdiği *Flip House*.

şeffaflığın artırılmasının insan sağlığına olumlu etkide bulunduğu da kanıtlanmıştır. Pencerelerden dışarı baktığımızda karşılaşılan manzara, ruhumuza pozitif enerji aşılayıp bizi negatif yüklerimizden arındırabilir. Zeminden tavana kadar uzanan pencereler ile dış dünyaya bu kadar yakın olmanın sakinleştirici ve dinginleştirici etkisi kaçınılmazdır ve büyük pencereler yıllar boyunca keyfini çıkarabileceğimiz huzura açılan kapılardır.

Yapılan bir başka araştırmaya göre, insanlar bulundukları mekanda vakit geçirmek için en konforlu hissedilen yerlerin arayışı içindedir ve kullanıcılar karanlık ya da loş alanlardan ziyade, mekanın gün ışığına en fazla maruz kaldığı yerleri tercih etmektedir. Aydınlık alanları maksimize etmek için tasarlanan günümüz pencere kullanımının ilk ortaya çıkışı mimarlığın Modernizm döneminde olmuştur. Bu dönemin ortaya çıkardığı malzeme, mekanın fonksiyonuna göre kurgulanma prensibi ile sağlıklı yaşamı teşvik ederek kullanıcıyı doğaya yaklaştırmak istenmiştir. Bu yüzyıl için bambaşka bir tecrübe olan pandemi dönemi ile insan sağlığını tasarım amaçlarının merkezine geri koymak kendini yeniden hatırlatmaktadır. Sağlıklı bir yaşam sürmek ve doğal ışıktan mükemmel şekilde faydalanmak için geniş pencereler seçmek hem iç mekanlarınızda konforu artırmak hem de dış mekanlarınızdan yararlanmak için mükemmel bir yoldur.

Modern mimarinin öncüsü olarak kabul edilen Le Corbusier, mimarlık tarihinin aynı zamanda pencereler tarihi olduğunu belirtmiştir. Pencerelerin ilk ortaya çıkışının muhtemelen sabit ve kapalı evlerin gelişimi ile gerçekleştiği ileri sürülür. Gotik döneme kadar evlerde ve ticari yapılarda kullanımına rastlamak neredeyse imkansız olan geniş pencerelerin dönüm noktası Rönesans döneminde olmuştur. Fransızlar, halen Fransız tip pencere olarak bildiğimiz ve günümüz konutlarında sıkça tercih edilen büyük kanatlı pencere türünü üretmiş ve geliştirmişlerdir. Bu kanatlı pencere tipinde açıklık genellikle yere kadar uzanır ve nispeten dardır. Güvenlik amacıyla dışarıdan demir veya taş korkuluk ile desteklenir. 17. yüzyılda İngiltere'de, 18. ve 19. yüzyıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde Fransız tip pencerelerden ilham alınarak standart hale gelen dikey sürgülü kanatlı pencere ve çift kanatlı pencere geliştirilmiştir. Yakın tarihe geldiğimizde ise modern çağda betonarme ve çelik teknolojisinin gelişmesi, kolonlar arasının daha uzun açıklıklarla geçilmesini mümkün kılmış ve gelişen cam teknolojisi ile metal çerçevelerin kullanılması geniş pencerelerin mimaride literatüre girmesine olanak sağlamıştır. 20. yüzyılın başlarına kadar teknolojik imkanlar çerçevesinde

Üstte: Türkiye'de geniş cam prensibine örnek gösterilebilecek iç tasarım.

Solda: Zürih menşeli mimarlık firması Michael Meier und Marius Hug Architekten AG, cam formunun mekansal rahatlıklarına *House in Albisrieden* projesinde değiniyor.

Fougeron Architecture'in 2005 yılında California'da tamamladığı 2.500 metrekarelik projesi.

pencere tasarımları, kanat desenleri ve şekli açısından çeşitlilik göstermiş olsa da çoğunlukla standart ölçülerde kullanılan ve ahşap malzemeden yapılan pencereler, modern mimarinin fonksiyonelliği ilkesi ile de birleşerek yeni dünyada yerini çelik ve alüminyum gibi yenilikçi malzemeler ile geniş pencerelere bırakmıştır. Yalıtım ve ısınmada gelinen nokta da geniş pencereli evlerin tasarlanmasını mümkün kılmıştır. Ayrıca, 20. yüzyıl mimarlarının cam tasarımı ve kullanımı üzerine çokça kafa yorduğuna, kitaplar yazdığına ve camın sınırlarını test etmek için çeşitli fuarlar tasarlayıp sergiler düzenlediğine de rastlamaktayız. Tasarlandığı dönemde, camın en yenilikçi kullanımlarından birine tanık olduğumuz, Philip Johnson'ın tasarladığı ikonik yapılardan biri olan Cam Ev (Glass House, 1949), şeffaflık ve yalınlık ilkesinden faydalanmıştır. Taşıyıcı iskeleti ve çelik yapısı haricinde tüm cephe camdan oluşmaktadır. Yapının asıl ilginç tarafı ise evin içinde sabit olan tek duvara tuvalette rastlamamız. Tuvalet duvarları haricinde evde ışığın tümüyle nüfuz etmediği tek bir alan bulunmamaktadır.

Geniş pencerelerin bir trend haline gelmesinin, pencerelerin tarihi serüveninin dışında gelişen farklı temel bir sebebi de vardır. İnsanlığın varoluşundan beri, günün aydınlık ve karanlık saatlerini farklı şekillerde deneyimleyen insanlık için ışık, her zaman en temel ihtiyaçlarımızdan biri olarak hayatlarımızdaki yerini bulur. Özellikle mevsimsel değişikler ile gecenin gündüze oranla çok daha uzun geçirildiği aylarda veya çok uzun gecelerin yaşandığı coğrafi bölgelerde, karanlık havanın insan psikolojisi üzerindeki negatif etkisi kaçınılmaz. Bu anlamda, gün ışığından maksimum faydalanmak adına geniş pencereler büyük önem kazanır. Aydınlığın iç mekanda daha çok hissedilmesi ve dış çevre ile kurulan temas, ruh halimizi pozitif yönde etkiler, enerjimizi yükseltir ve doğal ritmimizi dengeler. Doğal ışığın insan vücuduna olumlu etkisi de birçok araştırma ile kanıtlanmıştır. Doğal ışığın en temel işlevi, beynimizdeki görme duyusuyla biyolojik işlevleri uyarıp sağlığımız açısından hayati öneme sahip renk ayrımının oluşmasını sağlamasıdır. Yeterince doğal ışık beynimizin ilgili bölümlerine iletilmediği zaman, örneğin havanın bulutlu olduğu günlerde veya zayıf aydınlatma koşullarında, renkleri doğal ışık yetersizliğinden dolayı algılamada güçlük çekeriz ve bu durum ruh halimizi ve de bedensel enerji seviyemizi olumsuz etkiler. Doğal ışığın bir başka faydası ise vücudumuzda güneş ışığı varlığı ile salgılanan D vitaminin kaynağı olmasıdır. Doğal ışık sayesinde salgılanan D vitamini, vücudumuzun bağışıklık sistemini düzenlemesine yardımcı olur ve beyin işlevlerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkıda bulunur. Belki de başka bir salgın sırasında bizi hasta etmeyen bir mimariyi inşa etmek için güneş ışığını, doğal yaşamı ve beden kültürünü ön plana çıkaran bu ilkelere dönebiliriz.

Geniş pencerelerin bir trend haline gelmesinin estetik zevk ve psikolojik sebeplerinin yanı sıra diğer bir sebebi de enerji tasarrufuna katkısıdır. Pencereler düzgün tasarlanırsa, iyi konumlandırılmış büyük pencereler, kışın güneş parlarken pasif güneş enerjisi kazanımı yoluyla bir evin ısıtılmasına yardımcı olabilir. Güneş ışığının sahip olduğu ve tüm evrene yetebilecek olan enerjisinden faydalanmamak maddi kaynakların daha çok tüketimine sebep olur ve tasarımda bu engin doğal kaynaktan yararlanmamak yanlış bir tasarım stratejisi olarak kabul edilebilir. Gün ışığından maksimum yararlanma amacıyla dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardan biri binanın konumlanışı ve bu doğrultuda pencerelerin yeri ve boyutunun belirlenmesidir. Odalara yeterli güneş ışığının ulaşması prensibi ile tasarım gerçekleştirilirse, gün içinde yapay aydınlatmalara duyulan ihtiyaç ortadan kalkar. Aynı zamanda geniş pencereler ile ışığın evin içini doldurması, enerji tüketimini ve elektriği minimize eder. İyi konumlandırılmış büyük pencereler ve cam duvarlar pasif güneş ısısının kazanımına katkıda bulunabilir. Pencereler sahip oldukları saydamlık düzeyine göre doğal

Post modern mimar Philip Johnson'ın 1949 yılında Connecticut'ta tamamladığı *The Glass House* (Cam EV).

ışığın sahip olduğu ısıyı emer ve evin her köşesine homojen bir şekilde dağıtır. Homojen şekilde dağıtılan ısı enerjisi diğer yapay ısı kaynaklarının aksine çok az sıcaklık dalgalanmasına sahip olduğu için kullanıcı konforu açısından da olağanüstü bir avantaj sağlar. Teknik açıdan ihtiyaca göre tasarlanmış pencerelerin yapının konumuna göre doğru şekilde yerleştirilmesi ile yapıda kullanım ihtiyacına duyulan ısıtma ve soğutma enerjisi miktarında önemli bir fark yaratılabilir. Bu sayede hem enerji tasarrufu yapılmış hem de güneş ışığı gibi yenilenebilir enerji kaynağının kullanımı ile gaz veya elektrik gibi diğer ısı türlerine bağımlılığımız azalır. Sonuç olarak, geniş pencereler, hem bulunduğu mekana aydınlık bir ortam kazandırır hem de ısı konforunun sağlanmasına da yardımcı olarak enerji tasarrufu sağlar.

Gün ışığının iç mekana nüfuz etmesi ile insanın zihinsel ve bedensel sağlığını beslemesini sağlayan ve güneş enerjisinin gücünden faydalanarak enerji tasarrufuna katkıda bulunan geniş pencerelerin fonksiyonelliği yadsınamaz bir gerçek. Aynı zamanda, insana doğanın bir parçası olduğunu hissettirerek doğa ile bütünleştirir ve estetik olarak iç ve dış mekana cazibe katarak insan ruhunu da besler. Dış dünya ile kucaklaşma arzumuza cevap veren geniş pencereler her daim modası geçmeyecek bir trend olarak kalacaktır.

SOFRALARIN KADİM DOSTU

Yazı Selin Ekim

Sol sayfada: Ekmek çeşitleri farklı şekil ve pişirme yöntemleri ile coğrafya bazlı farklılıklara tabi tutuluyor.

Hiç kuşkusuz dünyanın en güzel kokularından biridir, fırından yeni çıkmış ekmek kokusu. Burnumuza geldiği an tüm özlediklerimizin kokusuna dönüşür; anne kokar, ev kokar, sevgi kokar. Tüm dünyada farklı şekil, renk ve çeşitleriyle karşımıza çıkan ekmek, belki de herkeste benzer hisler uyandırdığından bütün semavi dinlerde kutsal olarak kabul edilir. Sofralarımızın baş köşesinde yer alan ekmeğin tarihi binlerce yıl öncesine, insanların tahılları taşlar arasında ezip, sonra su katarak elde ettikleri hamuru kayaların üzerine yayarak ateşte pişirdiği günlere kadar uzanır. İnsanoğlunun bilinen en eski, en temel gıdalarından biridir. Kahvaltıdan akşam yemeğine kadar her öğünümüzde yer alan, yemeklerimizin vazgeçilmez eşlikçisi, kültürümüzle de harmanlanmıştır. Bu yüzden ülkemiz ekmek çeşitliliği açısından çok zengindir. Anadolu'nun verimli topraklarında yetişen tahıllardan yapılan bazlama, lavaş, tandır ekmeği, mısır ekmeği, gömeç, somun gibi yöresel olarak değişiklik gösteren pek çok çeşit ekmeğimiz var.

Türkiye'de de bilinen bir çeşit olan mısır ekmeğinin farklı varyasyonları da ülke sınırlarına göre şekil değiştiriyor.

Türk mutfağının odağındaki kadim dostu ekmek, neredeyse tüm dünyada hazırlama şekli ve pişirme yöntemine bağlı olarak farklı çeşitleriyle sofralardaki yerini alıyor. Sudan'ın süngerimsi bazlamasından, mısır unu ile yapılan Meksika Tortilla'sına, Hindistan'ın tereyağlı Naan'ından Çin'in buharda pişen Mantou'suna dek her bölgenin ve ülkenin kültürünü yansıtan farklı ekmek çeşitleri binlerce yıldır insanlığın temel besini olmayı sürdürüyor.

Dünyada ekmek dendiğinde aklıma ilk gelen ülke Fransa'dır. Lyon yakınlarında Ecully şehrinde yer alan Institute Paul Bocuse'ta öğrenci olduğum günlerde sabahları fırından aldığım çıtır kabuklu mis gibi kokan klasik Fransız baget ekmeği

Sağda: Fransa'nın Aix-en-Provence şehrindeki Place Richelme'de yer alan marketteki çeşitli ekmekler.

Üstte: Mayalı hamurla hazırlanan ve Hindistan'ın en bilinen ekmek çeşitlerinden biri, Naan.

üzerine incecik sürdüğüm az tuzlu Bordier tereyağı unutulmaz bir lezzet anımdır. Hafif tatlı ve yağlı Brioche, çıtır çıtır Croissant, geleneksel olarak yaprak şeklinde pişirilen Fougasse, buğday sapı formunda yapılan Epi, ekşi mayalı Pain au Levain, Boule de Meule, Céréale akla gelen ilk Fransız ekmekleridir.

İtalya da dünyada ekmek tüketiminde ve çeşitliliğinde üst sıralarda yer alan ülkelerden biri. Zeytinyağlı Focaccia, yassı geniş formu nedeniyle ismi terlik anlamına gelen Ciabatta en tanınanları olmakla birlikte; Piemonte bölgesine ait Biova, Bologna'nın Certosino'su, Pugliese, Pane Toscano, Coppia Ferrarese, Ciriola nefis İtalyan ekmeklerinden bazılarıdır. İtalyan mutfağının vazgeçilmez "antipasto"su Bruschetta ince bir dilim kızarmış ekmek üzerine sürülen sarımsaklı zeytinyağı ile hazırlanır. Ayrıca bölgesel olarak üzerinde domates, kurutulmuş et, peynir olan çeşitleri de vardır.

İspanya'nın tapas adı verilen küçük atıştırmalıklarının kuzeyde Bask bölgesindeki adı Pintxos'tur. Bu atıştırmalıkların pek çoğu- Bruschetta gibi- bir dilim ekmek üzerinde servis edilir. Bask Pintxos'larındaki çeşitlilik insanın iştahını tetikleyecek kadar fazladır. Ekmek üzerinde servis edilen sardalya, keçi peyniri, yeşil zeytin, mantar, ton balığı, jambon, padron biberi, karides ve bıldırcın yumurtası her pintxos barda mutlaka bulunan klasiklerdendir. Bölgenin dünyaca ünlü yenilikçi şeflerinin geliştirdiği

klasiklerden farklı, yaratıcı içerikli pintxoslar da gastronomi gezginlerini ülkeye çekmekte. İspanya'nın sadece Bask bölgesinde değil, ülke genelinde de ekmek tüketimi oldukça fazladır. Pan de Alfacar, Pan de pages Catala, Mollette, Pan de Cea, Pan de Barra en sık rastlanan çeşitlerdir.

Ekmek Avrupa'nın yanı sıra dünyanın farklı köşelerinde bambaşka şekil ve lezzetlerle de karşımıza çıkıyor. Hint kültürüne ve mutfağına duyduğum merak, yolumu pek çok kez Hindistan'a düşürdü. En sevdiğim ekmeklerden biri olan Naan, Hint mutfağının temel öğesidir desek yanlış olmaz. Naan mayalı hamurla hazırlanan, toprak fırınlarda pişirilen ince bir bazlamadır, özellikle tereyağı ve sarımsaklı olanı çok

İtalya, dünyada ekmek tüketiminde ve çeşitliliğinde üst sıralarda konumlanıyor.

lezzetlidir. Kuzu Biryani, Tavuk Tandoori, Tikka Masala gibi klasik yemeklerin en iyi eşlikçisidir. Buğday unu ile mayasız olarak hazırlanan Naan'dan çok daha ince açılmış hamurun tavada pişirilmesi ile yapılan Roti ve Chapati ekmekleri de çok yaygındır.

Uzak Doğu ülkelerinin mutfaklarında ekmek yerine pirinç daha fazla yer alsa da Çin, Tayvan, Japonya gibi pek çok ülkede geçmişi binlerce yıl öncesine dayanan ekmekler sofralarda yerlerini almaya devam etmekte. Bunlardan en bilineni kuşkusuz Bun (Bao) ekmeğidir. Buğday unu ile yapılan ve buharda pişirilen küçük sandviç formunda olan Bao ekmeğinin kökeni Kuzey Çin olmakla birlikte birçok Uzak Asya ülkesinin mutfağında da yer alıyor.

Coffee table book **teması aynı zamanda bir dekorasyon objesi olarak da kullanılabilecek bir konsepte sahip.**

STANDART DIŞI BİÇİM

Yazı Aylin Kumdagezer

İçerisine sığdırabileceğiniz birçok mevzuyu farklı bir bakış açısıyla yorumlamanın mümkün olduğu yazılı bir basım, özgürlüğün bir çeşit yorumlanmış hali olarak düşünülebilir. Hayata bakış açınıza zıt ya da paralel içeriklerin seçimi kendi inisiyatifinize kalırken bir diğer kişinin hayal dünyasını ve düşüncelerini paylaşmak, kitapların özünü oluşturuyor. Okuduğunuz kitapların kimi zaman yazarını kimi zaman ana karakterini unutuyor olmanız bilinçaltınıza ilmek ilmek işlenen karakter, cümle ve kurguların var olmadığı anlamına gelmiyor. Öyle ki coğrafya bazlı edebi yayımlar kitapların bütünleyici etkisini kanıtlar cinsten. Klasiklerden yakın çağ edebiyatına kadar birçok yayın, zihnimize kazılmış vaziyette. Victor Hugo ismini duyduğunuzda aklınıza ilk ne geliyor? *Sefiller* ya da *Notre Dame'ın Kamburu?* Tümevarım mantığı ile düşündüğümüz ise Athos, Porthos ve Aramis isimlerinin bir araya gelmesi beraberinde *Alexandre Dumas ve Üç Silahşörler* kelimelerini getiriyor olması bir ispat olarak düşünülebilir.

İtalya'nın tarihi noktalarını 580 sayfada birleştiren *Italy Around 1900* .

Kitaplar kendilerine atfedilen bilgi ve düşünce dağarcığının yanına bir de görsel olarak bütünlük yakalama pozisyonunu ekliyor. Kitapların isimlerine mi yoksa yazarlarına göre mi dizilecek olması ile ilgili bir probleminiz yoksa, raflardaki yayımlar dekorasyon ekseninde bir tamamiyet yaratabilir. Bu noktada kütüphane iskeleti ile kitaplar arasında tasarımsal bir bağlantı kurmak mümkün. Zira simetri konusunda

1892'de Kaliforniya'da kurulan çevre örgütü Sierra Club'ın bir süre yönetim kurulunda yer alan David Brower.

hassasiyete sahipseniz peşi sıra dizilmiş kitaplar, kurmuş olduğunuz imge dünyasını yerle yeksan edebilir. Her ne kadar standart ölçülerde görmeye alışık olduğumuz yayınlar varlığını sürdürüyor olsa da, kitaplar boyut olarak iki ayrı uç noktada yer alıyor. Robert Chaplin tarafından yazılan *Teeny Ted from Turnip Town*, Guinness Rekorlar Kitabı'na girmeyi başaran dünyanın en küçük kitabı sıfatına 2007 yılında erişiyor. 0,07 x 0,10 mm boyutlarındaki bu mikro basım, Vancouver'daki Nano Imaging Laboratory'de üretildi. Mikro kitabın sayfalarını çevirebilmeniz için bir cımbıza ihtiyaç duyulması kulağa oldukça normal geliyor. Fakat bu kadar küçük bir kitaptan değil de kıyafetlerinizin ceplerine sığabilecek bir tasarımdan bahsetmek, daha gerçekçi oluyor. Okuma eylemine yeteri kadar vakit ayıramadığımızdan mı yoksa çantalarımızda ekstra yer kapladığı ve ağırlık yaptığını düşündüğümüzden mi bilinmez, harfi harfine avuç içi büyüklüğündeki kitaplara sahibiz. Zira kitap konusunda klasikçi bir yaklaşım benimsiyorsanız bu ölçünün uyandırdığı hissiyat bir Kindle'dan farksız olmayabilir. Bir diğer taraftan minimal boyutlara taban tabana zıt ölçülerin izinden ilerlemek de *coffee table book* kavramı ile mümkün bir hale geliyor.

Kitaplarda özümsediğimiz her bir oluşuma ister ebat ister sunum olarak karşı bir duruş sergileyen *coffee table book* tanımı büyük ölçekli, sert kapaklı ve içerik

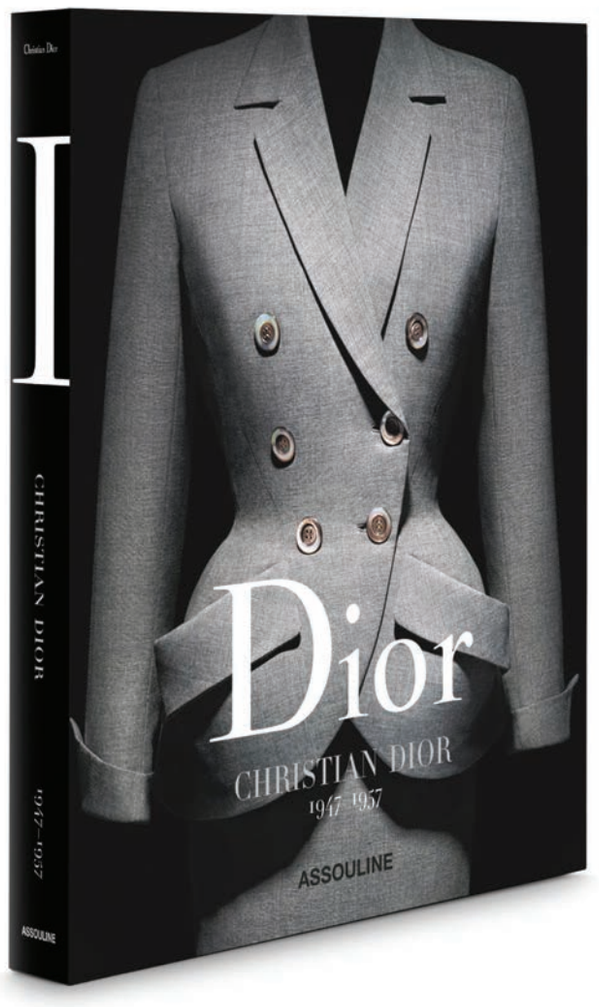

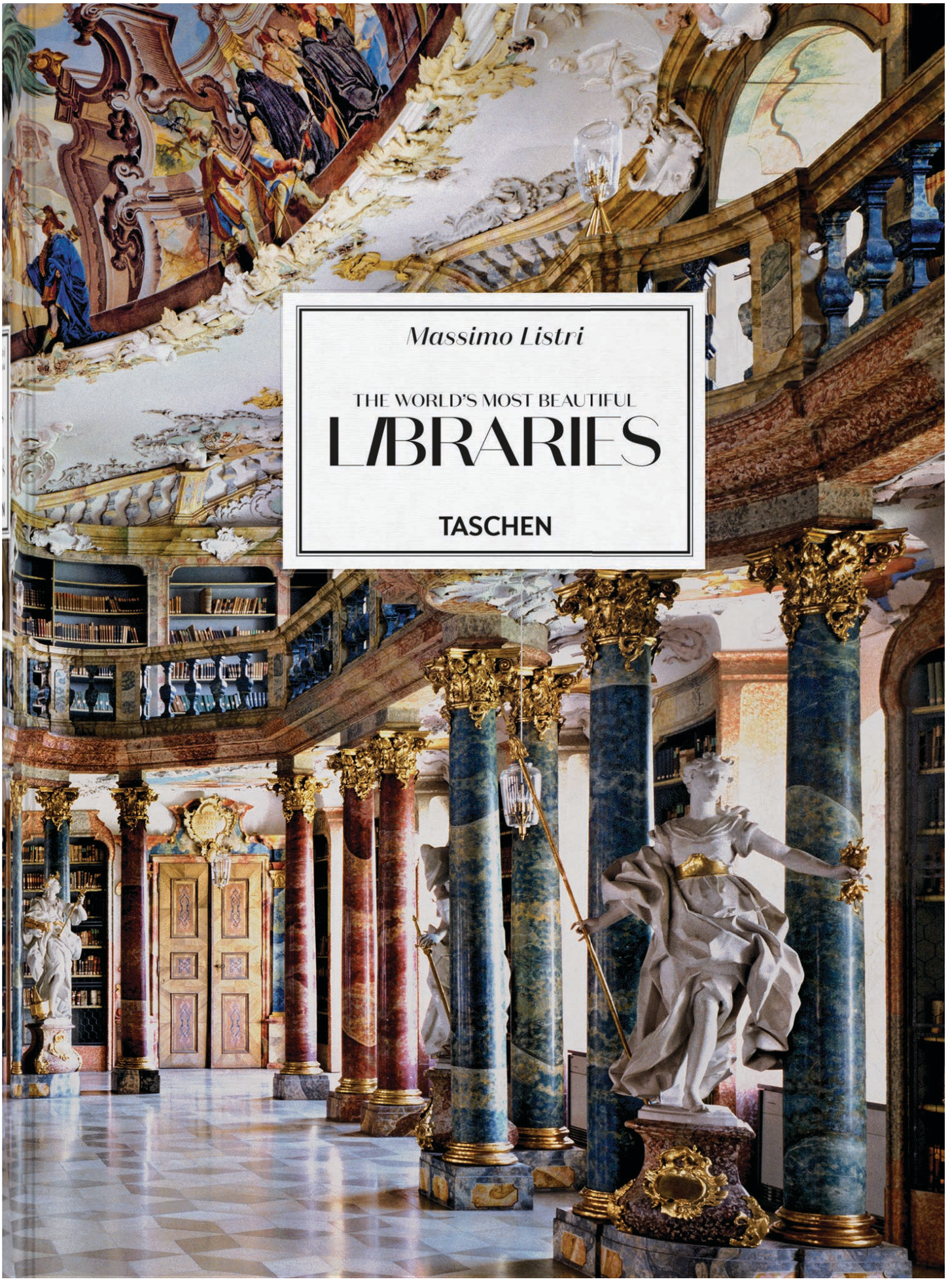
Massimo Listri
THE WORLD'S MOST BEAUTIFUL
LIBRARIES
TASCHEN

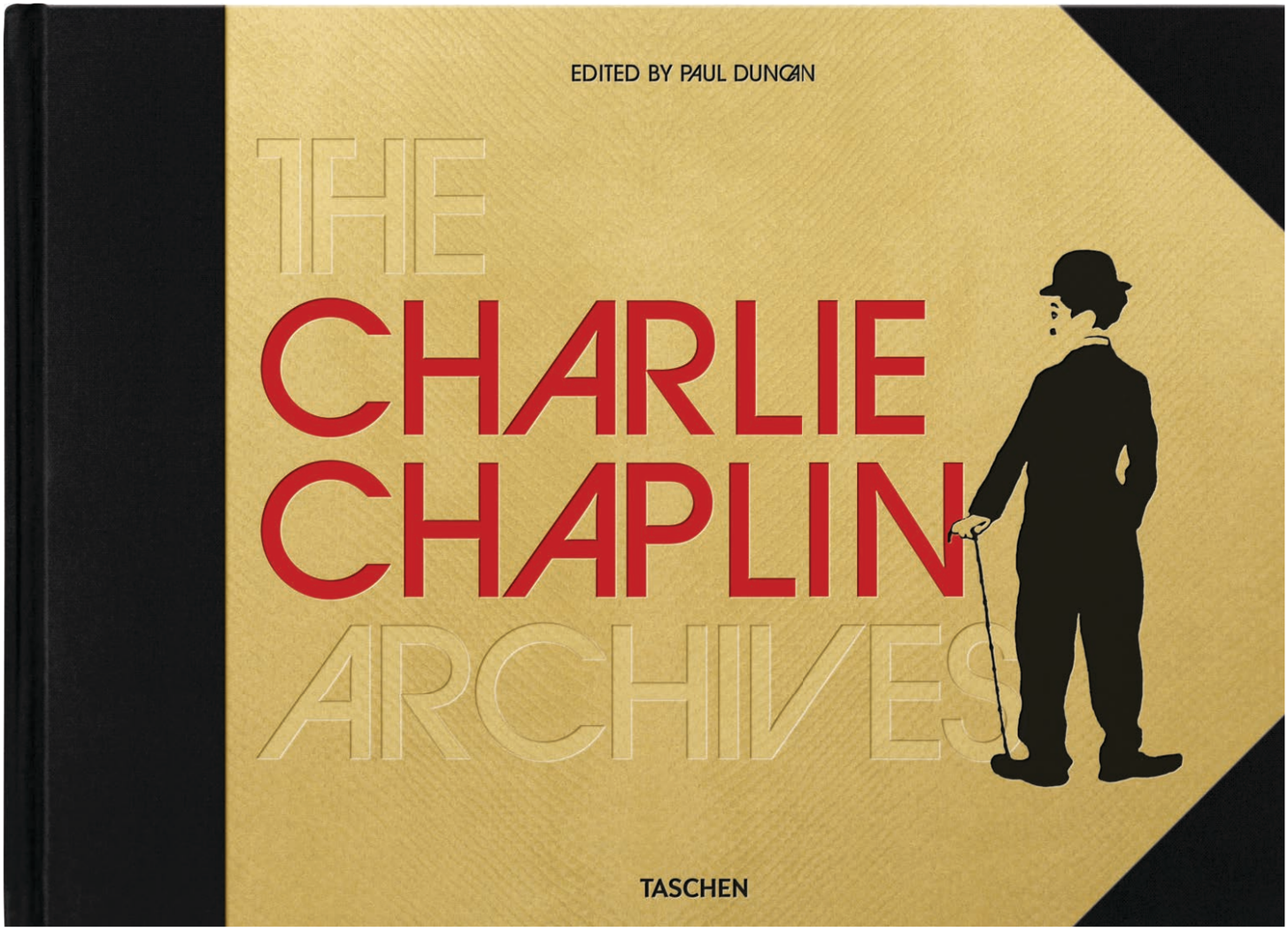

Sol sayfada: Massimo Listri, dünyanın farklı noktalarında bulunan değerli ve tarihi bakımdan zengin olarak nitelendirilen kütüphaneleri *The World's Most Beautiful Libraries* kitabında bir araya getiriyor.

olarak da daha çok resimsel anlatımın hakim olduğu yayın olarak yapılıyor. İsminden de anlaşılacağı gibi bu tarz kitaplar kütüphanelerin değil de dört ayaklı tasarım objelerinin bir parçası oluyor. Dilimizde ise kendisine yüklenen misyonun akabinde sehpa ya da masa kitabı olarak yerini alıyor. Bu perspektifte masaların mı yoksa *coffee table book*'ların mı daha önce aramıza katılmış olması zihnimizde bir soru işareti yaratıyor. Bilgi aktarımından çok, hoşça vakit geçirmenin temeline odaklanan bu kültürün boyutları pratikte olmasa bile teoride bazı yazarların düşüncelerinde yer alıyordu. Öyle ki Michel de Montaigne'in makalelerine yer verdiği *Upon Some Verses of Virgil* seçkisinde kitapların içerik dışında sergilenebilecek bir kavram olduğunu dile getiriyor. Aradan geçen 200 sene boyutlarda bir değişiklik yaratmasa bile Laurence Sterne, *The Life and Opinions of Tristram Shandy, Gentleman* romanında Montaigne'in makalesine atıfta bulunarak yeniden basımların anlatım amaçlarına gönderme yapıyor. Zira Montaigne ve Sterne'nin bir şekilde belirtmeye çalıştığı sehpa kitaplarının hayatımıza dahil olması için 1940'ları beklemeleri gerektiğinden habersiz oldukları aşikar. Bu iki ismin ardından Albert Skira

Derlemesi üç yıl süren ve Charlie Chaplin'in mektuplarından set fotoğraflarına kadar birçok görselini bir araya getiren *The Charlie Chaplin Archives*.

kitap ölçü ve içeriklerine farklı bir yönden bakarak oldukça renkli ve büyük formatlı portföyler yaratmaya başlıyor. Skira yayınevinin tam anlamıyla olmasa da bir şekilde dahil olmaya çalıştığı bu akım sehpa kitaplarının uluslararası alanda bilindik hale gelmesine zemin hazırlıyor. Hâlihazırda tam anlamıyla kabul görmeyen kitap boyutları 1960'lı yıllarda tam anlamıyla modernite çizgisine ulaşıyor. Çevre örgütü olan Sierra Club için bir dizi kitap seçkisi hazırlayan David Brower, doğa fotoğrafçılığı ile çevreci yazılarını bir araya getirdiği ilk kitabı *This is the American Earth* ile basım ölçülerinde radikal bir geçişe zemin hazırlıyor. Brower'in adımının ardından Arts Magazine'de geçen *coffee table book* terimi ile boyutlardaki değişim de tescillenmiş oluyor.

Coffee table book kültürünün tasarımı bir düşünce bulutu olarak yüz yıllar öncesine dayansa da yakın tarihte adım adım rüşdünü ispat eden multidispliner bir kavram olarak adlandırmak mümkün. İçerik ve boyut olarak klasik bir kitap formundan beklenilenin aksine bir tarz benimseyen sehpa kitaplarını belki de diğerlerinden ayıran en temel özellik, tamamen kişisel ilgi alanlarınız ve zevklerinizin aynı zamanda bir dekorasyon objesine dönüşebilme fikri olabilir.

Victoria Şelaleleri.

DİKEY LİMİT

Yazı Zeynep Yener

Tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için en temel ihtiyaç olan su, tarih boyunca insanları büyüledi. Büyük bir gürültüyle yükseklerden derinliklere aktığı noktalarda büyüleyiciliğinin daha da arttığına hiç şüphe yok.

Venezuela sınırları içindeki, dünyanın en yüksek şelalesi olarak bilinen Angel Şelalesi, Türkçede 'melek' anlamına gelen adını, sanıldığı gibi Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına inanılan o tinsel varlıktan almıyor. Her ne kadar bu isim, yeryüzünün en cennet köşelerinden birini oluşturan bu mistik su kütlesine fazlasıyla yakışıyor olsa da, şelalenin gerçek isim babası, Missouri doğumlu bir havacı olan Jimmie Angel.

Rivayete göre Angel, 1935 yılında, altın ve elmas bulma umutlarıyla Venezuela hava sahasında yükseklerden uçtuğu bir günde, umduğunu bulamayıp bu heybetli şelaleyi keşfetti. Karşısındaki manzaradan büyülenen pilot, gözünün önünden bir türlü gitmeyen bu güzelliği eşi ve iki arkadaşıyla da paylaşmak isteyince, bir süre sonra yeniden şelaleye doğru uçuşa geçti. Ancak bu defa daha az şanslıydı. Angel'in kullandığı uçak, yerli halkın 'Şeytan Kanyonu' olarak adlandırdığı Auyan Tepesi'ne düştü. Gruptaki herkes uçaktan sağ salim çıktıysa da, en yakın medeniyete ulaşabilmeleri için şelaleyi çevreleyen ormanda doğa şartları ve açlıkla mücadele ettikleri 11 uzun gün geçirmeleri gerekti. Bu hayatta kalma serüvenin kahramanı Jimmie Angel'in kısa sürede Venezuela topraklarında efsaneleşmesine sebep oldu. 1939 yılında şelale, Angel Şelalesi adıyla haritalara girdi. Düşen uçağın enkazı ise, ancak 33 yıl sonra Auyan Tepesi'nden kaldırılarak, Maracay'daki bir havacılık müzesine yerleştirildi.

Aslında pilot Angel, şelale Angel'ın varlığından haberdar olan ilk insan değildi. Bu doğa harikasının yeri, 1910 yılında, Ernesto Sánchez La Cruz adlı Venezuelalı kâşif tarafından tespit edilmiş, ancak La Cruz, her nedense, dünyanın geri kalanını büyük keşfi hakkında bilgilendirmek istememişti.

Paraná, Brezilya, Iguazú Şelaleleri.

Jog Şelalesi, Hindistan.

Üstte: Knife Edge Köprüsü ve Victoria Şelaleleri.

Sağda: Victoria Şelaleleri.

Suyun 979 metre yükseklikten 807 metre boyunca hiçbir engele takılmadan serbest düşüş yaptığı Angel Şelalesi, Venezuela'da gezilecek yerler listesinin en üst sırasında. Su o kadar yüksekten düşüyor ki, hava sıcaklığının arttığı dönemlerde daha aşağıdaki dereye ulaşamadan buhara dönüşüyor. Henüz gidip görme fırsatı olmayanlar için, buharlaşan suyun yarattığı sisli ambiyans ile manzaranın ne derece büyüleyici olabileceğini hayal etmek zor değil.

Coğrafya derslerinden kalma bilgilerle, 'akarsu yataklarının dike yakın bir biçimde aniden düşmesi' ya da 'suyun yüksek bir yerden dökülüp aktığı yer' deyip geçmek, bazı şelalelere büyük haksızlık. Genişlikleri, yükseklikleri ve debilerinin önüne gelen rakamlarla ihtişamlarını matematiğe döken şelaleler; etrafları ormanla kaplı büyüleyici güzellikte su kaynakları olarak, binlerce yıldır insanları kendine çekiyor. Tarih boyunca şelale çevrelerinde kurulup yok olmuş nice antik kent, çekiciliklerinin kanıtı.

19. yüzyılda Avrupalıların bu doğa harikalarını keşfetmelerinin ardından, 20. yüzyılda gelen elektrik üretimi için suyun gücünden yararlanma eğilimi içerisindelerdi. Bununla birlikte, yeryüzünün en görkemli şelalelerinin büyük çoğunluğu coğrafi konum itibarıyla sınırlarda kalıyor ve bu da onları haritada bir başka önemli

Niagara Şelaleleri, Ontario, Kanada.

noktaya yerleştirirken, aynı zamanda birden fazla ülkeyi seyahat edenler için güzergah üzerindeki uğranacak elzem duraklar haline getiriyor. İki Afrika ülkesi, Zambiya ve Zimbabwe arasında sınır çizen Victoria Şelaleleri gibi.

Yeryüzünün en yüksek şelalelerinden biri değil Victoria. Ancak saniyede bir 10.000 metreküp suyun (tabii mevsime bağlı olarak), 1,7 km boyunca tek bir şerit halinde 128 metre yükseklikten tabana düşmesiyle, dünyanın en büyük şelalesi unvanını almayı hak ediyor.

Yerli halkın, üzerinde hiç kaybolmayan gökkuşağının uğruna inandığı ve 'gürleyen duman' anlamına gelen *Mosi-oa-Tunya* ismini verdiği bu doğa harikasının, 19. yüzyılda Afrika'ya Hristiyanlığı, ticareti ve uygarlığı getirmeye çalışan ve bu uğurda kıtanın büyük bir bölümüne üç kapsamlı sefer gerçekleştiren İskoç misyoner ve kâşif David Livingstone tarafından keşfedildikten sonra Kraliçe Victoria'nın adını aldığı biliniyor. 1998 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine dahil olan Victoria Şelalesi, sınır oluşturduğu her iki ülkeden de görülebiliyor.

Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri, daha spesifik olmak gerekirse Ontario ve New York eyaletleri arasındaki sınırda kalan üç görkemli şelalenin - Amerikan, Bridal Veil ve Horseshoe – oluşturduğu Niagara Şelaleleri, hiç şüphesiz, yeryüzündeki su kütlelerinin en ünlülerinden biri. Niagara'nın söz konusu şöhretinde, Marilyn Monroe'nun baş rol oynadığı 1953 yapımı aynı isimli filmin de bir miktar payı olduğu söylenebilir.

Her yıl yaklaşık 30 milyon insanın ziyaret ettiği bu coşkulu su şöleni, aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada için elektrik üreten önemli bir hidroelektrik santral olduğunu unutturacak kadar büyüleyici bir doğa manzarası çıkarıyor karşınıza. Mevsim şartlarına ve günün hangi saati olduğuna endeksli olarak, saniyede toplam 2.800 ile 6,400 metreküp arasında su, Niagara'da ortalama 50 metre yükseklikten derinliklere karışıyor.

Son buzul çağında Kuzey Amerika'nın tamamen buzlarla kaplı olan bu bölgesinde, buzulların yavaş yavaş erimeye başlamasıyla oluştuğu bilinen Niagara, tarihi kayıtlara göre, yüzyıllar içinde birkaç kez (1883, 1896, 1904, 1909, 1936 ve 1947 yıllarında) özünü hatırlayıp donma noktasına geldi. Şelalenin ayrıca, 12.500 yıl içinde yaklaşık 11 kilometre geriye gittiği ve bu özelliği ile dünyanın en hızlı hareket eden şelalesi olduğu iddia ediliyor.

Bir başka sınır ötesi şelale olan Iguazú, Brezilya ve Arjantin arasındaki dağlık bölgede 2,7 kilometre boyunca uzanan gösterişli bir hat çiziyor. Asıl gösteriyi Arjantin'de yapan, en panoramik manzarayı ise Brezilya yönünden veren şelalelerin adı; Guarani dilinde 'büyük sular' anlamına geliyor.

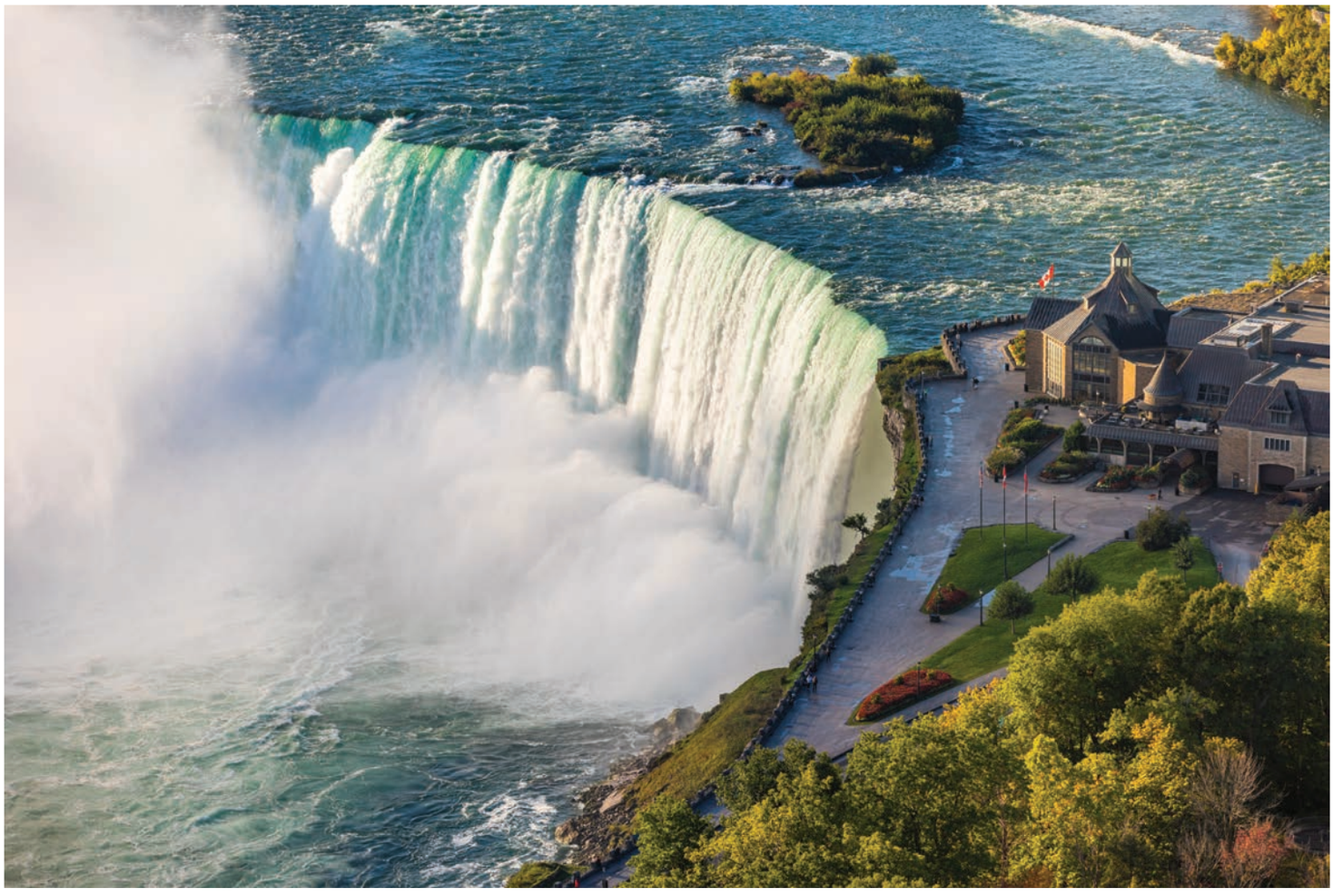

Niagara Şelaleleri, New York, Amerika Birleşik Devletleri.

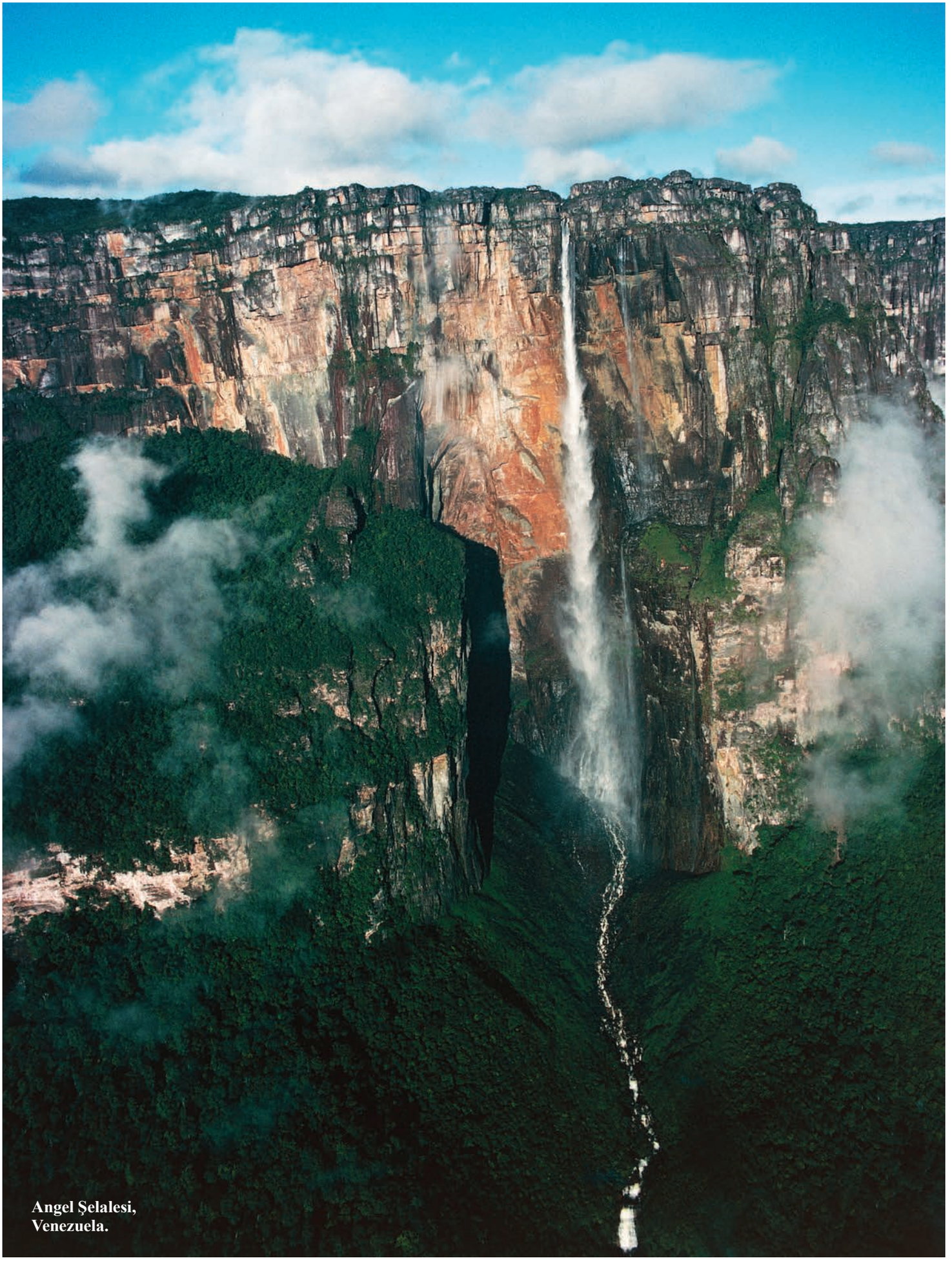

**Angel Şelalesi,
Venezuela.**

Angel Şelalesi, Venezuela.

Tarihi kayıtlarda Álvar Núñez Cabeza de Vaca adlı İspanyol konkistador tarafından 1541 yılında keşfedildiği geçse de, Guarani halkı, Iguazú Şelaleleri'ni bundan daha çok önce kutsal sayıyordu. Batılılar tarafından keşfedildikten sonra bölge, Güney Amerika turu yapan herkesin mutlaka görmesi gereken yerlerden biri haline geldi.

Niagara'dan daha yüksek, Victoria'dan daha geniş olan Iguazú, toplam 275 şelalenin büyük bir gürültüyle Paraná Nehri'ne aktığı bir doğa harikası. Şelaleleri ziyaret edenler, yaya köprüleri sayesinde su kütlelerinin çok yakınına gelebiliyor. Daha cesur olanlar için Iguazú Şelaleleri, uçsuz bucaksız havzasını sürat teknesiyle keşfetme fırsatı da sunuyor.

Asya kıtasının en büyüleyici şelale manzaraları; Sharavathi Nehri'nin 253 metre yükseklikten neredeyse hiç engele uğramadan aşağı döküldüğü, Hindistan'ın en yüksek iki şelalesinden biri olan Jog (eski adıyla Gersoppa) Şelalesi'nde karşınızda. Ülkenin güney batısında, Karnataka eyalet sınırları içinde kalan 580 metre genişliğindeki şelale, Haziran ve Eylül ayları arasındaki muson yağmurları ile birlikte kapasitesinin doruk noktasına ulaşıyor.

Jog'un tam gücünü gösterdiği dönemlerde, henüz yakınlarına ulaşmamış olsanız bile, şelale size sesini kilometrece öteden duyuruyor. Yakınlaştıkça, suyun düşme sesi daha yüksek ve gürültülü bir hale gelirken, yer de ayaklarınızın altında titremeye başlıyor. Böylesine büyük bir gösteri karşısında kendinizi küçük ve önemsiz hissetmeniz olasılık dahilinde, ancak bu durum, Jog Şelaleleri için negatif ilişkilendirileceği anlamına gelmiyor.
Her ziyaret edenin dünyanın en dramatik şelalelerinden biri olarak kabul ettiği Jog hakkında bugüne kadar yapılmış belki de tek negatif tanıtım, efsanevi Hintli mühendis Visvesvaraya'nın 1900'lerde burayı ziyaret ettiğinde, "Ne yazık!" diye haykırması ve bu tepkisinin uzun süre dilden dile dolaşması olabilir. Lafı döndürüp dolaştıranlar, Visvesvaraya'nın ettiği sözün, aslında doğanın enerjisinin israfına olduğunu anlamayanlar.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri dünyanın her yerinde tüm otel ve restoran harcamalarında **%5 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

GEÇMİŞ, ŞİMDİ, GELECEK

Yazı Aylin Kumdagezer

Sol sayfada: Capella Garcia Arquitectura imzalı Jardin Tarradella, Barselona.

Bir süredir sürdürülebilirlik kavramı etrafında şekillenen gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Buna bağlı olarak insan hayatının minör ve majör etki alanlarında kendine yer edinen ve bu çemberi her geçen gün genişleten sürdürülebilirliğin temel prensibini gerçekten özümsemiş vaziyette miyiz? Son zamanlarda kendini bir adım öne çıkartarak birçok sektörde sık sık duymaya başladığımız sürdürülebilirlik kavramının hayatımıza dâhil olması 1987 yılına uzanıyor. Birleşmiş Milletler'in alt kuruşlarından biri olan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun *Ortak Geleceğimiz* raporu aracılığıyla bu kavramla resmi ve evrensel olarak tanıştık. Sürdürülebilirliğin "Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılamak" tanımına tabi tutulduğu rapor aslına bakarsanız, ekonomik gelişim ve küreselleşmenin çevre üzerindeki negatif etkilerine dair bir uyarı niteliğindeydi. Bir diğer taraftan ekolojik düzen 1987 yılından önce de hızlı sanayileşme ve kontrolsüz nüfus artışından kaynaklanan sorunlarla mücadele ediyordu. Fakat etki tepki döngüsünde bu tek taraflı tüketimin uyarı niteliğine ulaşmasına, 1984 yılında ilk defa tespit edilen Antarktika üzerindeki beşeri kaynaklı ozon deliği neden oldu. Öte yandan sürdürülebilirlik denince akıllara sadece doğa ya da ekolojinin korunmasının geliyor olması, bu terimi tam olarak özümsemediğimizi de kanıtlıyor. Sürdürülebilirlik çevresel, ekonomik ve toplumsal gelişim bileşenlerini harmanlayan bir yaklaşım. Öyle ki bu kavramı üçbaşlığın kesişim noktasına koyduğumuz zaman, birçok farklı sektörleri kapsayabilecek potansiyeldeki alt başlıklarla karşılaşıyoruz.

Üstte: Üretim ve tasarımlarında ekolojik dengeye olan saygısını dile getiren Chanel son olarak iklim değişikliğiyle mücadele edeceğini Mission 1.5 ° taahhüdü ile duyurdu.

Bu bağlantılarda, ekosistem ve içerisindeki her bir canlı oluşumunu birbirine etki eden sistemin bir parçası olarak düşünebiliriz. Düzende varlığını sürdüren en ufak bir organizmanın zarar görmesi ya da alışılmışın dışında bir tavır benimsemesi, kendi içerisinde kast sistemini barındıran düzendeki her bir canlının etkilenmesi demek. Albert Einstein'in "Eğer arılar ölürse sonraki yıllarda insanlar da ölür" cümlesi her ne kadar kanıtlanmamış olsa da- ki Einstein'in sözünü doğrulayacak araştırmalar var, bu noktaya örnek verebileceğimiz alıntıların başında geliyor.

Modernleşme çatısı altında hızla gelişen ve büyüyen sanayileşme, hızla artan nüfusun üretim ve tüketim taleplerini yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu enerjiyi yenilenemeyen kaynaklardan yana kullanıyor. Zamanla daha da baskın bir sektör haline gelen sanayi, coğrafyaları bir bakıma geliştirirken bir diğer taraftan ekolojik dengenin bozulmasına neden oluyor. Bir diğer deyişle, geçen yüzyıldaki ekonomik ve sosyal ilerleme, gelecekteki gelişimimizin bağlı olduğu sistemleri tehlikeye atan çevresel bozulmalara yol açıyor. Ekosistem, insanlığın doğal çevre üzerindeki bozucu etkisine karşı verdiği mücadeleyi kaybedeceğinin sinyallerini kendini yenileme hızındaki düşüşü ile gösteriyor. Öte yandan durumun ne denli ciddi olduğu çeşitli araştırma ve

Gucci Off The Gird koleksiyonu, dönüştürülmüş naylon çizgisinde organik bazlı ve sürdürülebilir malzemelerden tasarlanıyor.

öngörülerle anlatılmaya devam ediliyor olsa da; bireysel ve kurumsal olarak alınan kararlar, bozulan sistemi yeniden kendine getirebileceğimizin sinyallerini veriyor. Bu noktada, uzun bir süredir harap ettiğimiz ekosistemi yeniden eski gücüne yahut eski gücünün yakınlarına ulaştırmamız, uzun vadede planlı ve kararlı bir görüş benimsememizle doğru orantılı. Okuduğunuz satırlar sizlere distopik ya da uzak bir gelecek senaryosu olarak görünüyor olabilir; fakat rakamlarla ifade edilen öngörüler, tahmin ettiğinizden daha yakın bir gelecekte insanların sosyo-ekonomik bağlantılarını temelden etkileyecek negatif tesirleri işaret ediyor. Öyle ki, Birleşmiş Milletler'e göre, evrensel olarak her yıl üretilen gıdaların yaklaşık üçte biri - ki bu 1 trilyon dolar ve 1,3 milyar tona eş değer - çürüme ve bozulma gibi nedenlerden dolayı israf ediliyor. Bir diğer taraftan, bütün insanlar enerji tasarruflu ampulleri tercih ederse, yılda 120 milyar dolar tasarruf sağlanabileceğini de raporuna ekliyor. Küresel nüfus 2050'ye kadar 9,6 milyara ulaştığı taktirde mevcut yaşam tarzlarımızı sürdürmek adına gereken doğal kaynakları sağlamamız için üç gezegenin enerjisine ihtiyaç duyacak hale geleceğiz.

Bireysellikten çıkıp daha geniş bir perspektifte sürdürülebilirlik kavramını incelediğimizde farklı disiplinlerdeki marka ve isimlerin bu bağlantılarda hayata geçirdiği oluşumlardan söz etmek mümkün. Sürdürülebilirlik konusuna özellikle son yıllarda oldukça odaklanan mimari alan, bu başlık altında kendine yeni bir strateji benimsiyor. Kullanılan malzemelerin çevreye olan olumsuz etkilerinden enerji ve yağmur suyu yönetimine kadar birçok noktayı ele alan anlayışı genel olarak şu şekilde açıklayabiliriz. Pasif sürdürülebilir tasarımlar, gün ışığını ve doğal havalandırmayı en iyi şekilde yönetmek ve yapının enerji gereksinimlerini azaltma misyonuna sahip. Bir diğer taraftan aktif sürdürülebilir tasarımlar ise kendi elektriğini üreten ve depolayan bir sisteme tabi tutuluyor. Rüzgâr ve güneş enerjisinden yararlanarak yenilenebilir kavramını yapı iskeletine dâhil eden tasarımların yanı sıra çevreye duyarlı geri dönüştürülebilen malzeme kullanımı ise yeşil yapının alt dalı oluyor. Bu çevre dostu mimari anlayıştan sadece haneler etkilenmiyor, birçok marka ekolojiye saygı duyan yapıları ile hem ekonomik konjonktürde uzun vadede kar sağlıyor hem de çevre sorunlarında farkındalık yaratmış oluyor. Zaha Hadid Architects'in, Çin Enerji Tasarrufu ve Çevre Koruma Grubu'nun (CECEP) binası, bu noktada verilebilecek örneklerin başında geliyor.

Otomobil üreticileri de sürdürülebilirliğe önem verdiklerini, farklı model ve teknik aksamları ile kanıtlayan sektörlerden biri. Kimi üreticilerin başından geçen skandalların ağır yükümlülüklerinden mi bilinmez fakat karbon emisyonunu düşürmek ve geleneksel

yakıt kullanımını olabildiğince en aza indirgemek adına, elektrikli otomobillere geçiş süreci özellikle son yıllarda hızlı bir ivme kazandı. Şehir hayatına uygun, hız kadranlarını zorlayan ve engebeli yollara karşı meydan okuyan Sportif Kullanımlı Araçlar (SUV) başta olmak üzere birçok model sürdürülebilirlik temasına adapte oluyor. Sadece teknik motor aksamlarında değil, otomobillerde kullanılan malzemelerdeki duyarlılık algısı da tasarımlara dâhil oluyor. Bentley, Porsche, BMW ve Land Rover'ın spesifik modelleri ekolojik dengeyi stabilize etmek için farklı tasarım alanlarında sürdürülebilirlik kavramını değerlendiriyor. Markalar, bazı modellerinin iç tasarımlarında yer alan döşeme ve panellerinin ham maddesi olarak geri dönüştürülebilir yahut doğada kaybolabilen malzemelere odaklanıyor.

Moda dünyasının sürdürülebilirlik kavramlarına değinmeden önce, hazır giyim endüstrisinin küresel sera gazı emisyonlarının yaklaşık yüzde 10'unu oluşturduğunun altını çizmekte fayda var. Küresel moda endüstrisi, her yıl satın alınan milyonlarca giysinin üretimi ve nakliyesi sırasında kullandığı enerji nedeniyle çok fazla sera gazı üretiyor. Birçok marka ise üretim ve kullanılan malzemeler açısından farkındalık yaratmayı tabiri caizse kendilerine görev ediniyor. Stella McCartney, uzun yıllardır sürdürülebilirlik ve lüksü birleştiren markaların başında geliyor. Tedarikçileri konusunda son derece seçici olmasının yanı sıra çevreye duyarlı kurumlarla da iş birliği içerisine giriyor. Chanel, iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik dört aşamalı taahhüdünü Mission 1.5° ile duyurdu. Chanel bu kapsamda karbon ayak izini (Kapsam 1 ve 2) 2030 yılına kadar yüzde 50 ve tedarik zinciri emisyonlarını ise (Kapsam 3) 2030 yılına kadar yüzde 40 oranında azaltacağı taahhüdünde bulunuyor. Prada ise sürdürülebilirlik konusundaki ciddiyetini, 2019 yılında Crédit Agricole Group ile imzaladığı 50 milyon euroluk 5 yıl vadeli sürdürülebilirlik kredi anlaşmasıyla gösteriyor. Öyle ki bu anlaşma doğrultusunda Prada'nın belirli sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşması durumunda faiz oranları yıllık olarak düşürülecek. Bu isimlere ek olarak Louis Vuitton ve Gucci gibi markalar da sürdürülebilirlik kavramının sosyal ve ekonomik bağlantılarına değinen kurumların başında geliyor.

Prada sürdürülebilirliği desteklemek amacıyla Crédit Agricole Group ile 50 milyon euro değerinde anlaşma imzalayan ilk lüks marka oldu.

Tiffany & Co'nun çıkarılan maden resiflerinin korunması ve sorumlu madencilik uygulamaları konusunda farkındalık yaratmak adına çeşitli vakıflarla ortak çalışmalar içerisinde olduğunu da belirtmekte fayda var. Rolex ise; *Rolex Award for Enterprise* ile çevresel değişim yaratan projeler için 18-30 yaş arasındaki girişimcilere büyük bir nakit ödülü sağlıyor. Bu yaklaşım, markanın sürdürülebilirliği iyileştirmeye yönelik gerçek adımlar atmayı hedeflediğini kanıtlıyor.

Sürdürülebilirlikte sınır yok!

Sıraladığımız listede genel olarak tasarım noktalarında tüketici tarafına değinirken markaların sürdürülebilirlik anlayışına bakışlarının aslında etik bir değer olarak gördüklerini de belirtmiş olduk. Öyle ki, sürdürülebilirlik oluşumlara dâhil olup bu anlayışı benimseyen isimlerden biri de **Yapı Kredi**. Banka bu konudaki bilincini ise kendine motto edindiği cümleleriyle açıklıyor. "Dünyamızın kaynakları sınırlı ve bu sınırlar her geçen gün daha da daralıyor. Neyse ki sınırları kaldırmak bizim ruhumuzda var. Sadece ekonomik gelişim adına değil; topluma, insana ve doğaya dost sürdürülebilir bir gelecek için de var gücümüzle sınırları kaldırmaya çalışıyoruz. Bunun için sürdürülebilir girişimleri destekliyor, sürdürülebilir finansal ürünler geliştiriyor, bireysel ve toplumsal gelişim için uzun vadeli projelere imza atıyoruz. İş süreçlerimizi de bu doğrultuda uyumlandırıyoruz. Yapı Kredi Ailesi olarak sorumluluğumuzun farkındayız. Bizler Yapı Krediliyiz. Sürdürülebilir bir gelecek yaratmak adına da bizim için hizmette sınır yoktur." Banka çevreye duyarlı kimliği ile doğal kaynakların korunması ve en verimli biçimde kullanılması konusunda büyük bir hassasiyet göstermekle birlikte en yüksek kadın çalışan oranına sahip banka unvanıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine de ayna tutuyor. Bu anlamda sürdürülebilirliği her alanda benimseyen duruşunu tüm iş süreçlerine entegre ediyor. Yapı Kredi, sürdürülebilirlik alanında yaptığı çalışmaları ile Borsa İstanbul (BIST) Sürdürülebilirlik Endeksi, Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi ve Londra Borsası'na bağlı FTSE4Good Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksi'nin üyeleri arasında yer almaya devam ediyor. Birleşmiş Milletler Sorumlu Bankacılık Prensipleri'nin kurucu imzacıları arasında da yer alan banka sürdürülebilirliğin geleceğine yön veren kurumlar arasında olduğunu yineliyor.

Yapı Kredi, binalarında uluslararası standartlarda hayata geçirdiği çevre yönetim sistemi ile operasyonlarının çevresel etkisini yönetirken küresel iklim krizi ile mücadele kapsamında ise elektrik tüketiminin bir kısmını yenilenebilir kaynaklardan tedarik ediyor. Özellikle son dönemde ülkemizin gündeminde olan su kaynaklarının etkin yönetilmesinin öneminin farkında olan banka, 2019 yılında Genel Müdürlük ve hizmet binalarında ISO 14046 Doğrudan Su Ayak İzi Standardı'nı almaya hak kazanarak bu standarda sahip Türkiye'deki ilk finans kurumu oldu. Dahası, bankanın çeşitli binalarında su hasadı uygulamaları da bulunuyor. Tüm bu çalışmaları kapsamında Yapı Kredi, dünyanın en geniş çevresel raporlama platformu olan CDP'nin Su Güvenliği Programı'nda 2019 ve 2020 yıllarında -A notunu alarak liderlik bandında yer almış, CDP Türkiye 2019 Su Lideri ödülüne layık görülmüştü.

Yapı Kredi'nin sürdürülebilirlik adımları yalnızca operasyonel faaliyetlerinde kalmayıp bankanın ana iş yapışının merkezinde de yer alıyor. Yapı Kredi'nin yenilenebilir enerji projelerine sağladığı toplam finansman hacmi 2020 yılının sonu itibarıyla yaklaşık 2,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Ayrıca Yapı Kredi Türkiye'nin düşük karbon ekonomisine geçişine olan desteğini her geçen gün artırıyor. Geçtiğimiz yıl kömür politikasını da hazırlamaya başlayan banka, bu alanda somut adımlar atarak sektöre öncülük etmeye devam ediyor.

Yapı Kredi sadece kendi bünyesinde değil, farklı kurum ve kuruluşlarla yaptığı iş birlikleriyle ve ekolojik dengeye ne denli saygı duyduğunu ifade ediyor. TEMA Vakfı ile Türkiye'nin farklı bölgelerinde 286 bin fidan diken Yapı Kredi, aynı zamanda 2014 yılından bu yana Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye) sahipliğindeki "Türkiye'nin Canı Küçük Destek Programı"nı destekleyerek ülkemizin biyolojik çeşitliliğine katkı sağlıyor.

BMW, sürdürülebilirlik kavramını elektrikli otomobil tasarımlarına da yansıtıyor.

Tüm insanlık olarak 4,5 milyar yıldan uzun bir süredir bizimle suyunu, toprağını ve de havasını paylaşan dünyayı belki de hiç olmadığı kadar yormuş durumdayız. İsteyerek ya da istemeyerek bir şekilde zarar verdiğimiz ekolojiyi bu defa bilinçli bir şekilde onarabiliriz. En azından doğanın yeniden eski sistemine geri dönebilmesi için elimizden geleni yapabiliriz. Geçmişte tekrarlanan bilinçsiz davranışları, günümüzde değiştirip, geleceğe daha sağlıklı bir dünya bırakmamız mümkün.

YÜZYILLARIN İYİMSERLİĞİ

Yazı Aylin Kumdagezer

Sol sayfada: California Brown pelikanları, La Jolla, Amerika Birleşik Devletleri.

Bilinen bilgilerden yararlanarak daha önce bilinmeyen yeni bir bulguya ulaşma çabası insanlığın keşfetme duygusunu temellendiriyor. Bir yerlerde henüz farkına varmadığımız oluşumlar ya da icatlar her ne kadar uygarlıkların gelişimi için önemli bir yapı taşı olsa da kimi zaman bu keşiflerin gelişiminin olumsuz tarafları ile karşılaşabiliyoruz. Öyle ki Alexander Graham Bell sadece iletişim aracı olarak icat ettiği telefonun, ilerleyen zamanlarda gelişmesi ile kişisel hayatımızın veri tabanı olabileceğini düşünmüş müdür? Yahut virüs ve bakteri araştırmalarının özellikle Soğuk Savaş döneminde biyolojik silah olarak kullanılacak olması, bilim insanlarının akıllarının ucundan geçmiş midir? Dememiz o ki, dönem itibarıyla kurtarıcı olarak görünen icat ya da keşifler, zaman zaman gelişmekte olan dünyada kullanım alanlarını değiştirebiliyor. Bu gerçekliği sadece tarih kitaplarında ya da içerisinde bulunduğumuz zaman diliminde

Üstte: Japonya'nın Fukuoka kentindeki pet şişe atıkları.

deneyimlemiyoruz. Bu zamana kadar izlediğiniz bütün filmleri düşündüğünüzde, illa ki içlerinden bazılarının işlendiği konu: dünyanın gelişmesi için büyük bir önem taşıyan buluşun 'kötü adamların' eline geçmesi ve dünyanın sonunu getirmek istemeleri ile bağlantılıdır. Bu bağlamda, insanlık ve dünyadan bahsederken aslında göz ardı ettiğimiz bir çevre de var. Çevreye bir süredir zarar verdiğimiz yadsınamaz bir gerçek fakat en çok nasıl ya da hangi icadı kullanarak bu dengeyi bozuyoruz? Kolaylık sağlamak amacıyla keşfedilen ve kullanım alanı bir hayli yüksek olan hangi buluş, doğada 1000 yıllık bir süreçte yok oluyor? Doğanın ve plastik kullanımının 'kötü adamı' kim?

İnsanlığın daha hızlı bir şekilde neticeye ulaşma arzusunun yanında kısa zamanda çok verim ideolojisi de farklı türdeki buluşların hızını bir hayli artırıyor. Agresif ve kontrolsüz bir şekilde artan nüfus ile birlikte

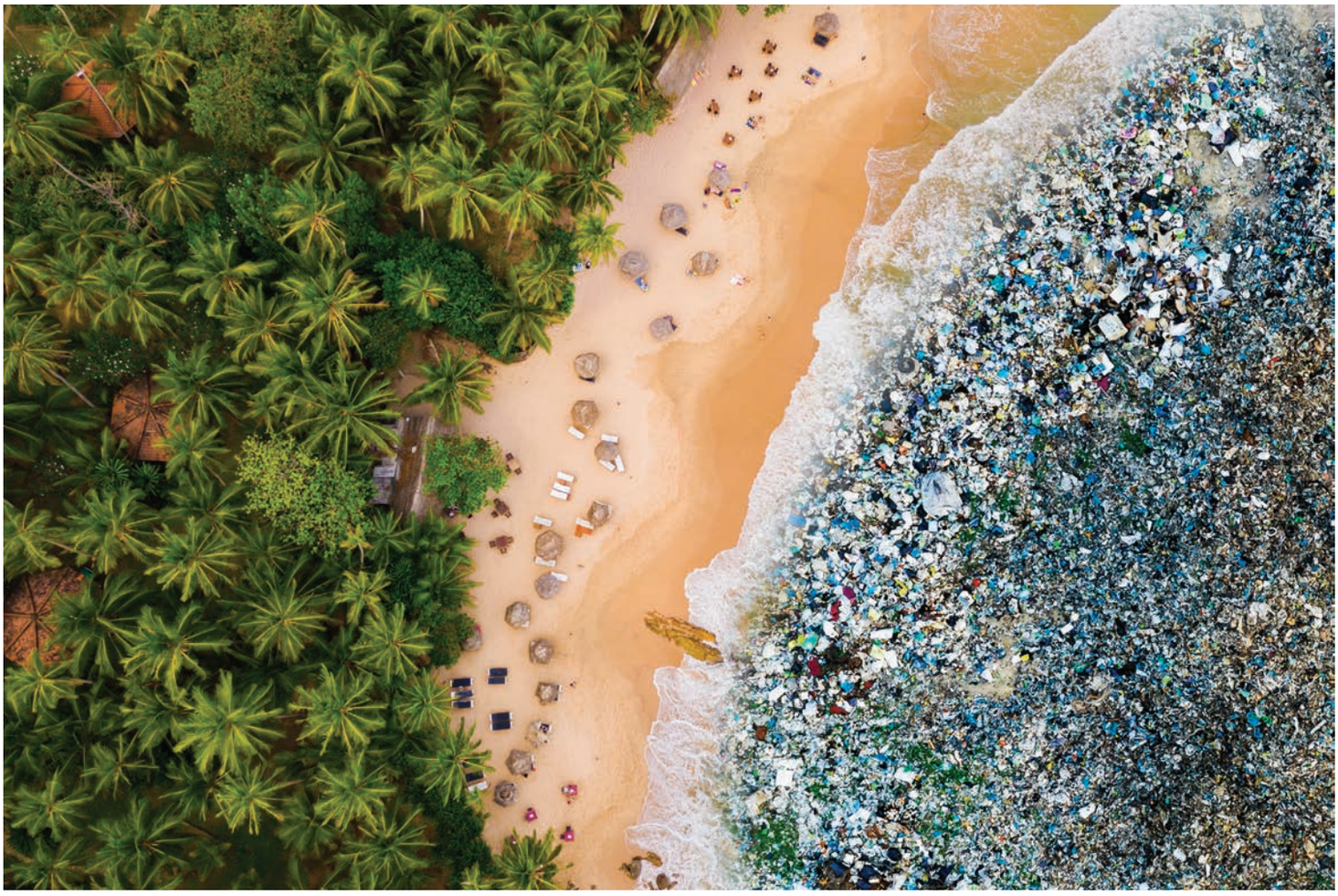

Tayland kıyılarına vuran plastikler.

üretim ve tüketim arasındaki dengesizlik bu süratin nedenlerinin başında geliyor. Bir diğer deyiş ile tüketim taleplerini karşılamak adına üretimlerin zaman yetersizliği bu senaryonun baş kahramanı oluyor. Böylece bu buluşların çevreye olan etkilerini düşünmek sıralamada en son maddelere düşüyor. Tahmin edeceğiniz üzere plastik hayatımızın her yerinde bizimle iletişimde olan bir madde. İçtiğimiz sudan kullandığımız kalemlere kadar minör ve majör her bir alanda elimizin altında mütemadiyen bulunuyor.

"Esnek ve kolayca şekillenebilen" anlamına gelen plastik başlangıçta, doğada da yaygın bir şekilde bulunan polimerden üretiliyordu. Selüloz gibi doğal maddeler kullanılıyordu ancak geçen yüz yıllar boyunca insanlar, daha çok petrol ve diğer fosil yakıtların sağladığı karbon atomlarını kullanarak sentetik polimerlerin nasıl yapıldığını öğrendi. Öğrenilen bu formül ile sentetik polimerler hayatımızın önemli bir parçası haline geldi. İlk sentetik polimer hikayesi ise aslına bakarsanız doğal çevreyi koruma adına keşfediliyor. Bu da bahsettiğimiz iyi ve kötünün çatışmasına bağlanıyor. 1869'da fildişi yerine alternatif bir madde üretmek isteyen Wesley Hyatt tarafından plastik icat ediliyor. Dönem itibarıyla bilardonun artan popülaritesi ve bu spor dalında kullanılan fildişlerini azaltmaya ve fillerin katledilmesine karşı gelmek isteyen Hyatt, plastiğin mucidi oluyor. Bu keşif devrim niteliğindeydi çünkü üretimde doğanın sınırları kaldırılmıştı. İnsanlar yeni malzemeler yaratabilir ve bu gelişme sonucunda doğaya ve çevreye de faydalı olabilirdi. Hyatt'ın doğal ve yapay formülü hiç şüphesiz geliştirilmeye devam edilecekti. 1907'de Leo Baekeland bu misyonu, ilk tam sentetik plastiği icat ederek tamamladı. "Bin kullanımlık malzeme" olarak pazarlanan yeni nesil madde, neredeyse her şeye şekil verilebilme özelliğinin yanı sıra sonsuz kullanım alanı vadediyordu. Hyatt'ın ve Baekeland'ın başarıları, kimya şirketlerinin yeni polimerlerin araştırmalarına ve geliştirmelerine zemin hazırladı. Bu maddeleri bir yatırım aracı olarak gören firmaların izinde yeni plastikler keşfedilmeye başlandı. Zira plastiklerin nasıl ve ne sıklıkla kullanılacağı o zamanlarda da endişe uyandırıyordu.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte özellikle Amerika'da plastik endüstrisi büyük bir gelişme içerisindeydi. Yetersiz olan doğal kaynaklarına alternatif üretme fikri coğrafyanın en önemli hedeflerinden biri olurken Wallace Carothers tarafından icat edilen sentetik bir ipek olan naylon da aramıza katılmış oldu. Özellikle askeri alanda kullanılan bu madde paraşüt, halat, ve kask astarlarında görülmeye başlandı. Pleksiglas ise uçaklarda cam görevini üsteleniyordu. Öyle ki Amerika'da artan kullanım alanları ve çeşitleri ile plastik üretimi İkinci Dünya

Namibya'daki fok yavruları.

Savaşı sırasında %300 artış gösterdi.

Zira plastiğin çizmiş olduğu iyimser tablo, 1960'lı yıllarda yerini karalamalara bıraktı. Amerika nezdinde artan çevre kirliliği, yazılan birçok makale ve plastik atıkların doğada yok olmuyor oluşu insanları rahatsız ettiği gibi farkındalık kanallarının da açılmasına neden oldu. Plastik her bir maddenin şeklini alan ve yerine geçebilen bir pozisyondan ucuz veya sahte olanı tanımlamak için kullanılan bir sözcük haline geldi. 1970'li ve 1980'li yıllarda plastik çevre sorunlarının baş düşmanı ilan edildi ve çözüm yolları aranmaya başlandı. Bir diğer taraftan plastik atıkların nihai sembolü olan Büyük Pasifik çöp alanı (Great Pacific Garbage Patch) keşfedildi. Yapılan araştırmalara göre, 1,6 milyon kilometre karelik plastik "ada", Pasifik okyanusunda süzülmeye ve genişlemeye devam ediyor.

İnsanlar için kullanım ortamlarını genişlettiği halde okyanus ve denizlerde yaşam alanlarını kısıtlayan plastiklerin verdiği zararlara da değinmeli. 2020 verilerine göre, her bir dakikada 1 milyondan fazla plastik torba çöpe atılıyor. Dünya, yılda 500 milyardan fazla plastik torba kullanıyor – ki bu kişi başına 150 torba demek. Bunların yanı sıra yakalanan balıkların 3'te birinin plastik içerdiği biliniyor. Ek olarak sıralayabileceğimiz birçok ürkütücü veriler ile dünya plastik çukuruna batmaya devam ediyor.

Zira kendi bağımsızlığını ilan edebilecek güce gelen plastik kullanımı hem markaların hem de diplomasinin önem verdiği bir başlık. Öyle ki, İngiltere 2025 yılına kadar plastik ambalajların %100'ünün güvenli bir şekilde yeniden kullanılmasını ve geri dönüştürülmesini sağlamak için birçok adım atıyor. Ayrıca kullanılan plastik şişelerin geri dönüşümü için depozito kuralını da hayata geçirmeyi planlıyor. Her yıl yaklaşık 5 milyar bardağın çöpe atıldığı ve içerisindeki karışık malzemelerden dolayı (sıvının dışarı sızmasını önlemek için plastikle kaplılar) geri dönüştürülmesi zor olan tek kullanımlık kahve bardaklarına da "latte vergisi" gelmesi öngörülüyor. Bu ücretlendirmenin sonunda kullanımın %30 azalacağı tahmin ediliyor. 2021 için plastik poşet, pipet, çatal bıçak takımı ve tabakların kullanımının yasaklanacağı dile getirilmişti. Ayrıca Avrupa Birliği de plastik şişelerin yüzde 90'ının 2025'e kadar geri dönüştürülmesini öngörüyor. Bu bilgiye göre üye devletlerin 2021'in sonuna kadar bu kuralı detaylandırmaları isteniyor. Dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi Hindistan, 2022 yılına kadar tüm ülkede tek kullanımlık plastiklerin ortadan kaldırılacağı vaadinde bulunuyor.

Teoride dile getirilenler umarız ki pratikte de gerçeklik kazanır. Sahi, sizce bu senaryonun 'kötü adamı' kim?

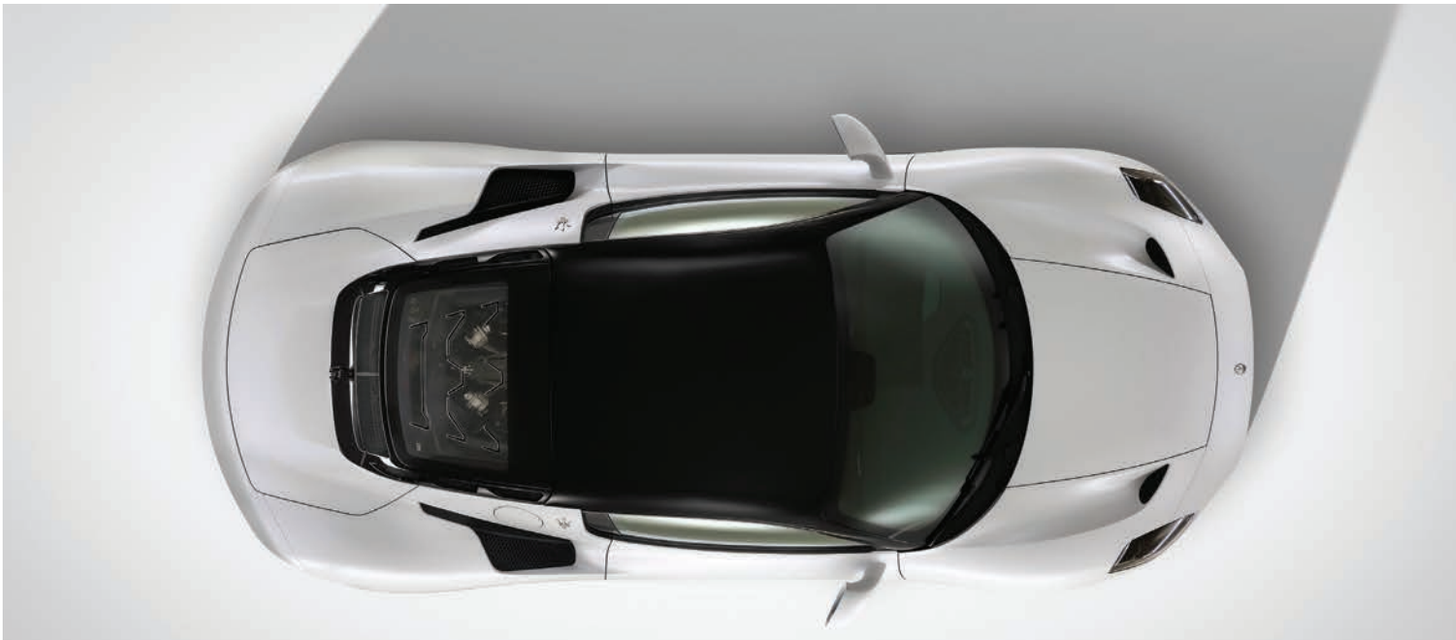

İTALYA'NIN PERFORMANS VE ESTETİK SANATI

Yazı Uygur Uygur

Otomobil tarihinin en heyecan verici modellerinin altında imzası bulunan ve dünyanın en pahalı otomobilleri listesinde üstünlük sağlamayı başaran İtalyan otomobil üreticileri, geçmişte olduğu gibi bugün de heyecanla beklenen ve yollara çıktığında otomobil tutkunu olsun olmasın herkesin gözlerini üzerine çeken otomobiller üretmeye devam ediyor. Öyle ki, geçtiğimiz yıl sahipleri ile buluşan ve içinde bulunduğumuz yılda buluşmaya hazırlanan farklı İtalyan üreticilerin farklı modelleri, otomotiv sektöründe kendilerinden çokça söz ettirmeyi başarıyor.

İtalyan otomotiv endüstrisinin odağındaki markalardan biri olan Ferrari, Maranello'daki merkezinde geliştirdiği ve ülkenin başkenti ile aynı adı taşıyan son otomobilini geçtiğimiz yıl piyasaya çıkardı. Markanın son modellerindeki fütürist çizgilerinin aksine, 50'li ve 60'lı yılları anımsatan retro görünümü,

Maserati MC20, 0-100 kilometre saate 2,9 saniyede ulaşıyor.

Nuova Dolce Vita (yeni tatlı hayat) olarak isimlendirilen tasarım konseptinin eseri. Bu tasarım konsepti, otomobilin ilk görüşte benzerlerinden ayrılmasını sağlayan çizgileriyle birlikte aynı zamanda markanın gelecek modelleri hakkında da çokça ipucu içeriyor.

Roma modelinin uzun motor kaputu, markanın son yıllardaki en başarılı motorlarından birini de altında barındırıyor. Otomobilin orta noktasına yakın bir yere yerleştirilen, 3.9 litrelik çift turbolu V8 motor, ürettiği 620 beygir güç ve 760 Nm tork değeriyle, yıllardır verimlilik konusunda lider konumda olduğunu - 4 kez yılın en verimli motoru seçildi - bu model ile bir kez daha ispat etme fırsatını yakalıyor. Gücünü, Ferrari SF90 Stradale modeli ile ilk kez piyasaya sunulan çift kavramalı, 8 ileri şanzıman ile yere aktaran otomobil, böylelikle 0'dan 100 kilometre hıza yalnızca 3,9 saniyede ulaşabiliyor. Bununla beraber otomobilin

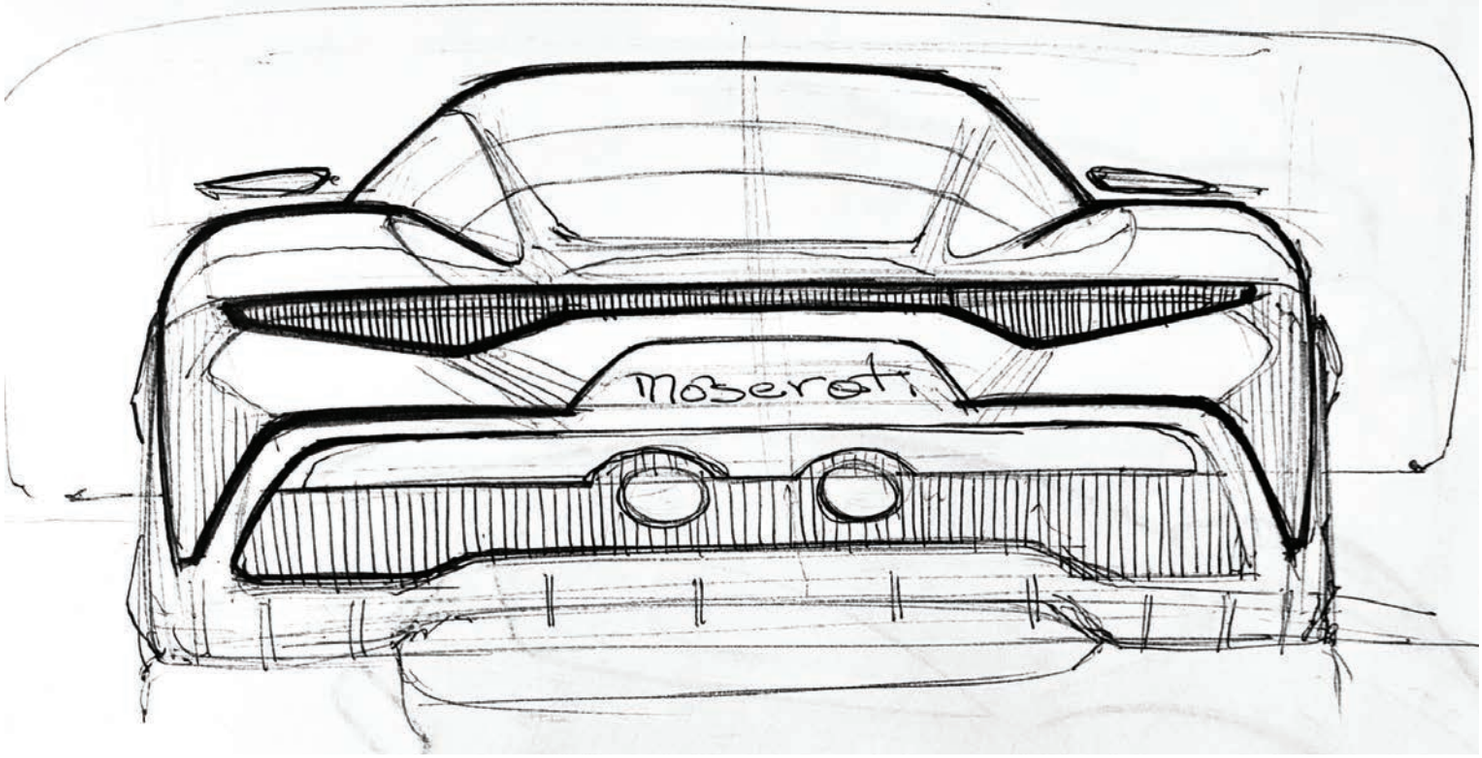

ulaşabildiği maksimum sürat ise saatte 320 kilometre.

Otomobilin sürücü ve yolcu bölümünü keskin bir hat ile ayıran iç mekanında kullanılan kaliteli malzemeler, sportif hissiyat verecek şekilde harmanlanırken iç mekanda teknolojinin nimetleri de göz ardı edilmiyor. Orta konsolda ve sürücü bölümünde yer alan dijital ekranların yanı sıra alışılmışın dışında, yolcu kısmında da dokunmatik bir ekrana yer veren Ferrari, 2+2 şeklinde tasarladığı ve yetişkinlere kabul edilebilir bir alan sunan arka oturma düzeni de göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca sürücüler için değil yolcular için de konforlu bir sürüş vadeden bir otomobil yaratmayı başarmış.

Roma modelinin geliştirildiği Maranello'dan biraz güneye, Sant'Agata'ya doğru baktığımızda, spor otomobil geçmişi Enzo Ferrari ile yakından bağlantılı Lamborghini'nin merkezine ulaşıyoruz. Hikayesi traktör üretimi ile başlayıp, bugün İtalya toprakları üzerinde, dünyanın en heyecan verici spor otomobil üreticilerinden biri halini alan marka, Huracan'ın model yelpazesine, havadar yeni bir modeli geçtiğimiz yıl ekledi: Huracan Evo RWD Spyder.

Maserati MC20'nin 630 beygir gücündeki V6 'Netturo' motoru, sınıfının en iyi güç/ağırlık dengesini sunuyor.

Markanın daha hafif ancak daha yavaş bu son modeli, Evo RWD Coupe ile aynı motoru paylaşıyor. 5.2 litrelik V10 motordan güç alan Evo RWD Spyder, RWD (Rear Wheel Drive) ekinde belirtildiği üzere, dört tekerlekten çekiş sisteminin gidişiyle birlikte 30 beygir gücü de kaybederek maksimum 610 beygir güce sahip bir otomobil halini almış. Bu gücü arka tekerleklere çift kavramalı 7 ileri şanzımanla ileten model saatte 0'dan 100 kilometre hıza 3,5 saniyede ulaşabilirken, maksimum 324 kilometre hıza da çıkabiliyor.

Fakat bu performans kaybı, saatte 50 kilometre hıza kadar 17 saniye içinde açılan kumaş tavanın varlığıyla unutulabilecek düzeyde. Çünkü otomobile eklenilen ve otomobilden çıkartılanlar kıyaslandığı zaman, Huracan Evo RWD Spyder'ın

üstü açık şekilde yaşatacağı sürüş keyfi, performans ile birleştiğinde ve üstüne üstlük arkadan itişin getirdiği eğlenceli sürüş imkanı da göz önünde bulundurulduğunda bambaşka bir noktaya taşınıyor. Tüm bunlara ek olarak gövde ve tavan renklerinde sunulan çokça alternatif, sayısal veriler bir kenara otomobili görsel anlamda güçlendirecek ve özelleştirme konusunda da sahiplerini memnun edecek başka bir nokta oluyor.

Lamborghini ve Ferrari'nin 200.000 euro'nun biraz üzerinde seyreden fiyat etiketlerinden hızlı ve dramatik bir yükselişle 5.000.000 euro bandına çıktığımızda, bu artışı hak edecek bir *hyper-car*'dan bahsetmemiz gerek. Bu *hyper-car* ise, markanın genlerine işlemiş otomobil tutkusu ve yüksek mühendisliğin bir araya gelmesi ile pist odaklı otomobillerin zirvesinde kendine yer edinmeyi başaran Pagani, yeni ve 'sınırların ötesinde olmayı başaran' modeli Imola.

Pagani'nin toplamda 5 adet üreteceği bu yeni model iddiasını daha ilk anda, efsanevi Imola Pistinden gelen adıyla hissettirmeyi başarıyor. Aracın geliştirilme sürecine ev sahipliği yapan, hız ve tekniği üst seviyede ölçen ve bir anlamda otomobil tutkunları için kutsal mekanlardan biri olan Imola Pisti, markanın bugüne kadar bir Pagani otomobili için yapılan en ağır test koşullarına da şahitlik etti. Testleri başarıyla geçen PS-01 proje kodlu otomobile adını vermesi de aslında güçlü bir temele dayanan, anlamlı bir seçimdi.

Evo RWD Spyder, 0'dan 100 kilometre hıza 3,5 saniyede ulaşabiliyor.

Imola motor kaputunun altındaki motor, daha ilk bakışta göze çarpan agresif dış çizgilerinin de hissettirdiği güçlü yapısına dair beklentileri boşa çıkarmayacak donanıma sahip. Mercedes-Benz AMG imzası taşıyan, 827 beygir güç ve 1100 Nm tork üretebilen 5980 cc'lik çift turbolu V12 motora sahip otomobil, gücünü 7 ileri şanzıman ile yere iletiyor ve 1.246 kilogram ağırlığının da etkisiyle baş döndürücü performans verilerine ulaşabiliyor. Direksiyon başına geçme şansına erişecek kişilere unutamayacakları ve yıllarca anlatacakları bir sürüş deneyimi vadettiğine hiç şüphe yok. Zira, Pagani bu konuda kendine o kadar güveniyor ki otomobille ilgili verileri yayınlama zahmetine dahi girmedi. Elbette ki fazlasıyla iddialı bu tutumun ardında, 3 saniyenin altında 0-100 kilometre/

Evo RWD Spyder.

Ferrari Roma, saatte maksimum 320 kilometre hıza ulaşabiliyor.

saat hızlanma ve 320 kilometre/saatten fazla azami hız gibi rakamların olduğu yadsınamaz.

Konu İtalyan otomobilleri olunca pandemi sebebiyle bu yıl online olarak düzenlenen Uluslararası Paris Otomobil Fuarı'nda, 2021 yılının en güzel spor otomobili ödülüne bir İtalyan'ın layık görülmüş olması, pek de şaşırtıcı olmayacaktır. Ödülün sahibi ise, Maserati markasının son derece önem verdiği ve marka tarihinde adeta yeni bir sayfa olarak tanımladığı MC20. Öyle ki, markanın merkezi Torino'daki Centro Stile Maserati'de tasarlanan otomobil, performans ve ileri teknolojiyi İtalyan gelenekleri ve köklü otomobil tutkusu ile birleştirirken Maserati'nin de süper spor otomobil kategorisine dönüşünü temsil ediyor.

Maserati Corse'den gelen MC kısaltması, Maserati'nin 1920'li yıllardaki yarış kültürüne atıfta bulunurken bir yandan da markanın yakın gelecekte pistlere döneceğinin sinyallerini veriyor. 20 ile simgelenen ve marka için 2020 ile başladığı kabul edilen bu yeni dönem, otomobilin ileri teknolojisi ile pekiştiriliyor. Markanın arka aksını önüne konumlandırdığı, 630 beygir gücündeki Maserati yapımı V6 'Netturo' motoru, otomobile sınıfının en iyi güç/ağırlık dengesini sunarken, saatte 325 kilometrenin de üzerinde bir sürat vadediyor. Bugüne dek uluslararası patentlerle korunan ve daha önce sadece Formula 1'de kullanılan teknolojiyi bir yol otomobiline aktaran "Nettuno" isimli bu motor sayesinde MC20; 2,9 saniyede 0-100 kilometre/saat ve 8,8 saniyede 0-200 kilometre/saat hızlanmalarını tamamlıyor.

Pagani Imola modelinden sadece beş tane üretilecek.

Tüm bu verilerin yanı sıra otomobilin heyecan yaratan çizgileri ve altında yatan mühendislik, etrafında yer alan son derece güçlü ve keskin rakipler karşısında Maserati'nin elini güçlendiriyor. Çok yakın gelecekte, dengeli yapısı ve ileri teknolojisiyle MC20'den çok daha fazla söz edileceğe benziyor.

Bu dört nefes kesen otomobil ve daha niceleriyle kimileri için motor sporlarının ana vatanı olan İtalya, yüz yıldan uzun süredir sahip olduğu köklü otomobil geçmişini, bugünün ve geleceğin otomobillerine başarıyla yansıtıyor. Bunu yaparken de alametifarikası olan yüksek estetiği rafine zevklere hitap eden çizgilerle birleştirerek, yalnızca performansı yüksek otomobillerden çok performanslı sanat eserleri yaratarak otomotiv endüstrisinin çıtasını günden güne yukarıya taşıyor.

Valentino Couture, İlkbahar 2021.

YENİ MİLLENYUM KLASİĞİ, OVERSIZE

Yazı Aslin Kumdagezer

Jil Sander, İlkbahar 2021.

Moda endüstrisi geçtiğimiz 365 günü varoluşsal krizde, Zoom kamerası arkasında, sanal gerçekliğin merhametinde geçirdi. Yeni normale hepimizle birlikte alışıp bir şekilde adapte olmayı başaran sektörün, şimdi kendine ve gelecekteki müşterilerine kanıtlaması gereken yegane tarafı, güncelliği. Açıklayayım; dünya nüfusun %18'inin tam zamanlı evden çalışıp koltukta kamp kurduğu, hafta içinde en uzun yürüyüş mesafesinin salondan mutfağa yapıldığı ve Zoom toplantılarında çoğu zaman kamera açmaktan imtina edilen bir gerçeklikte bir sonraki *skinny jean*, bele oturan ceket ve *bodycon* elbiseyi almak için hepimizin biraz daha ikna edilmesi gerekiyor. Haliyle modanın hala arzu edilebilir tarafı günümüz gerçekliğinde, *couture* koleksiyonların kabarık etekli, bol işlemeli, farklı bağlamalı tasarımlarından, ya da Carrie Bradshaw'ın abartılı stilinden uzakta bir yerlerde olması bekleniyor. Bu sırada, başta kendim olmak üzere birçoğumuz için, stiletto üzerinde yürümek an itibarıyla Cirque du Soleil'in baş dansçısının koreografisi kadar zorlu görünüyor. Eh, bu bağlamda moda endüstrisi adaptasyon sürecini başlatıyor ve silüetlerinin hacmini arttırıyor.

Yeni sezonda The Row, Plan C, Heron Preston, Isabel Marant'nın da içinde bulunduğu uzun bir liste boyunca tasarımların kesimi genişliyor. Bu genişlemenin ilham kaynaklarından biri haliyle bir önceki paragrafta girizgahını yaptığımız üzere pandeminin tetiklediği rahatlık arayışı - kargo pantolonların geri dönüşünü kutlamakta bana katılabilirsiniz. Zira söz konusu *oversize* tasarımlar olduğunda moda tarihi, trendi pandemiden önce birkaç kere sayfalarında barındırıyor. Bu minvalde *oversize*'ın güncel popülaritesi, moda trend takviminin döngüsel yörüngesiyle de kesişiyor. Ne de olsa geçtiğimiz sezonlarda 90'ların rahat silüetleri gardırobumuza kesin dönüşünü çoktan yapmıştı.

Daimi bir ritimle orijinalliğin ve daha önce görülmemişin peşinde koşan moda endüstrisi sosyal kodlar içerisinde, giyilebilir kıyafetler tasarlamak zorunluluğuyla aslında kendini tekerrürden kaçınamıyor. Takdir edersiniz, yüzlerce yıldan sonra bir pantolon tasarımını yine yeni yeniden yenilemek

Üstte: The Row, İlkbahar 2021.

kolay bir vazife değil. Eh, bu görevi sırasında tasarımcılar, silüetlerinin kesimini ve hacmini sıklıkla değiştiriyor ve hantal büyük kesimler, eski püskü sıfatından cool sınıfına taşınıyor. İşin pazarlama tarafı da çok zorluk çıkarmıyor. Belki de son 30 yılın hemen hemen tüm paparazi fotoğraflarında set dışında A liste ünlüler, milyon dolarlık silüetlerini bol ceketlerin ve pantolonların arkasında saklıyor.

Oversize'ın popülaritesinden, tarihine yatay geçiş yapalım; 1920'lerdeki *flappers* günlerinden, Rei Kawakubo, Phoebe Philo ve Stella McCartney gibi *it-girl*'ler tarafından bedenin radikal olarak yeniden tasavvur edilmesine kadar, *oversize* trendinin tarihi karmaşık politikalarla dolup taşıyor. Bu geniş silüetler, belki de moda sektöründe cinsiyet, sınıf, ırk ve kültürün en hassas kesişim noktasında bekliyor. *Oversize* tasarımlar moda sahnesine ilk defa 1920'lerde çıkıyor, savaş sonrasında çalışmaya ve sonunda oy kullanmaya başlayan kadın, Kanada ve ABD'de korselerini çekmecelerinde bırakıyor ve serbestleşen hayatları gibi rahat kıyafetler giyinmeye başlıyor. Tam bu sırada sahneye Gabrielle Bonheur Chanel namı diğer Coco ve ikonik tasarımları giriyor. Chanel'in iki parça takımları döneminin *oversize* sıfatını yükleniyor ve kadını düz bir silüetle maskulenleştirmek için ilk adımı atıyor. Durumun modadan ziyade kadının özgürleşmesiyle doğru orantılı olduğunu tekrara gerek yok. Bu özgürlük ekosu 20. yüzyıl boyunca tekrar tekrar modanın masasına oturuyor. 1970'lerde Diane Keaton'ın Annie Hall'u bol kesimli ceketi, gömleği ve pantolonuyla milenyumun bu tarafında hala stil ikonu olarak anılmaya devam ediyor. Coco'dan Annie'ye ve hatta Pasifik'in diğer ucunda Comme des Garçons'a (kelimenin tam anlamıyla erkekler gibi demek) kadar *oversize*, aslında kadının ana akım güzellik dayatmalarına karşı protestosu olarak tercüme oluyor. Aynı şekilde son yıllarda *oversize*, kaykay ve erken hip-hop kültüründen ödünç aldığı referanslar ve sokak giyiminin moda sektöründe hatırı sayılır bir paya sahip olmasıyla artık sürekli karşımıza çıkıyor. Zira siluetlerin hacmi artık tasarımcı ve görüş fark etmeksizin genişliyor. *Oversize* yıllar sonra milenyumda artık klasik klasmanına giriyor.

Sağ üstte: Maison Schiaparelli, Maison schiaparelli.

Gucci, İlkbahar 2021.

KİLİT NOKTALAR

Yazı Kristin Fındıkoğlu

Schiaparelli İlkbahar-Yaz 2021 lookbook'undan bir görsel.

Üstte: Tiffany&Co.'nun Harware koleksiyonuna yeni eklenen kilit motifli bilezik.

Sağ üstte: Louis Vuitton İlkbahar-Yaz 2021 defilesinden bir kolye detayı.

Anahtar ve tamamlayıcısı olan farklı formlara sahip kilitler, motif olarak sanat, edebiyat ve müzikte yıllar boyunca bir mekanizmadan çok daha fazlasını ifade etmekte kullanıldı, hala da kullanılıyor. Uzak Doğu kültüründe şans sembolü olan anahtarları mücevher olarak takmanın fiziksel ve spiritüel bariyerleri kaldırıp, doğanın tüm zenginliklerini çektiğine inanılıyordu. Çoğunlukla aşkı betimlemek için başvurulan bu ikilide, kilit stabil olarak kadının kalbini, anahtar ise sadece sevdiği kişinin sahip olabileceği bir mülkiyeti sembolize ediyordu. Tarihi perspektif de göz önünde bulundurulduğunda, antik dönemden beri büyük oranda erkekler tarafından kadınlara hediye edilen mücevherlerin bu metaforu yansıtan tasarımlara sahip olmaları bir anlamda kaçınılmazdı. İki cinsiyet arasında söze dökülmemiş, sessiz bir kural olarak kabul edilebilecek bu kilit anahtar alışverişinin temellerini sağlamlaştırma konusunda ise bir mücevher markasının 60'lardan bu yana belirleyici bir rol oynadığını ve hatta bu trendin iki ayrı parametresini de popülerleştirmenin önünü açtığını söylemek mümkün.

1969 yılında kalp formuna sahip bir kilidin olduğu anahtarlığını "The Return to Tiffany" ismiyle tanıtan Tiffany& Co., bu tasarımın bir koleksiyona evrilip bugünkü popülerliğine erişeceğini tahmin etmiş midir bilinmez ama ilk etapta markanın fikri şuydu: her anahtarlığın bir seri numarası olacaktı ve kaybolması halinde anahtarlığı bulan kişi New York'ta 5. Cadde üzerindeki butiğe teslim edebilecekti. Seri numarası üzerinden sahibi ile kolayca buluşturulabilen anahtarlıkların global ölçekte popülerleşmesi ise kalp formlu kilit motifinin çeşitli mücevher tasarımlarına dönüşüp koleksiyonunun genişlemesini sağladı. Bir dönem her genç kızın ilk mücevheri olma statüsündeki "The Return to Tiffany" kolyeler bugün sayısız varyasyona sahip olsa da, hiçbiri ilk edisyonunun yerini tutmuyor.

Markanın kilit formu ile yakaladığı başarısından hareketle 2009 yılında Keys koleksiyonunu tanıtmasıyla, mücevher sektörü vintage formlu anahtarları da tekrar benimsemeye başladı. Jane Birkin ve Serge Gainsbourg'un 70'lerde birlikte taktıkları anahtar formlu kolyeleri andıran tasarımları, daha sonra birçok mücevher ve moda markası koleksiyonlarına ekledi. Nitekim hiçbir zaman demode kabul edilmeyen kilit ve anahtar formlu takılar İlkbahar-Yaz 2021 koleksiyonlarında birden fazla markanın *look*'larını tamamlamak için tercihi oldu. Bu tasarımları ortak bir paydada buluşturmak gerektiğinde de etkilerini maksimize etmek adına *oversize* boyutlarda kullanıldığı söylenebilir. Örneklendirmenin yapılabileceği en belirgin koleksiyonlardan biri kuşkusuz Schiaparelli oldu. 2019'dan beri markanın kreatif direktörlüğünü üstlenen Daniel Roseberry, Elsa Schiaparelli'nin moda tarihçesine sürrealizmi entegre eden ilk isim olmasına referans verdiği koleksiyonunda mücevherlerin rolü büyüktü. Materyal olarak

Sağda: Yeni sezondan Chloé küpeler.

Jane Birkin kızı Kate Barry ile, 1970. Fotoğraf: Frank Barrett

Sağda: Jane Birkin ve Serge Gainsbourg bir örnek taktıkları anahtar motifli kolyeleri ile.

Üstte: Louis Vuitton'un asma kilitli kolye tasarımı.

altının seçildiği vintage kilit formu, küpe, kolye ucu ve broşlarda da kullanılarak, en çok tekrar edilen motiflerden biri oldu. Givenchy içinse farklı tasarımlara sahip kilitler, timsah derisi ince kemerlerin üstünü süsleyen aksesuar kontenjanından tasarımlara dahil edildi. Markanın yeni kreatif direktörü Matthew M. Williams'ın keskin silüetlerinin çoğunlukta olduğu koleksiyonunda yer alan tek aksesuar olma özelliğini taşıyan kilitlerin ilhamı Paris'te turistlerin köprü kemerlerine asıp anahtarlarını Seine Nehri'ne atması geleneğinden alıyordu. Williams kişisel markası Alyx'te yansıttığı hırdavat sevgisini en köklü Fransız moda markalarından birine uyarlamanın formülünü de böylece çözmüş oldu.

Bir diğer Fransız marka Patou ise tercihini anahtar formundan yana kullanan markalardandı. Stüdyonun bir defile mekanına çevrildiği *lookbook* çekimlerinde couture silüetlerin yanı sıra akıllarda yer eden mücevherler *oversize* altın anahtar formundaki küpe ve kolye uçları oldu. 23 *look*'ta aksesuar olarak prototip seçilen anahtar formu, kıyafetlerin romantik tasarımlarını bütünleyici bir göreve sahipti. Louis Vuitton da jenerik anahtar ve kilit motiflerindense eski tip kilitlerin zincirlerini andıran tasarımları İlkbahar-Yaz koleksiyonu için kolyeye dönüştürmüştü. Gümüş kolyelere yakından bakıldığında, markanın monogram desen baskısıyla tasarımları kişiselleştirdiği göze çarpıyordu. Eklektik *look*'ları modernize eden bu aksesuarlar her stile uyum sağlayacak bir çeşitliliği kodlarında barındırıyordu. 2021'in İlkbahar-Yaz koleksiyonlarında aksesuar özelinde özellikle Fransız markaların hemfikir olduğu anahtar ve kilit formlarının ister aile yadigârı vintage olanlarını isterseniz de üstte bahsettiğimiz markaların koleksiyonlarından yenilerini, stilinizi tamamlamak için mücevher kutunuza dahil etmenin tam zamanı.

Sağda: Tiffany&Co.'nun Keys koleksiyonundan bir kolye.

TAMAMLAYICI UNSURLAR

Editör Aylin Kumdagezer Fotoğraflar Emre Kapçak

Sarı altın üzerine pavé pırlanta ve malakit detaylı küpe, Bvlgari

Rose altın, siyah mine ve zümrüt detaylı bilezik, Gilan

Rose altın üzerine kahverengi pırlantalı bilezik, Pomellato

Rose altın ve pavé pırlanta tokalı kolye, Bvlgari

Rose altın ve amethyst taşlı, rose altın ve London Blue Topaz taşlı, rose quartz ve kahverengi pırlanta detaylı yüzük, Pomellato

Rose altın üzerine beyaz parlak elmaslı yüzük, Kısmet by Milka

HAGOP AYVAZ VE KULİS: DERGİN Mİ VAR DERDİN VAR

Yazı Elif Erdoğan

Sol üstte: Hagop Ayvaz (1927).

Sene 1911, Bâbıâli yangını, Trablusgarp Savaşı derken Hagop Ayvaz adında bir çocuk İstanbul'un Aksaray Mahallesi'nde Langa semtinde, kunduracı Garabed Ayvazyan ve Hıripsime Mayısoğlu'nun çocuğu olarak dünyaya gelir. İlkokula Topkapı'daki Levon Vartuhyan'da başlayıp, Taksim'deki Eseyan'da devam eder. Bir gün Ayvaz henüz küçük bir çocukken Topkapı'da bir tiyatro temsiline rast gelir. Bu oyunu izlerken sahneden, tiyatronun atmosferinden çok etkilenir. Hatta sonraki yıllarda kendisiyle yapılan bir röportajda tiyatroya duyduğu tutkunun nasıl oluştuğu sorulduğunda, her ne kadar adını anımsayamasa da izlediği bu oyunun, onun üzerinde çok büyük etkisi olduğunu, tiyatronun büyüsüne "kapılıp gitmesine" neden olduğunu söyler.

8 yaşındayken babasını kaybeder. Zaten gelirleri kısıtlı iken bir de babasının vefatı üzerine aile iyice dara düşer, okulun ücretini ödeyemez olur. Ayvaz da bu sebeple ortaokulu yarıda bırakıp mesleğe atılır. Annesi daha sonra Krikor Bükücüyan ile evlenir. Ayvaz da tıpkı öz babası gibi kunduracı olan Bükücüyan'ın Beyazıt'taki Çatal Han'da yer alan atölyesinde çırak olarak işe başlar. İkinci babası sahneye çıkmasını pek istemez ama orada çalışırken tanıştığı ve kendisi gibi bir tiyatrosever olan arkadaşı Harutyan Samurkaş'ın 1929 yılında bir gün onu kolundan tutup Kirkor Hagopyan'ın Narlıkapı'daki Şark Tiyatrosu'na götürmesiyle tiyatro yaşamı başlar. Sahnede oynadığı ilk oyun, *Değirmencinin Kızı*[1] operetidir. Daha sonra yine aynı sahnede, bu defa Jerfin ve Aram Elmas'ın kumpanyasıyla *İki Ahbap Çavuş* oyununda yer alır. Bir yandan da çalışmaya devam eder: "Ben gündüzleri çalışıyorum, akşamları bu kumpanyalar, yazlık bahçelerindeki topluluklar: Üsküdar, Beyoğlu, Süphan, Büyükdere, Yenişehir Mangasar... Şurada burada oynuyorlar hep birlikte. Küçük küçük roller derken, baktık büyütmeye başladılar hem hayallerimi hem de rollerimi." 1930 yılında ise Beyoğlu Yenişehir Mangasar Bahçe Tiyatrosu'nda Şavarş Boğos Karakaş'ın (1874-1941) grubuna geçer ve orada *Kara*

Sağ üstte: Hagop Ayvaz ve Harutyan Samurkaş.

[1] Sırabiyon Manasyan'ın yazdığı bu operet, ilk olarak 1861'de Şark Tiyatrosu'nda, Mınakyan Kumpanyası tarafından sahnelenmiştir. Sonraları Mardiros Mınakyan'ın Türkçeye çevirdiği ve başrolünü üstlenerek Millet Tiyatrosu'nda sahneye koyduğu oyun büyük başarı kazanmış, Türkçe tiyatro yapan diğer toplulukların repertuarlarına da girmiştir.

Üstte: Aşod Madatyan, Torkom Sırabyan, Hagop Ayvaz (1934).

Değirmen Cinayeti adlı oyunda bu sefer ilk kez başrol oynar. Sonraki yıllarda da Ayvaz, farklı sahnelerde farklı oyunlarda pek çok kez sahneye çıkar.

Ayvaz, oyunculuğu sever sevmesine ama bir yandan da içinde bir tiyatro oyunu yazma hayali vardır. Ancak yazısının iyi olup olmayacağından endişe eder. 1932 yılında bir cesaret, bu hayalini gerçekleştirir ve *Bir Aktörün Hayatı yahut Son Perde*[2] adlı oyunu kaleme alır. Demiştik ya kendisinden şüphe ediyordu diye, işte bu sebeple bir gün, daha sonra yakın arkadaşı da olacak olan Muhsin Ertuğrul'a mektup yazar:

Darülbedayi Rejisörü Ertuğrul Muhsin Beyefendi,
Zatıalinize takdim ettiğim bu ilk piyesim hakkında bir fikir edinmek maksadı ile sizlere müraacat ediyorum. Üç seneden beri geceyi gündüze katarak meydana çıkardığım şu kitabı muvaffak olup olmadığımı anlamak için aktris Knar Hanım'a okuduğum vakit "Muhsin Bey'e ver, o yeni yetişen bir istidadı keşfedebilir" demişti: Muhterem üstadım, ilk eserim olan bu piyesi sizlere takdim ettiğim zaman, sizden bir tek recam vardır. Ya bu piyesimi muvafık bulup vazı sahne edersiniz, etmediğiniz takdirde kaleminiz için açık bıraktığım birinci sahifede nasıl bulduğunuzu yazarsanız çok memnun olurum. Son söz olarak diyebilirim ki sizin bir sözünüz beni ya daha iyilerini yazmaya sevk edecek, veyahut kalemimi kırdırıp beni ebediyen susturacaktır.
Hürmetler ellerinizden öperim efendim.
Hagop Ayvaz

Muhsin Ertuğrul'un kendisine bir cevap yazıp yazmadığını bilmiyoruz ancak herhalde olumlu dönüş almış olacak ki daha sonraları bu oyun çok kez sahnelenir. Hatta kendisi de bu oyunu hem yönetir hem oynar.

1935 yılında seyyar topluluklar dağılınca önce *Jamanak*[3] gazetesinde ardından *Turkiya, Gavroş, Nor Or* gibi yayınlarda, çeşitli takma isimlerle kültür, sanat ve tiyatro yazıları yazmaya başlar. Ölümüne değin de bu yazı yazma alışkanlığını bırakmayacaktır: "O zaman *Jamanak*'ta Ara Aginyan diye sağlam bir Ermeni yazar vardı, Mardiros'un sağ koluydu neredeyse. Ona başvurdum. Ara dedim ben çalışmak istiyorum. Beni tuttuğu gibi *Jamanak*'a götürdü, Mardiros Koç[unyan] ile tanıştırdı. Hemen bir yazı yazdım. Bana bir kart verdiler, 'basın mensubu' diye. Başladım çeşit çeşit köşe yazıları yazmaya." (Ayvaz 2006)

Sağ üstte: Kulis Dergisi – 1. Sayı.

1936 yılında, 25 yaşındayken askere çağrılır. Yaklaşık 1,5 sene askerlik yaptığı Afyonkarahisar'da da tiyatro ve sinema ile bağını koparmaz. Orada komutanı ona sadece gişe sorumluluğu vermiş olmasına rağmen atıl durumdaki sinema salonunu elden geçirir. Önce tadilat, gösterim programı derken sinemanın yöneticiliğini yapmaya başlar, işi büyütür, çeşitli film yapım ve dağıtım şirketleriyle görüşüp dönem filmlerinin buradaki sinemada gösterimini sağlar. Askerliğin ardından, 1937 yılında Arşaluys Balayan ile evlenir, Suzan ve Garo adında iki çocuk sahibi olur. Ancak oyunculuk yaparak kazandığı para ailenin geçimini sağlayamadığından başka işlerde de çalışmaya başlar. Önce kayınpederinin yün boyama atölyesinde, ardından daha çok para kazanabileceği umuduyla dönemin ünlü tekstil firması Güzel Makas'ta mağaza satış bölümünde çalışmaya başlar. "Üç Sınıf" denilen uygulama kapsamında Hadımköy'de ikinci kez askere alınır. Son olarak askere

[2] Orijinalinde Türkçe yazdığı bu oyunun adı daha sonraları *Çoklardan Biri veya Son Perde* olarak değişmiştir. 1950 yılında oyun Ermeniceye çevrilmiştir. Kendisi bu oyunu hem oynamış hem de yönetmiştir.

[3] Ermenice yayın yapan günlük gazete. Cumhuriyet'in ilanından 15 yıl önce, 28 Ekim 1908 yılında, yayın hayatına başlayan ve bugün de basılmaya devam eden *Jamanak* [Zaman] gazetesinin kurucuları Misak ve Sarkis Koçunyan kardeşlerdir.

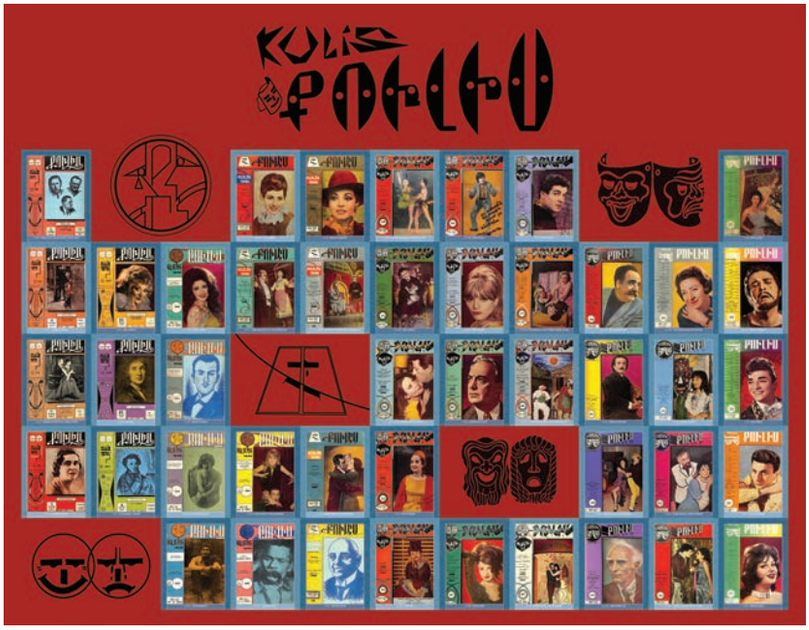

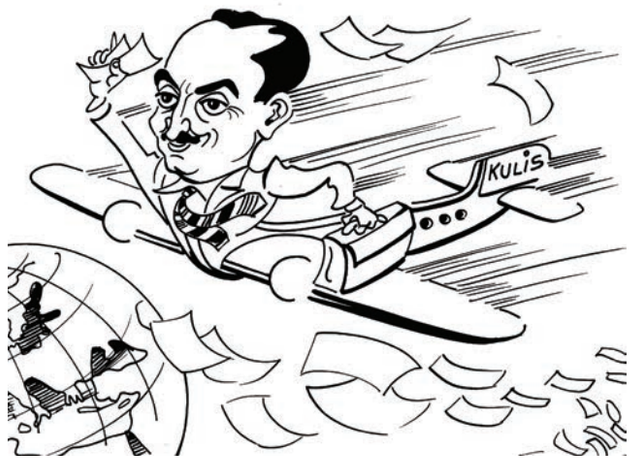

Üstte: 1960-1970 yılları arası yayımlanmış Kulis Dergilerinden bir seçki.

alınışı ise, 1941'de, II. Dünya Savaşı döneminde, gayrimüslimlere uygulanan 20 Kura Askerlik[4] ile gerçekleşir. Bu askerlik yaptığı süreçler boyunca çok kere kendisinin mukavvadan yaptığı Karagöz figürlerini oynatır. Bir dönem ordu komutanları için oyunlar bile sahneler. Askerlik sonrası yıllarda da daha pek çok oyunda rol alır.

Cumhuriyet'in başlangıcından 1946 yılına dek İstanbul'da Ermenice tiyatro oynamak gayriresmî olarak yasaklanmıştı, sadece Türkçe oyunlar oynamak mümkündü. Pek çok Ermeni oyuncu, amatör ve yarı amatör tiyatrolar kurup Türkçe oyunlarla sahne yaşantısını sürdürüyordu. 1946'da bu yasağın yine gayriresmî olarak kaldırılmasıyla Ermeni tiyatrocular, Ermenice oyun oynamak için çalışmalara başlar. (Çalgıcıoğlu 2019) Ayvaz bu yasağın kalkışı ile ilgili şunları aktarır (2006): "İnönü reisicumhur olduğu zaman Ankara'da bir toplantı oluyor. *Jamanag*'dan Mardiros Koçunyan ve bir de Suren Şamlıyan, *Marmara* gazetesinin sahibi, Ankara'ya gidip bu toplantıya katılıyorlar. Suren Şamlıyan cesur bir adamdı ve iyi bir yazardı da. Diyor ki "Paşam neden Ermenice temsillere izin vermiyorsunuz, neden engel oluyorsunuz?" Görmezlikten, duymazlıktan geliyor, "Ne demek, izin vermemek de ne demekmiş!" diyor. Anında haber gidiyor, Ermenice yasağı kalktı diye. O zaman Aşod Madatyan[5] hemen bir topluluk kuruyor."

Basına gelecek olursak, İnönü'nün cumhurbaşkanı olduğu dönemde (1938-1950), hem dönemin hassasiyetleri hem de İkinci Dünya Savaşı bağlamında çeşitli düzenlemeler yapılmış, Matbuat Umum Müdürlüğü aracılığıyla sıkı bir biçimde (önceki dönemde de olduğu gibi) basılı yayın kontrol edilmeye devam etmiştir. Örneğin: 1931'de basın özgürlüğüne sınırlamalar getiren Matbuat Kanunu'na göre sadece Türkler gazete ve dergi sahibi olabilecektir.[6] 1940 tarihinden itibaren uygulamaya konulan ve 1947 yılına kadar sürmüş olan sıkıyönetim tüm basılı yayın ve matbuatları engelleme ve basına sansür koyma yetkisini sıkıyönetim komutanlıklarına vermiştir. Yine İnönü döneminde, 1946 yılında, Basın Kanunu'nda bir değişiklik yapılmış ve yapılan düzenlemeyle gazete kapatma yetkisi hükümetten alınmıştır. İnönü'nün 1947 tarihli beyannamesiyle ülkede demokrasiye geçiş yolunda önemli adımlar atılırken basın da bu değişim rüzgarından etkilenmiştir. (Aktoprak 2010: 26, Yılmaz ve Doğaner 2006: 155-156)

1946 yılında Hagop Ayvaz 35 yaşındadır ve 'eski aktörlerin çoğu tiyatro oynamak üzere öte dünyaya gittiği için ortada kalmış' hissediyordur. Bazı günler Zareh Arşag[7] ile buluşur beraber öğlen yemeklerini yer sonra yine işine döner. Bir gün yine Arşag ile buluşmak için sözleşirler, onun Galata

[4] 1941'de, II. Dünya Savaşı döneminde, "20 Kura Askerlik" ile 26–45 yaş arası gayrimüslim erkekler yedek kuvvet olarak askere çağrılmalarına rağmen ulusal güvenlik sebebiyle silah verilmemiştir. Daha çok park bahçe düzenlemelerinde, yol yapımında çalıştırılmış ve 1942'de terhis edilmişlerdir. (Aktoprak 2010: 27)

[5] Hem aktörlük hem rejisörlük yapan Aşod Madatyan (1882-1965) İmparatorluk ve Cumhuriyet tiyatrosunun önemli simalarından birisidir. Abdülhamit döneminde tiyatro çalışmalarına başlamış, Cumhuriyet'in ilk 50 yıllık süreci boyunca sahne çalışmalarını sürdürmüş, bu coğrafyadaki tiyatronun gelişimine tanıklık etmiştir. Tercüme ettiği metinlerle, yazdığı makaleler ve kitaplarla, yetiştirdiği öğrencilerle tiyatro mirasının önemli bir parçasını oluşturan Madatyan aynı zamanda Hagop Ayvaz'ın ustası, hocası ve örnek aldığı kişiydi. Yaşamının ilerleyen yıllarında Ayvaz'ın kuracağı *Kulis* dergisinde tiyatro konulu makaleleri yayımlanmıştır. İki meslektaş ve sanatçı dost, Cumhuriyet tiyatrosunun mabetlerinden *Kulis*'in belleği olmuşlardır. (İzrail 2020: 29, Ayvaz 2020: 38-47)

Üstte: 1950'lerde Kulis Dergisi çalışanları.

Billur Sokak'taki Gül Han'daki *Nadig* adlı matbaasına gider, arkadaşları Nazaret Donikyan da oradadır. Arşag ve Donikyan, Ayvaz'a bir mizah dergisi çıkarmak istediklerini ancak müsaade almak zor olduğundan Ayvaz'ın da sorumlu yazı işleri müdürü olarak bu dergiye dahil olmasını isterler. Ayvaz'ın kafasında ise başka bir tür dergi vardır. Cevaben 'Ben mizahtan anlamam, tiyatro dergisi çıkarırsanız varım. Dilerseniz siz de iki-üç sayfa mizah yaparsınız.' der, onlar da kabul eder ve böylelikle derginin sahipliğini ve yazı işlerini Ayvaz üstlenmiş olur.

Kulis 15 Aralık 1946'da 16 sayfa, Ermenice ve haftalık olarak 500 tirajla yayına girer. Ancak ilk sayıda sadece 200 adet dergi satabilmişlerdir, o da binbir güçlükle. Hal böyle olunca Arşag ile Donikyan 'Biz yokuz' deyip çekilirler:

İki arkadaşım ilk sayının zararla kapanması üzerine kendi aralarında kavga etmiş, bırakıp gitmişlerdi. Aslında ortaklardan Zareh Arşag'ın matbaasında basıyorduk mecmuayı. Yine Zareh'le birlikteydik ama diğer ortak yoktu. Zareh Jamanag'dan hazır klişeleri alıp getiriyordu, biz de mecmuayı koyuyorduk. İkinci sayıdan itibaren bütün yükü ben sırtladım. Haftalık yayın düzenini 15 günlüğe çıkardım. Sayfa sayısını da 28 yaptım. Bu mecmuayı çıkarttığım günler aslında önemli bir olayın da ilk günleriydi. Ermeni tiyatro gruplarının kendi dillerinde oyun sahneye koymaları o güne kadar yasaktı. Bu yasak sanki bizim mecmua için kalktı. Durum böyle olunca bir ay içinde 10 Ermeni tiyatro grubu ortaya çıktı...[8]

Ayvaz, işte bu şekilde 50 sene sürecek bir maceraya yelken açar. *Kulis*; tiyatro, sinema ve çeşitli sahne sanatlarına geniş yer ayıran, inceleme yazılarının yanı sıra popüler konulara da yer veren, bol görselli, hareketli tarzıyla ön plana çıkan bir dergi olur. Yıllar içerisinde Hagop Ayvaz'ın adı *Kulis* dergisiyle özdeşleşir. Ancak hiç kolay bir iş değildir dergicilik. Öyle ki derginin satışları düşünce iş başa düşer, dergiye yeni aboneler kazandırmak için Ermeni topluluklarının yaşadığı Suriye, Lübnan, Irak, İran, Yunanistan, Mısır gibi ülkelere yolculuk eder. E ne de olsa dergin mi var derdin var:

Baktık ki iniyor tiraj. Nasıl olur... Hagop evi barkı bırak, çantayı al, birkaç tane de Kulis'ten numune, git abone topla. [İşte böylelikle] 1948 yılında Suriye'ye gittim. Orada hiç kimseyi de tanımam. Fakat kısa zamanda Ermeni cemaatinin de yardımlarıyla birçok insan tanıdım ve abone yaptım. Halep'te, Şam'da cemaatten epeyce insan vardı. Oradan Beyrut'a geçtim. Tabii, onlarla röportajlar da yaptım ve mecmuada yayımladım. Sonraki yıllarda Bağdat'a, Tahran'a, hatta Kahire'ye kadar gittim. [...] Sizin anlayacağınız, kapı kapı gezdim mecmuamı satabilmek için. Sadece Şark'ta değil Fransa, Kanada, Yunanistan ve Amerika'da da aboneler bulduk. Gelen parayla bizim mecmuanın kalitesi de arttı tabii ki... Önce Varol Matbaası'nda basıyorduk

Sağ üstte: Muhsin Ertuğrul ve Hagop Ayvaz (1979).

[6] Ayrıca bütün yayıncıların diplomalı olmaları şartı konmuş, eğer bu diploma yurt dışından alınmışsa yayıncının akıcı bir Türkçe konuşuyor olması koşulu eklenmiştir ve Milli Mücadele döneminde düşmanın amaçlarına hizmet etmiş olanların gazete ve dergi çıkarması da yasaklanmıştır.

[7] Zareh Arşag (1898-1972) uzun yıllar *Jamanak, Aztarar, Marmara* gibi gazetelerin dizgi işlerinde çalışır, aynı zamanda da çeşitli grupların gösterilerinde rol alır, Aşod Madatyan'ın öğrencisi olur. 'Türkiye Ermeni sahnelerinin biricik komedyeni'dir. (Ayvaz 2020: 62-64)

[8] Hagop Ayvaz da daha sonra bu yasağın kalkması sayesinde Eseyan Okulundan Yetişenler Derneği'nde *Pokr taderakhump* [Küçük Kumpanya] adında bir grup kuracak ve bu grubun oynadığı hem Ermenice hem Türkçe oyunlarda yönetmenlik yapacaktır.

Sağ üstte: Toto Karaca (İrma Felekyan).

mecmuayı. Ben de ortak olmuştum. Sonra 1948'de bir arkadaşımla adını Mavi Boncuk[9] *koyduğumuz bir matbaa kurarak Kulis'i kendimiz basmaya başladık.*

Ermenice yayımlanan *Kulis*, sadece Ermeni toplumunun tiyatro, kültür, sanat dergisi değildi. *Kulis*, aynı zamanda ülke tiyatrosunun önemli yayın organlarından biri sayılabilecek nitelikteydi. Ermeni Tiyatrosu, Şehir Tiyatrosu, Opera ve Bale, Ses Opereti, Kenter Tiyatrosu, Gazanfer Özcan, Muhsin Ertuğrul, Vasfi Rıza Zobu, Dostlar Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosu, Küçük Sahne ve benzeri kişi ve kuruluşlara ait, Hagop Ayvaz'ın bizzat kendisinin bu kurumlara giderek topladığı bolca görsel ve yazılı malzeme bu derginin çeşitli sayılarında yer bulmuştu. Aynı zamanda yine Ayvaz tarafından hazırlanan, Avrupa ve Amerika'daki sanat ve kültür faaliyetlerini aktaran çok çeşitli dosyalar da yer alıyor. Dergide popüler kültür ve sinema da ihmal edilmiyor, sosyal yaşamı yansıtan haberler de yer alıyordu (İzrail 2020: 30). Ekim 1954'te *Kulis* Türkçe olarak da basılmaya başlıyor, ancak çok kısa ömürlü oluyor:

"Kulis'i Türkçe olarak da yayımlamaya başladım. Yaklaşık iki sene sürdü. Karacalar İstanbul Opereti'ni henüz yeni kurmuşlardı. Bugünkü Maksim'in bulunduğu yerlerdeydi. Onlarla bir anlaşma yaptık; ben yayımladığım derginin ortasında tiyatronun programını basacaktım. [...] Benim bir prensibim vardı, sahnede kızım oynasa, eleştirecek bir şey olduğunda sakınmaz, mutlaka eleştirirdim. Rahmetli Muzaffer Hepgüler'in bir oyununu eleştirdim. Dergi onların tiyatrosunda satılıyordu, mecburen yayına son verdim. Her ne kadar daha sonraları da Türkçe Kulis yayımlama girişimlerim olduysa da maddi yetersizlikle nedeniyle başaramadım."

1955 yılına gelindiğinde ise 6 - 7 Eylül olayları sebebiyle matbaa yerle bir olunca *Kulis* yayın hayatında ilk defa, bir kaç gün geç çıkmak durumunda kalır. O günlere ilişkin Hagop Ayvaz röportajında şöyle der: "Her şey bir anda oluverdi. *Kulis*, bizim Mavi Boncuk Matbaası'nda baskıya hazırlanıyordu. Klişeler, kalıplar hazırdı. Fakat yaşananlar hepimize yansıdı. Saldırganlar matbaaya girip tüm kalıpları tahrip ettiler. Zaten zararda olan mecmua bizi bir kez daha salladı."

Derginin okuyucunun eline geçip geçmemesi Ayvaz için 'namus' meselesiydi. Bu sebeple çoğu zaman derginin basıldığı Cağaloğlu'ndan başlayıp çevredeki tüm abonelere dağıtımı birebir yapar. Yurt dışına ise dergileri Büyük Postane'den gönderir. Böylelikle herkese ulaştığından emin olur. Her ne kadar kimi günler dergi zor durumlardan geçse de belli bir okuyucu kitlesi oluşturabilmiş ve uzun yıllar varlığını sürdürebilmiştir. Ayvaz, kuruş hesabı yapmak durumunda kaldığı günler için daha sonra şöyle diyecektir: "Her sene hesaplıyorum; zarar çıkıyor. Basın kartı sayesinde otobüse, vapura vermediğim parayı, temsiller için gelen davetiyeleri de hesaba katıyorum. Olmadı, sigara içseydim ne kadar masrafım olurdu diye hesaplıyorum. Yine kara çıkaramıyorum. En sonunda bu dergi sayesinde aldığım keyfi, kurduğum paha biçilmez dostlukları düşünüyorum. O zaman tartışmasız kara geçtiğimi görüyorum". Muhsin Ertuğrul da işte bu meşakkatli ve özveri gerektiren işi *Kulis*'in 30 yılını doldurması vesilesiyle Hagop Ayvaz'a yazdığı açık mektupta çok güzel dile getiriyor:

Kulis 30 yaşına basmış demek, İstanbul'da bir Tiyatro dergisi otuz yıldır düzenli çıkıyor demektir. Bunun gerçek anlamını güçlüğü -övünmek gibi olmasın ama- herkesten çok ben bilirim. Çünkü günün birinde dostum rahmetli Sedat Simavi bana bir Tiyatro ve Sinema dergisinin sanata yararından söz etti. Üstelik benim bunu çıkarabileceğimi söyledi. Adını da koydu: Perde ve Sahne[10]*. Hemen ilk sayısının şeklini ve kapağını kendi elleriyle hazırladı ve ben bu dergiyi çıkarmaya başladım. İki yıl geçti geçmedi, yüklüce borçlanmaya başladım. Kısa sürede parasal ve tinsel yeteneğim tükendi. Mecidiye Köyündeki [Mecidiyeköy] evimizi satarak borçları ve dergiyi kapamak zorunda kaldım. Benden sonra Perde ve Sahne'yi, Bâbıâlî yokuşundan yetişmiş olmasına karşın Rahmetli Cevat Fehmi Başkut da yürütemedi. O da ancak iki yıl dayanabildi. Görüldü ki bu güç bir iştir. Değme babayiğit bu işin üstesinden gelemez. Yıllarını boş çuval gibi yamyassı sayanlar için otuz yıl bir şey değildir, üst üste yığarsan yaşam geçer. Ama bir sanat dergisini yaşatmak için otuz yıl aralıksız emek vermek büyük kahramanlıktır. Bir çocuğu yetiştirmek, yaşatmak için yumuşak yürekli,*

[9] Hagop Ayvaz *Kulis* dergisini basabilmek için 1870'lerden beri basının merkezlerinden biri olan Cağaloğlu Yokuşu'nda 10 numaralı apartmanda Mavi Boncuk matbaasını açar.

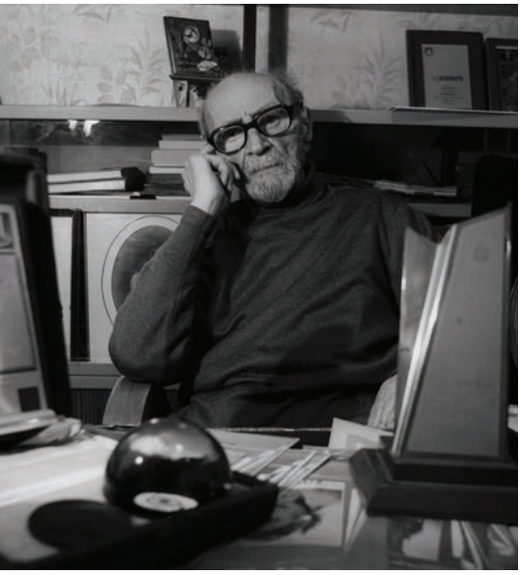

Üstte: Hagop Ayvaz (2006).

Sağ üstte: Kulis Dergisi, 1104. sayı. (Son sayı).

özverili, sevecen bir ananın yavrusuna meme vermesine, canından can, kanından kan katmasına benzer. Bu değer merdivenin ancak alttan ikinci basamağında kalmış biri olarak ben, bu kahramanın yirmi sekiz basamak daha tırmanmasını ve aşmasını ancak ağzım açık olarak hayranlık ve şaşkınlıkla alkışlarım. Kulis'e daha nice nice uzun ömürler dilerken, onu çıkaran eski dostum Ayvaz'ı da candan kutlarım.

Sevgi, saygıyla
Muhsin Ertuğrul

On sene sonra bu sefer derginin 40. yılında çok sevdiği arkadaşı, 'kız kardeşi', Toto Karaca ona dergide yayımlanmak üzere şöyle bir açık mektup yazar[11]:

Sevgili Ayvaz,

Seni ne büyüğüm ne de küçük kardeşim olarak niteleyebilirim, çünkü aynı yaştayız. Duydum ki Kulis'in kırkıncı yaşını kutlayacakmışsın. Demek kırk yıl olmuş, ha ha ha! Şu yıllar ne de çabuk geçiyor... Hatırlıyorum, genç ve sevimli bir çocuktun, tiyatroya sevdalıydın, elinde bir çanta sürekli evimize gelir, benimle, Mehmet'le görüşmeler yapardın. Ama en çok tiyatro sanatçısı teyzemle konuşur, onun acı ve tatlı hatıralarını kaydederdin. Senelerce bu böyle sürdü gitti. Büyük bir tiyatro âşığı ve oyuncu H. Ayvaz, Kulis adlı dergiyi çıkarır, bu dergi için uğraşır durur, her şeyini feda ederdi; kendini dergiye vakfetmişti. Kulis'i bize her getirişinde, içimden gülerek şöyle derdim: Ayvaz bu kez iflas edecek... Yürümeyecek, satamayacak. Evet! Türkiye'de pek çok dergi ve gazete yayımlandı. Bunların hepsi kısa ömürlü oldu, bir süre sonra yayından kaldırıldı. Sana büyük bir 'Bravo', Ayvaz. Beni haksız çıkardın, mahcup ettin; bu yüzden çok memnunum. Şimdi gurur doluyum. Kulis'i yaşattın ve yaşatacaksın. Bugün Kulis'in kırkıncı yıl dönümünü kutluyorsun, eminim ellinci yaşını da kutlayacaksın. Sana ve Kulis'e sonsuz başarılar dilerim.

Toto Karaca

Dergi ne yazık ki 50. yılında yayın hayatına 'stop' etmek durumunda kalır çünkü artık satışlar dergiyi döndüremeyecek seviyeye gelmiştir. Kendisi derginin kapanmasını şu sözler ile dile getirir (2006): "İran 1980'den itibaren yabancı dergi sokmamaya başladı. Mısır da aynı şekilde dışarıya kapandı. Zaten orada Ermeni de kalmadı ki... Bağdat'ın halini hepimiz görüyoruz, oradan kimden ne alınabilir ki... Beyrut iç savaşla yerle bir oldu. Hangi aboneler var ki artık, tüm alacakları sildik gitti. Türkiye'de de çok farklı değildi. O Varlık Vergisi, 6 - 7 Eylül faciası, Kıbrıs olayları [...] Sonra bir zaman askeri darbeler yapıldı. Hıristiyan, Rum, Yahudi, Ermeni ailelerin birçoğu gitti. Benim de abonelerim gitti. Dedim ki, oğlum, sen namusunla bunu kapat, kimseye borcun olmasın. Karar verdik, kapattık. Tam ellisini bitirdik. Böylelikle stop etmek mecburiyetinde kaldım..."

Dergi kapandıktan sonra tiyatro yazıları yazmaya *Agos* gazetesinde devam eden Ayvaz, 2006 yılında vefat eder. Ayvaz'ın yıllar içerisinde oluşturduğu arşivi bugün Hrant Dink Vakfı'ndadır. Yapı Kredi Kültür Sanat, Türkiye Tiyatro Vakfı ve Hrant Dink Vakfı arşivde yer alan fotoğraflardan, afişlerden, dergilerden, oyun metinleri içeren kitaplardan ve defterlerden bir seçkiyi "Kulis: Bir Tiyatro Belleği, Hagop Ayvaz" adında bir sergi olarak hazırladılar. Serginin ilk bölümü, Ayvaz'ın tiyatro tutkusu ile geçen ilk gençlik yılları ile başlayıp figüranlıktan yönetmenliğe, köşe yazarlığından yayıncılığa uzanan yaşamı paralelinde, İstanbul'da Ermenice tiyatro üretimi ve etkinliklerini işliyor. İkinci bölümü, Ayvaz'ın 1946-1996 arasında kesintisiz olarak yayımladığı *Kulis* dergisinin Türkiye sınırlarını aşan etkilerini, dönemin sanat ve siyaset gündemi ekseninde, bir zaman çizelgesi eşliğinde ele alıyor. Son bölümü ise İmparatorluk ve Cumhuriyet tiyatro tarihinde mihenk taşı olmuş sanatçılar, topluluklar, oyunlar ve mekânlara odaklanıyor. Hagop Ayvaz'ı ve *Kulis*'i daha yakından tanımak isteyenler sergiyi Yapı Kredi Kültür Sanat'ta Haziran ayına kadar ziyaret edebilir veya Yapı Kredi Kültür Sanat'ın internet sayfası üzerinden üç boyutlu olarak gezebilirler.

[10] Muhsin Ertuğrul ve kendisi gibi tiyatrocu olan eşi Münire Eyüp Ertuğrul (bazı yerlerde Neyyire Neyir ve Neyyire Ertuğrul gibi isimleri de kullanmıştır) yönetiminde, 1 Nisan 1941 tarihinde yayınlanmaya başlayan *Perde ve Sahne* dergisi Münire Hanım'ın 13 Şubat 1943 tarihinde ölümüne değin aylık dergi olarak basılmıştır. Münire Hanım'ın vefatından sonra derginin yayımı üç ay müddetle durdurulur ve dergi Ömer Fehmi Başkut'a devredilir. 22. sayı 22-24 şeklinde üç ay birlikte, 25. sayıdan itibaren ise derginin tirajının ve halkın tiyatroya ilgisinin artması sebebiyle 15 günde bir basılır. 57. sayısı ile birlikte dergi yayın hayatına son verir.

[11] Kulis 963 (1.2.1987) Toto Karaca'nın (İrma Felegyan), *Kulis*'in kuruluşunun 40. yıldönümü için Hagop Ayvaz'a hitaben yazdığı mektup (Kulis 2020: 166)

AKTÜEL ETKİNLİKLER

BISA BUTLER: PORTRAITS
Chicago
Malzemesi doğal veya sentetik farklı tür kumaş, iplik ve elyaf gibi bileşenlerden oluşan *fiber art*'ın temsilcilerinden biri olan Bisa Butler, kapitone portreleri ile siyahilerin yaşamlarına değiniyor. 19 Nisan'a kadar The Art Institute of Chicago'nun dijital platformunda yer alan *Bisa Butler: Portraits*, 20'den fazla portreyi bir araya getiriyor. Karakterlerindeki tarihsel marjinalliğini geleneksel anlayışı dışındaki sanat duruşuyla değerlendiren Butler, tekstil malzemesini ise sanat pratiğinin odağına yerleştiriyor. Temalarının karmaşık bireyselliğini ifade etmek için ise ölçek ve ince ayrıntılar kullanıyor. Butler'in çalışmalarında görülen aile, topluluk, göç, gençlik, sanatsal ve entelektüel miras gibi temaların etkileşimleri aynı zamanda tarihi bir görüş sunuyor.

DETROIT STYLE: CAR DESIGN IN THE MOTOR CITY, 1950-2020
Detroit
Otomobil tasarımlarında her ne kadar İngiliz, İtalyan ve Alman otomobil üreticilerinin isimlerini daha sık duyuyor olsak da, Amerika da kendine bu başlıkta yer edinmiş coğrafyalardan biri. Özellikle Detroit, otomobil tasarımına öncülük eden eyaletlerin başında geliyor. Şehirde tasarlanan fütüristik konsept çizgisine bir de performans otomobil tasarımları eklenince otomobilin nasıl şekilden şekile girebileceğine dair ipuçları verilmiş oluyor. Bu noktada, Detroit Institute of Arts'ta 27 Haziran'a kadar gösterimde olacak seçki, kağıt ve kil üzerinde tasarlanan fikirlerin Amerikan otomobil kültürünü nasıl yönlendirdiğine değiniyor. 1950 ile günümüz arasındaki Detroit otomobil tasarımcılarının sanatı ve etkisi vurgulanırken stil ve teknolojideki önemli başarıların altını çizmek için 70 yıllık dönemde tasarlanan 12 coupe ve sedan modelleri bir araya getiriliyor. Çizimler ve fotoğraflar ile bir otomobilin tasarım notlarına değinen sergi, yaratıcı ve yenilikçi süreçleri hayal etmenize olanak sağlıyor.

SCANDINAVIAN DESIGN AND THE UNITED STATES, 1890–1980
Los Angeles
20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve 1950'lerde Norveç, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve İzlanda'da gelişen İskandinav tasarım hareketini basitlik, minimalizm ve işlevsellik ile tanımlamak mümkün. Birçok farklı başlıkta görmeye alışık olduğumuz ve kendini belli eden bu tasarımlar, şüphesiz ki çeşitli coğrafyalara ilham kaynağı olmuştur. Los Angeles County Museum of Art'ın dijital platformunda 25 Nisan'a kadar ziyaret edebileceğiniz seçki ise tam da bir önceki cümlemizi referans alarak şekilleniyor. Modern Amerikan tasarım kültürünü şekillendiren Orta Avrupalı göçmenlerin baskın anlatısına değinen sergi, Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden İskandinav tasarımcıların anlatımlarını içeren uluslararası hikayeler sunuyor. Seçki; İskandinav ülkelerinde okuyan veya çalışan Amerikalılar, İskandinav tasarımını Amerikan tüketicilerine pazarlamak ve ihraç etmek için düzenlenen kampanyalar, sürdürülebilir ve erişilebilir tasarım uygulamalarını savunan Amerikalı ve İskandinav figürlerinden hareketle farklı başlıkları bir araya getiriyor. Göçmenlerin benimsedikleri toplumlara katkıları, uluslararası değişimin önemi, çevresel sürdürülebilirlik ve erişilebilirlikle ilgili kaygılar sergide ele alınan konuların çoğunun bugün de geçerli olduğunu ortaya koyuyor.

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

XENIA HAUSNER. TRUE LIES
Viyana
Dinamik desenli ve tam ölçekli kadın resimleriyle tanınan Avusturyalı çağdaş sanatçı Xenia Hausner, yağlı ve akrilik boya kullanarak Amerikalı neo-ekspresyonist ressam Eric Fischl'in tarzına benzer şekilde ekspresyonist ve gerçekçi uygulamaları birleştiriyor. Çalışmalarındaki canlı ve dramatik renklere sahip kadınlar ise, ya yalnız ya da kişilerle etkileşime girerek esrarengiz anlatılar sunuyor. Farklı kadın silüetleri ve kombinasyonları ile kompozisyon yaratan sanatçının seçkisi, 27 Haziran tarihine kadar Albertina Müzesi'nin dijital seçkisinde gösterimde.

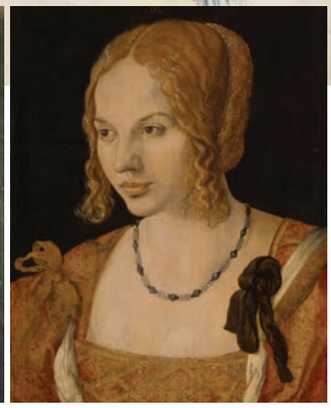

DURER'S JOURNEYS: TRAVELS OF A RENAISSANCE ARTIST
Londra
Rembrant ve Goya ile birlikte dönemin en önemli isimlerinden biri olan Alman Rönesans sanatçısı Albrecht Dürer adına 20 yıl aradan sonra İngiltere'de düzenlenen ilk büyük seçkiye The National Gallery ev sahipliği yapıyor. Resim, çizim, baskı ve mektuplarla tamamlanan sergi, Dürer'in Avrupa'daki seyahatlerini takip ederek sanatçının ziyaret ettiği yerleri ve iletişime geçtiği insanları günümüze taşıyor. Alpler, İtalya, Venedik ve Hollanda'ya olan yolculuklarından hareketle planlanan *Dürer's Journeys: Travels of a Renaissance Artist*, Dürer'in seyahatlerinde Hollandalı ve İtalyan Rönesans sanatçılarıyla nasıl fikir alışverişinde bulunduğuna değiniyor. National ve Suermondt-Ludwig Müzesi, Aachen iş birliğiyle düzenlenen seçkinin son gösterim tarihi, 13 Haziran.

VITTORE CARPACCIO: MASTER STORYTELLER OF RENAISSANCE VENICE
Washington
15. yüzyıldan 16. yüzyıla geçiş döneminde önemli bir rol oynayan Venedik Rönesans ekolüne bağlı Vittore Carpaccio, belirli sanat akımlarına dahil olmayan ve de kendi şahsına münhasır tarzıyla bilinen sanatçıların başında geliyor. Tarihi, fırça darbeleri ile anlatan sanatçı gözlem yeteneğine hayal gücünü de ekliyor. Bir nevi tarihin hikaye anlatıcısı olarak tanımlayabileceğimiz Vittore Carpaccio'nun İtalya sınırları dışında düzenlenen ilk retrospektifi ile National Gallery of Art'ın konuğu oluyor. 45 tablo ve 30 çizimden oluşan seçki sayesinde yüzyıllar öncesinin Venedik'ine bir yolculuk yapmanız mümkün hale geliyor. Çalışmaların yanı sıra küratörlerin ve akademisyenlerin makalelerinin yer aldığı seçki için son gösterim tarihi 20 Haziran.

PROJECTS - GARRETT BRADLEY

New York

Sinematik türlerdeki yaşam deneyimlerinin sosyopolitik önemini araştıran sanatçı ve film yapımcısı Garrett Bradley, The Museum of Modern Art'taki seçkisinde hayatları tarihe karışmış siyahi figürleri inceliyor. Bradley tarafından hazırlanan 12 kısa siyah beyaz film enstalasyonuna sanatçı Trevor Mathison ve besteci Udit Duseja müzik altyapıları ile eşlik ediyor. "1912 ile 1929 yılları arasında ABD'de yapılan tüm uzun metrajlı filmlerin yaklaşık yüzde 70'i artık yok." araştırmasından hareketle, siyahi kadrosu ile hayatta kalan en eski uzun metrajlı film olduğuna inanılan, *Lime Kiln Club Field Day* (1914) filmi karşılaştırılıyor. Dönemin siyahi yerel kültürüne yer verdiği görüntüleri ile Bradley, zamanına göre radikal kabul edilebilecek oluşumlara da değiniyor.

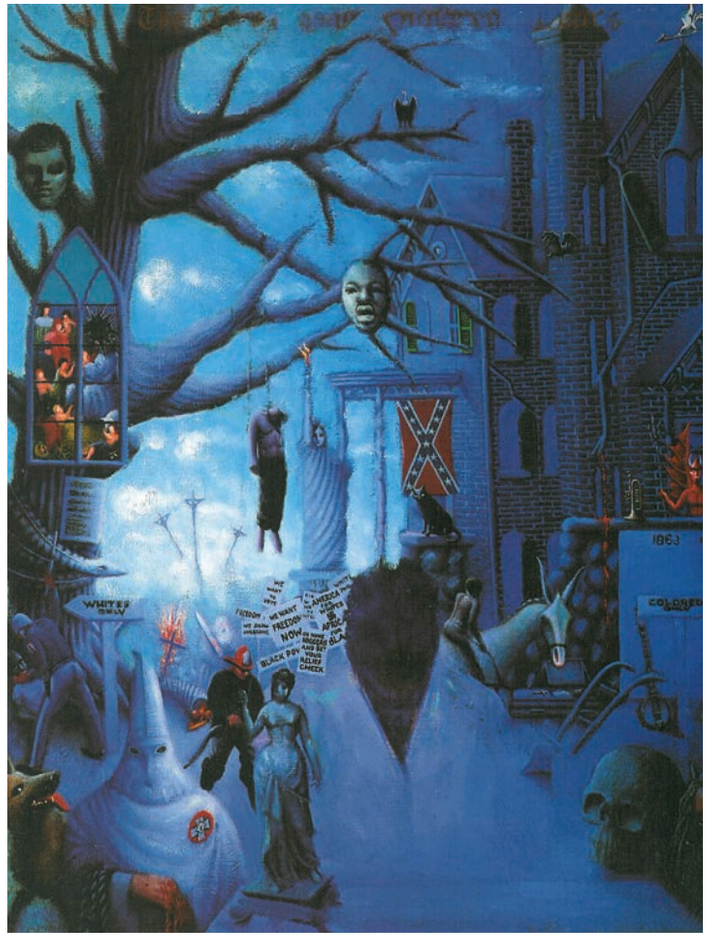

BLACK HISTORIES, BLACK FUTURES

Boston

Museum of Fine Arts'nın yeni ortaklığının bir parçası olarak genç akademisyenler tarafından küratörlüğünün yapıldığı *Black Histories, Black Futures*, 20. yüzyılın renkli sanatçılarına odaklanıyor. Sergi siyahilerin tarihlerinin, deneyimlerinin ve öz temsillerinin keşfedilmesi adına bir araya getiriliyor. Sergide Archibald Motley, Norman Lewis, James Van Der Zee, Gordon Parks ve Dawoud Bey gibi tanınmış sanatçıların eserleri yer alıyor. Genç küratörlerin perspektifinde düzenlenen seçkide dört tematik bölüm var. *Ubuntu: I am Because You Are* toplum yaşamı ve keyifli zaman etkinliklerinin görüntülerini sunuyor; *Welcome to the City* hem figüratif hem de soyut stillerde kentsel sahnelere odaklanıyor; *Normality Facing Adversity* gündelik hayattan samimi anları tasvir eden fotoğraflara değiniyor; *Smile in the Dark*, sadece kendin olmanın radikalliğini düşünüyor. Sergi için son tarih 20 Haziran.

SLAVERY, AN EXHIBITION

Amsterdam

Dört, beş kuşak öncesine kadar normal bir algı olarak kabul edilen kölelik bir süredir sanatçılar ve sergi temaları tarafından mercek altına alınıyor. 30 Mayıs'a kadar Rijksmuseum'da ziyaret edebileceğiniz *Slavery, an exhibition*, 17. yüzyıldan 19. yüzyıla uzanan Hollanda sömürge dönemindeki köleliğe odaklanıyor. Müze milyonlarca insanın kişisel 'mülkiyet' statüsüne indirildiği zamanlara odaklanırken Hollanda köleliğinin tarihine tam bir genel bakış sunmaya çalışıyor. Seçki aynı zamanda biyografik bir yaklaşım benimseyerek ziyaretçileri düşünmeye ve sorular sormaya teşvik etmek istiyor: Köleleştirilmiş insanlar bu durumla nasıl başa çıktılar? Herhangi bir muhalefet var mıydı? Hollanda'daki insanlar kölelik hakkında ne biliyordu?

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

SWISS MODERNITIES (1890-1914)

Paris

İsviçre ile özdeşleşmiş bir sürü başlık sıralayabiliriz. Çikolata, yüksek saatçilik ve kış sporları ilk başta aklımıza gelenlerden. Öte yandan özellikle 19. yüzyılın sonunda İsviçre'deki sanat nosyonu da canlılık kazanan disiplinlerden biri oluyor. 1890'ların son demindeki ressam kuşağı, dönemin sanat anlayışını kökten yeniliyor. Avrupa'nın farklı bölgelerinde eğitimler alıp İsviçre'nin kültüründen esinlenen isimler arasında Cuno Amiet, Giovanni ve Augusto Giacometti, Felix Vallotton, Ernest Bieler ve Max Buri var. Sembolik ve dekoratif izlerde sanat üretkenliğine kendi perspektiflerinden bakan sanatçılar, İsviçre sınırları içerisinde kalıyor. Öyle ki Fransa'da İsviçre resim sanatına adanmış seçkiler 1934 ve 1960 yıllarında sergileniyor. Musée d'Orsay'de 27 Haziran'a kadar gösterimde olacak olan seçki ise 19. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın başına kadar modernitenin geçişini baz alıyor. Avangart hareketlerin gelişimindeki büyük figürleri ve kilometre taşlarını sunacak olan sergi, yaklaşık 70 başyapıtı bir araya getiriyor.

SPECTRUM AN EXPLORATION OF COLOUR

Melbourne

Dünyayı algılama şeklimizi ve nasıl hissettiğimizi tanımlamak için bilinçaltı düzeyindeki işleviyle renkler, insanlığın varlığının merkezindedir. Söz konusu sanat ve sanat pratiği olduğunda ise renkler, iletişim kurma gücünün içgüdüsel tepkilerine değiniyor. National Gallery of Victoria'da 29 Ağustos tarihine kadar ziyaret edebileceğiniz *Spectrum An Exploration Of Colour*, tam da bu noktada renk paletlerinin keşiflerine odaklanıyor. Sergi, on iki farklı rengin tarihini ve sanatsal kullanımını araştırdığı gibi renklerin zamanla kültürlerdeki sembolizmini değerlendiriyor. Renk tarihini, Flaman sanatçı Rogier van der Weyden'in *Virgin and Child* tablosunun yanı sıra Hint minyatürlerinde kullanılan suluboya tekniklerine varıncaya kadar inceleyen seçki böylece renk ve boyaların ortak paydasını irdeliyor.

BES. DEMON GOD – PROTECTOR OF EGYPT

Kopenhag

Antik Mısır uygarlığı denince akıllara ilk olarak "Mısır Tanrıları"nın geliyor olması oldukça doğal. Güneş Tanrısı Ra, Ölülerin Tanrısı Anubis veya Tanrıça İsis direkt olarak zihnimizde canlanan isimlerden. Ancak Eski Mısır'da, Mısırlıların günlük yaşamlarına çok daha yakın olan başka tanrılar da vardı. Bu tanrılardan biri ve belki de en önemlisi Bes'ti. Ny Carlsberg Glyptotek ise eski Mısır'da insanları tüm hastalıklara karşı koruyan Bes ile tanışma fırsatı yaratıyor. Eski Mısır toplumundaki her bir sosyal sınıfa yardım ettiği düşünülen Bes'in, insanları hastalıklardan koruduğu gibi haneleri kötü enerjilerden de arındırdığı düşünülüyor. Sergi aynı zamanda Bes'in günlük yaşamda vazgeçilmez bir rol oynadığı dönemde Mısır evlerini ziyaret ediyor.

EKLEKTİK DENGE

Hazırlayan Kristin Fındıkoğlu

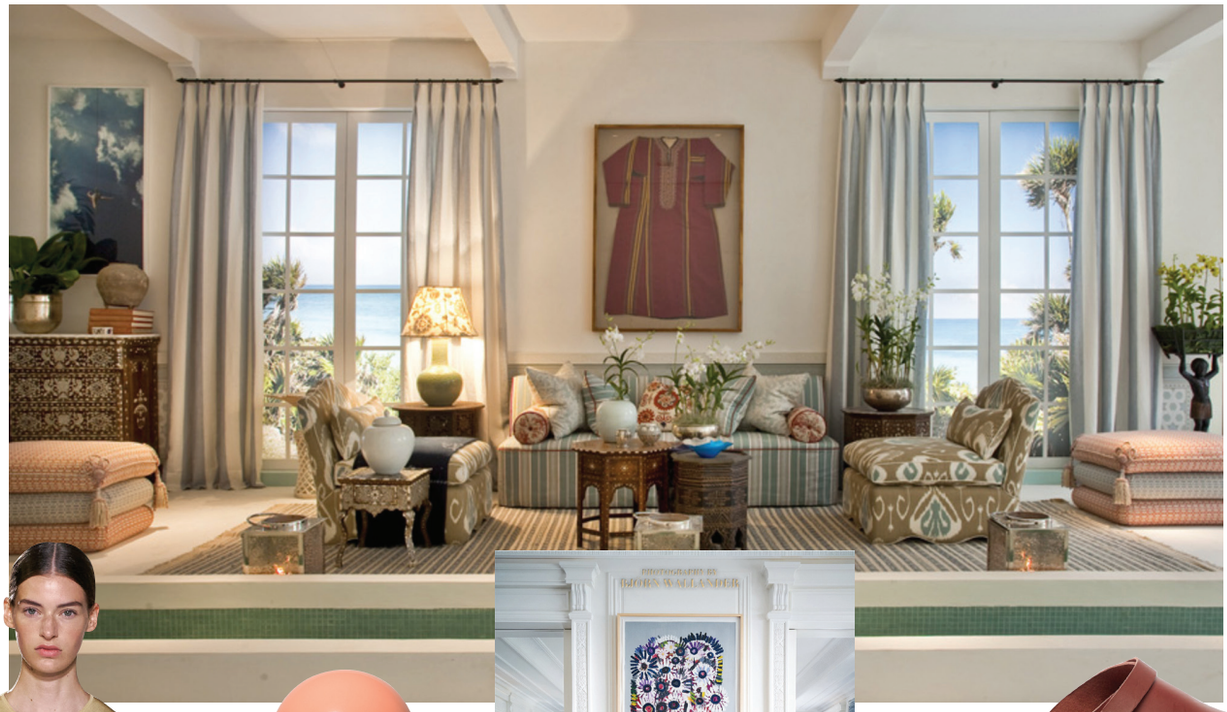

Hermès
İlkbahar/Yaz 2021

Parfüm, **Byredo**

Kitap, **Art Life By Sig Bergamin, Assouline**

Terlik, **Ancient Greek Sandals**

Çanta, **Prada**

Gözlük, **Loewe**

Saat, **Gucci**

Tulum, **Isabel Marant**

NOMOS
GLASHÜTTE

175 Years
Watchmaking
Glashütte

Tangente Sport. Made in Germany. This automatic timepiece demonstrates just what Glashütte watchmaking is capable of—namely outstanding water resistance and exceptional robustness. Equipped with the NOMOS bracelet and the innovative neomatik date caliber, DUW 6101. Available now at Tevfik Aydin in Istanbul. More information here: tevfikaydin.com.tr and nomos-glashuette.com

TEVFİK AYDIN
Since 1889

ROLEX

OYSTER PERPETUAL

Oyster efsanesini başlatan saat olan Oyster Perpetual, Perpetual mekanizmayı su geçirmez bir kasayla buluşturan ilk Rolex'ti. Farklı renk ve rötuşlardaki yeni kadran seçenekleriyle bu saat, zamana meydan okuyan bir klasik olmayı sürdürüyor.

#Perpetual

OYSTER PERPETUAL 41

RHODIUM